

3575
V. DEMETRIUS

VAGABONDUL

NUVELE

BUCUREȘTI

EDITURA LITERARĂ A CASEI ȘCOALELOR

1922

V. DEMETRIUS

VAGABONDUL

NUVELE •

537

BUCUREȘTI

EDITURA LITERARĂ „CASA ȘCOALELOR“

1922

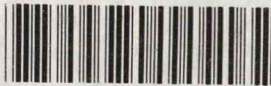
13975

BUCURESTI
1226

Re 188/03

B.C.U. Bucuresti

C275933

1226
Dublet

VAGABONDUL

Haimanaua, ghemuită într'un colț al odăii, dormia cu capul pe genunchi. Deși dormia, tremura tot, și-ai fi putut crede că își strânge cu toată puterea lui genunchii, ca să nu-i cadă capul de pe ei. Afară geruia, și 'n odaia aceia a comisariatului nu se gândise nimeni să facă foc, pentru un neînțolit de pungăș.

Vagabondul fusese luat de pe stradă și băgat la arest, pentru că nu știuse ce să răspundă gardistului, care 'l întrebase ce rost are, pe când el se holba la o vitrină de plăpumar.

Golanul, flăcău cam de optsprezece, douăzeci de ani, tremurând așa, zgribulit în paltonul lui, tocmai visă că se află într'o ceată

de copii și că se repezia și el pe ghiată, în rînd cu ei, cînd ușa arestului se deschise și subcomisarul strigă tare la el :

— Scoală de-acclo, mă ! N'auzi ? Cărăbă-nește-te !...

Haimanaua se trezi, înțelese că era liber să plece, și că, dacă nu se urnește mai repede, o să fie izgonit cu câte-va picioare. Se ridică în capul oaselor, se întinse și eși pe sală la lumină. Trebui să'și ducă mîna la ochi, să stea o clipă locului, ca să priviască printre gene, câtva, lumina lămpii. Doi bărbați și o femeie se îmbulziau pe sală, duși de la spate de un gardist, îndrumați către arest.

El căută să se îndrepte către eșire, de care nu'și mai aducea aminte, buimăcit puțin, cînd dădu cu ochii peste o jumătate de jimblă rumenă, așezată între trei pachetele mici, pe un scrin, în vestibul.

Se gîndi pe dată, se desmeticise, că putea să le șterpeliască fără nici o primejdie, că subcomisarul și gardistul erau în odaia părăsită de el, și că, afară nu avea cine să-l

întâmpine. Luă repede bucata de jimblă și unul din pachete, și eși în stradă.

După ce coti câte-va ulițe dosnice, cu pași mari și iuți, își încetini mersul.

Vagabondul era tare flămând. Fusesse închis după nămezi, abia îmbucase mai nimic, iar seara, la secție, nu i se dase nici barem cele șase măslina și pâine, ca deobicei. Fusesse lăsat să rabde, și acum întâmplarea îl sătura și îl răsbuna.

Vesel, își privi, la lumina unui felinar, jumătatea de jimblă: era albă și pufoasă. Așa neam ales de pâine numai odată mai mâncase, la praznicul unui general. Bucuria lui, caldă, micșora gerul. În pachetel era lacherdă.

Golanul își căscă buzunarul stâng al paltonului și-și îndesă în el pita gustoasă. Cu mâna dreaptă rupea câte o bucată de jimblă, în stânga ținea peștele. Mergând încet, cotind pe străzi lăturalnice, mâncă mereu, își sătura mulțumit foamea. Când se ivia câte cine-va în calea lui, mergea încovoiat, ca

să-și ascundă merindele, ținute la piept, în mâni.

Dar n'apucase calicul să se sature și simți nevoia apei. Setea i se părea lucru de-a doua mână, de aceea se îndopă bine, fără grije. Ca în totdeauna, făcu ceia ce 'i stătea la 'ndemână să facă.

Se săturase. Ii mai rămăsese și jimblă și pește. Le păstră pentru a doua zi. Cunoștea bine Bucureștii, și se îndreptă către o fântână publică. Cișmeaua, care umplea ziua prin trei țevi sacalele goale, era închisă. Flăcăul își simți gura argăsită de sare. Căuta să-și aducă aminte unde s'ar putea adăpă. Fiind trecut de miezul nopții și înzi delucru, toate prăvăliile, chiar cârciumile și cafenelele, erau zăvorite, în mahalaua tihnită prin care hoinăria.

Setea creștea, îi uscaseră gura, limba i-o făcuse scoartă, iar buzele lui parcă i-ar fi fost frecate cu ardei iute. Intră în toate curțile, ale căror porți erau date în lături, nădăjduind să găsiască vre-o fântână. Găsi însă numai cișmele închise. Scoase o bucată de miez, din colțul de

jimblă ce și-l păstrase, și-l plimbă prin gură. Pâinea, care cu un ceas mai 'nainte i se păruse gustoasă, acum o plimbă cu limba prin gură, ca pe un cocoloș de vată.

În sfârșit, zări o lumină de mangal, într'o covrigărie. Ciocăni ușor în fereastra ușii. Nici un răspuns. Bătu mai tare, degeaba! Nu îndrăzni să mai bată, pentrucă n'avea nici cinci parale pentru covrigi. S'ar fi adăpat cu zăpadă, cu ghiață, dar, deși era iarna, omăt și țurțuri nu se aflau.

«Adevărat că n'am băut de mult apă! își zise el. Nici n'aveam dupăce. În gură barem știu ce se petrece, glumi el, trist, dar în burtă ce s'o fi petrecând! Ori îmi tăbăcește, ori îmi arde mațele!».

Îi era uscată gura, ca de arșită cumplită. Toate cele trebuitoare omului, le prețuia ca-licul, numai apa o disprețuise totdeauna. Pentru mâncare, pentru adăpost, haine, pentru dragoste chiar, îi trebuiau străduințe, îndură necazuri, pe când apa o afla pe toate potecile. El o

vedea căzând cu nemiluita din cer, mergând pe pământ: gârle! căzând iarna gata să acopere lumea. Apa, gerul și vântul erau vrășmașii lui cei mai răi. Omul n'avea locuință statornică; pentruca să doarmă, se strecură în case părăsite, în magazii, în batoze!

Flăcăul, dela o vreme, se simți și ostenit și înghețat de frig. Totuș ținea gura căscată ca să i-o umeziască aerul rece. Setea îl chinuia nemilos. Iși simțea limba friptă și crăpată, gura strânsă de uscăciune, iar buzele ca de jeratic. Se gândi că la o secție, dupăce și-ar povesti fapta, ar fi bătut, închis într'o odaie, poate caldă și... i s'ar da o cană cu apă! Secția, el o știa unde se află, în mahalaua aceia, și nici nu era departe. Mai făcu însă o încercare: bătut în fereastra unei case mărunte și vechi.

— Cine-i acolo? întrebă din casă.

— Om bun, ascultă!... zise el.

— Ce vrei?

— Un strop de apă!

— Du-te la dracul, pungașule!

Omul din casă era supărat că fusese deș-

teptat din somn și-l înjură, crezându-l vre-un hoț, pus pe ispravă.

Ce era să facă? Să s'apuce să-i istorisească aceleia, la fereastră, în drum, că a mâncat lacherdă și n'a băut apă? Il înjură și el și plecă, părându-i rău, după câțiva pași, că n'avusese destul curaj să spargă geamul. Se îndreptă către secție.

Când coti drumul, tocmai se urnia o trăsură din fața comisariatului.

Ii era frig și frică. Dar setea, frigul, somnul, toate trei și le putea potoli, în schimbul unei bătăi. Dădu câteva târcoale prin fața comisariatului, cu limba scoasă afară, să i-o ude răceala nopții, mereu trecându-și-o pe buzele învăpăiate și coșcovite; își făcu câteva cruci și intră.

În sală și la domnul comisar era lumină. Când intră în sală, un gardist, care ațipise șezând pe o bancă, cu mâinile vârate fiecare în mâneca celeilalte, se trezi și holbă ochi somnoroși la el.

— Ce este?

— Don sergent, aici e domnul comisar?

— Ce poștești?

— Am să-i spun ceva... Sunt vinovat...

— Așa? Atunci bine!

— N'ai o cană cu apă la îndemână? Mi-e tare sete...

— Hai întâi la domnul comisar, să-i mărturisești...

Ca și cum i-ar fi fost teamă că 'fuge, sergentul îl luă cu putere de braț, și deschise ușa comisariatului. Intră salutând militărește cu palma, trăgând după el pe haimană.

— Trăiți, don comisar, individul ăsta zice că-i vinovat... a venit singur.

Comisarul măsură omul din creștet în tălpi, îl văzu jerpelit, suferind, și-l întrebă răstit:

— Ce-ai comis? spune!

— Spun. Să-mi dea o cană cu apă, să trăiți! Mi s'a bășicat limba în gură, îmi arde!... Spun...

— Gardist, dă-i repede. Pesemne că-i otrăvit.

Gardistul tresări ca un vinovat, aducându-și aminte că flăcăul îi ceruse apă, iar el nu-i dase.

Comisarul tăcea și-l privia. În sfârșit, sergentul aduse o cană mare cu apă. Vagabondul o luă cu amândouă mâinile și o bău până în fund. Un suspin larg îi scăpă din piept și ochii i se înroșiră. După ce-și învârti limba în gură de mai multe ori, începu :

— Domnule comisar, azi, adică eri, pentru că văd că se face ziuă, am fost arestat și dus la secția optzeci și șase, pentru că umblam gură cască pe drum. Am fost ținut la arest până noaptea târziu. Noaptea mă trezește din somn domnul subcomisar, și-mi poruncește să părăsesc arestul. Băgau pe alții în locul meu, pe semne pungași, hoți, mai știu eu? Trebuie să vă spun, domnule comisar, că nu-mi dăduseră nimic de mâncare seara, așa că îmi era foame al dracului. Când să ies pe ușa secției, văd pe o masă o jumătate de jimblă și trei pachetele. Nu mă vedea nimeni. Umflu jimbla și un pachet și spăl putina.

— Și-ți pare rău de fapta ta! zise comisarul. Cu toate astea...

— Mai ales după câte am suferit! Ascultați, domnule comisar. În pachet era lacherdă, știți dumneavoastră, un neam de pește mai sărat ca pastrama. După ce am mâncat-o, după ce m'am săturat și mă credeam norocos, mă apucă o sete, o sete groasnică! Am intrat prin curți, am bătut pe la ferestre, n'am găsit și n'a vrut nimeni să-mi dea o picătură de apă.

Comisarul râdea cu hohot; gardistul nici el nu se putea stăpâni să nu râdă, mai ales pentru că râdea și domnul comisar.

— Domnule comisar, să-mi mai dea o cană cu apă; mor!

— Adu-i gardist! porunci polițistul înveselit. Cum era subcomisarul?

— Gros și scurt, cu sprâncenele stufoase.

Comisarul râdea cu multă poftă, vagabondul bea lacom.

— Da, subcomisarul Popescu. L'ai lăsat flămând, ticălosule! Pe amândoi v'a luat dracul! pe amândoi v'a canonit, pe unul cu foa-

mea, pe celălalt cu setea. Tu ai mâncat pentru el, și el o fi băut pentru tine! Dracul v'a luat!

Comisarul se svârcolia pe scaun râzând.

— Și aici de ce ai venit? întrebă el, cu lacrimi în ochi de râs.

— Ca să beau apă, domnule comisar! Dacă nu se îndură nimeni!...

Comisarul râdea să se îmbolnăviască.

— Nu-i mai da apă, sergent: dă-l afară! Nu-l închide, lasă-l, că și-a luat pedeapsa! Ha! ha! ha! Pungașul!

NENEA DUMITRACHE DELA MĂRĂȘEȘTI!

Fusese vorba de un accident de drum de fier, în gara Mărășești, întâmplat de curând. Conversația lâncezise, — era limpede că fiecare străbate cu gândul acasă, întâmpină căminul, se pregătește să apună pentru ziua aceia. Ceasornicul bătuse unsprezece — era noapte întunecată. Numai Iosif Bălănescu n'avea gând de ducă și ne întrebă cu vioiciune:

— Era vorba adineaurea de Mărășești? Ei, să vă istorisesc ceva din copilăria mea: adică un crâmpei din viața lui «nenea Dumitrache dela Mărășești».

«In casa noastră era totdeauna' sgomot, ca într'o moară de apă. Trei băeți și două fete

BUCUREȘTI

răsturnau casa, dărâmau ulucile, rupeau florile și copacii. În viața asta svăpăiată, plină de jocuri, de nebunii, de plânsete și de nemulțumire, mi-aduc aminte că erau și ceasuri de liniște desăvârșită. Seara, când se 'ntâmplă să nu adoarmă, pe apucate, fiecare în câte un colț și ne adunam patru sau toți cinci la olaltă, începeam a șopti, cu capetele alăturate ca foițele trifoiului: despre nenea Dumitrache dela Mărășești. Nu nenea, nu nenea Dumitrache, ci întreg: nenea Dumitrache dela Mărășești, așa-i spuneam noi fratelui mamei. Nici unul dintre noi nu'l văzuse. Ni-l închipuiam numai, din spusele mamei. Un uriaș, cu capul ca de urs, cu spatele enorm, cu mâinile mari, și bun și binevoitor cu noi, pentru că era frate cu mama — așa ni'l înfățișă închipuirea noastră de copii. Sute de întrebări pusesem mamei, despre nenea Dumitrache dela Mărășești, ca să mai aflăm ceva, pe lângă ceia ce știam, și să ne întărim în credința că fratele ei este fără pereche.

Ce putea să facă la Mărășești unchiul

nostru, decât să fie funcționar la gară? Era «șef de manevră» acolo, titlu care ne ferme-case pe noi, mai mult decât dacă ni s'ar fi spus că e ministru sau general. La Mărășești e cea mai mare gară, ne spusese mama; sute de trenuri pleacă, la dreapta și la stânga, în sus și 'n jos. Iar în gând, fiecare dintre noi adăogam: «și nenea Dumitrache dela Mărășești e cel mai mare peste gară!» Il vedeam dând drumul unor trenuri cât casa de mari; vedeam șiruri de vagoane pornite peste câmpii, și pe el, uriașul, urmărindu-le zâmbind, cum se pierd în depărtări. Vedeam trenurile oprindu-se înaintea lui și pe el privindu-le cu luare aminte și dând porunci. Călătorii, mărunți pe lângă nenea Dumitrache dela Mărășești, se înghemuiau pe lângă statura lui uriașe, plini de temere și de rugăminte.

* * *

Intr'o bună zi, a venit dela fratele mamei o scrisoare lată, groasă, potrivită cu închipuirea ce ne-o făceam de el. Era acolo o fotografie a tuturor funcționarilor gării. Mama

ne-a chemat să ne-o arate și nouă și ne-a întrebat să-i spunem care este, dintre toate chipurile acelea: nenea Dumitrache dela Mărășești. L'am cunoscut pe dată. Era precum ni-l închipuisem. În ziua aceea am fost mai cuminți decât totdeauna; iar câte-va seri de-a rândul am avut ce vorbi în șoaptă, până să ne fure somnul. «He! când are să vie la noi nenea Dumitrache dela Mărășești!..» ne șopteam noi, — și ni să părea, că atunci au să fie alte zile și alte nopți, neasemănate cu cele trăite până atunci. În fotografie, fratele mamei, mândru pe semne și el de înălțimea lui, sta drept în picioare, pe când ceilalți ședeau pe scaune. Cum îl mai așteptam! Până și tovarășii noștri de joacă așteptau fericita zi a venirii lui. Ar fi fost pe gustul nostru și după iluzia noastră, să-l vedem sosind în curtea casei noastre cu un tren uriaș.

Și iată că ntr'o zi, pe când stam seara la masă în jurul tatii, intră în casă o namilă de om. Tata și mama se sculară dela locurile lor și se aruncară de gâtul noului venit. Noi, copiii,

am priceput cine e musafirul. Am sărit și noi și l-am înconjurat cu sfială și admirație. Era nenea Dumitrache dela Mărășești. Venise! Unchiul ne ridică rând pe rând, ca pe niște jucării și ne sărută cu dragoste. Toți eram veseli și mișcați, ca în dimineața primei zile de Paște, la deșteptare. Micii noștri ochi nu se mai săturau să-l măsoare. Uriașul zâmbia; era bun! Iși punea marile lui palme pe capetelele noastre de țânci. Ne mângâia fără să lase toată greutatea mânilor lui pe șubredele noastre țeste. Glasul lui ni se părea dulce, iar mintea noastră scormonitoare și încordată îi ghicea mânia — grozavă!..

* * *

După ce șezurăm câtva în preajma lui, ne strânsurăm cu toții, copiii, într'un colț, nu ca să chibzuim, ci să ascultăm. Și-așa, micuți cum eram, eu cel mai mare, nu aveam decât doisprezece ani, tot privindu-l, ne-am întristat amarnic. Nenea Dumitrache dela Mărășești oftă des, ședea cu capul în piept, iar glasul lui, rar, moale, era plin de jale și de oboseală.

Omul pe care ni-l închipuiam oprind și pornind trenurile după voia lui, mânuindu-le, mulțumită înălțimii și mânilor sale uriașe, era trist și suspina...

A doua zi, pe când sta de vorbă cu mama și vorbea de o Catincă din Mărășești, am văzut pe obrazul lui, deslușit, două șiroaie de lacrimi. Minte mea a încremenit de uimire, neputând să priceapă cine a cutezat să-i pricinuiască nenii Dumitrache dela Mărășești — suferință până la lacrimi, și ce înfrângere ar fi putut să aibă omul acela puternic, pe lângă picioarele căruia se îmbulzesc călătorii, sfioși, rugători.

Chiar în ziua aceea ne-am trezit fără el. Mama plângea și-i spunea tatii, care o asculta serios și mirat, că i-a fost dor unchiului de ticăloasa aceea de Catinca. Noi însă i-am socotit plecarea foarte la locul ei: pentrucă cine altul avea să dea drumul la trenuri și să le opriască? Vorbele cu cari ni-l zugrăvisese mama până atunci, fotografia tuturor funcționarilor gării Mărășești și, în sfârșit, el însuși,

— toate ne statorniciseră părerea că fratele mamei e un om deosebit, fără pereche.

Vremea care despolește, roade și dărâmă totul, sporindu-ne anii, făcându-ne oameni și pe noi, nepoții uriașului, ne-a adus, odată cu alte plăceri și alte griji decât acelea de odinioară — și înțelegerea oftatului și-a lacrimilor nenii Dumitrache, dela Mărășești.

Pe năpraznicul mânuitor de trenuri l-am văzut eșit la pensie, plimbându-se greoi, plictisit, în haine de om nevoiaș. Intr'o zi ne-am dat în vorbă despre trecut și l-am întrebat dacă își aduce aminte de jalea cu care venise împovărat, pe vremuri, la București.

Credeam că are să zâmbiască la întrebarea mea și că voi afla o poveste de dragoste banală, spusă printre glume. De unde? Moșneagul s'a supărat și, rotindu-și ochii, înstreinat de-odată de mine, îmbinându-și sprâncenele cărunte, mi-a suflat în obraz:

— Văd că ești destul de mare, nepoate; ești bărbat în toată puterea — nu sgândări sub cenușe!

D U Ş M Ă N I E

Rareori fac casă împreună, un bărbat și o femeie atât de deosebiți la înfățișare, la gesturi și la vorbă. El, era totdeauna ca un om cu o necurmată durere de măsele, plin de mânie și încruntat, stăpânindu-se, cu câtă putere avea în mușchii lui de surugiu; ea, cu un zâmbet rătăcit pe fața ei palidă, totdeauna când vorbea, parcă voia să se mângâie de picioarele tale, ca o pisică. Gyula Marton, ungar de origină, era scurt și gros, fără să fie gras, cu umerii obrazului eșiți, cu nasul turtit, cu ochii miei și spălăciți; Aspasia era o greacă cu mari ochi catifelăți, mai măriți încă și înoptați decât erau: de mari și adânci

cearcăne vinete. Aspasia avea trupul svelt și veșnic se mlădia, ca și cum cerea o strângere în brațe.

Slugăriseră amândoi la curtea bătrânei cio-coaice Raluca Măgureanu, trăiseră într'ascuns până la moartea stăpânei și, acum, cununăți, erau: el vizitiu și rânduș la cai; ea, fată 'n casă, — la familia Damian.

Era vădit că perechea aceasta se iubise cu patimă în primele ei timpuri de viețuire împreună. Femeia încă îl învăluia pe Gyula într'o privire plină de amintirea unei striviri voluptoase; iar el se temea să se atingă de ea, pentru ca momentul acela să nu semene cu altele din trecut.

Acum se urau. Ce aveau să-și împartă nu-și spuneau niciodată. Nu se despărțiau, nu pentru că se căsătoriseră, ci pentru ca să se aibă unul pe altul sub ochi, veșnic. O taină, o vedenie, o faptă cumplită îi ținea legați, încătușați unul de altul. Din pricina acesteia nu se mai puteau iubi; el o ura tot mai mult,

ea se făcea că nu bagă de seamă, dar nu se puteau depărtă unul de altul.

Raluca Măgureanu, stăpâna la care se cunoscuseră, fusese găsită sugrumată în patu-i, și poate că cele două slugi ale bătrânei ciocoaice știau ceva, și poate că știau tot ce se putea ști.

Gyula și Aspasia fuseseră închiși, iscodiți, bătuți și schingiuiți fără milă, dar nu se aflase nimic dela ei. Un pachet de bonuri fusese furat din casa de bani a bătrânei Măgureanu; atâta înțelesese poliția, cu toată străduința și cu toate cumplitele ei meșteșuguri.

Liberați din închisoare cu fața curată, Gyula și Aspasia nu se mai despărțiseră, și-și găsiseră serviciu amândoi la familia Damian, care habar n'avea de trecutul lor și de bănuelile ce trecuseră peste ei.

Familia Damian este veșnic pe drumuri, chiar când se află în București. Dimineața se ducea la șosea, după amiază la vizite și la concerte, pela cumpărături de tot felul, seara iarăș la teatru ori la alte vizite. Două trăsură abia le ajungeau la cinci inși, iar familia

nu avea decât una. Inchiriau un muscal mai în fiecare zi. Domnul, doamna, copiii, se sculau târziu, se îmbrăcau în pripă, și o porniau pe ploae sau pe soare.

Aspasia avea puțin de lucru cu cucoana și mai puțin cu domnișoara, care era ajutată de o copiliță ca de doisprezece ani. Gyula însă, fiind vizitiu, se întâmpla des, în neodihna lui, să adoarmă pe capră în piața teatrului Național, alături de muscali, sau înaintea magazinelor din Lipsani.

Gyula și Aspasia, ca soț și soată, locuiau la olaltă; locuiau lângă poartă, în bolta întunecată a marei clădiri, boltă răsunătoare și adâncă, de casă veche și temeinică. Era acolo o chilioară neagră, cu un singur ochi de geam de patru palme. Ușa odăiței acesteia era înfundată în zid, ca o firidă, de n'o puteai bănuî în treacăt, prin întunecimea gangului.

În chilia asta, de portar pe vremuri, căuta Aspasia să stea toată ziua singură fără altă petrecere decât lucrul vreunui ciorap, cârpeala

vreunei cămăși, te miri ce cusătură și în tovrășia unui câine al casei.

Stop, câinele, după ce locuise printre stăpâni, și toți boerii făcuseră mare caz de el, fusese dat de către favorita lui, domnișoara Claudia, jos la servitori. Aspasia îl primise în odaia ei, ca pe un dar al stăpânei. Stop era mare, aproape cât un vițel, cu botul fin, cu părul ca de mătase, ondulat și lung; o corcitură de ogar cu câine ciobănesc.

Pe când marea casă, lăsată pe mâinile slugilor, unele duse și ele să se plimbe, altele pe la bucătăria plină de bunătăți, era liniștită de parcă dormia, Aspasia sta în chilioara întunecată, tainică, numai cu câinele și cu lucrul, ceasuri peste ceasuri.

De pe când scăpase din ghiarele de oțel ale tribunalului, Gyula era mai bucuros să doarmă pe capră, cu gâtul frânt, sau în fânul din pod, decât lângă nevastă-sa. De câte ori putea, bărbatul Aspasiei mânca la bucătărie, și-ar fi făcut mereu așa, dacă stăpânii ar fi prânzit totdeauna acasă. Dar ei erau călători

de câte ori puteau: la moșie, în străinătate, la Sinaia ori la masa altora. Atunci nu se gătia în casă, și fiecărui servitor i se plătia tainul lui. În privința dormitului, Gyula, care fierbea în potriva nevastă-sa tot mai clocotit, iar nu putea face după dorința lui. «Domnul» aflase că vizitiul obicinuieste să doarmă în pod, îl chemase la el și-l amenințase cu darea afară din pâine, pentru că-i era teamă de foc. Vizitiul putea să fumeze și să arunce mucul de țigară ori chibritul în fân.

Gyula se văzu silit să mănânce și să doarmă cu nevastă-sa. Imputări de nestrivit păreau că sfărâmă fălcile lui ungurești, de câte ori intra din gangul negru, aducând cu el o parte din întuneric, cu umbra lui, în chilioara luminată slab și galben.

Stop, când intra în odaia mică bărbatul Aspasiiei, se ridica să plece, stingherit parcă; dar femeia își trecea lung mâna pe spatele lui, și câinele, gemând une-ori, se așeza la picioarele ei, după ce îi aruncase o privire îndurerată singurei lui stăpâne, Aspasiiei. Parcă

o rugă, și femeia nu înțelegea, sau socotia că poate să se facă a nu pricepe.

Gyula înjura în vânt, în limba lui veșnic supărată. Dar Aspasia nu știa ungurește. Gyula căută cu hotărâre să nu-și vadă nevasta, să nu se uite la câine, și-și arunca privirea scurtă și împungătoare, ca un corn de taur, în ungherele turburi.

Ea însă, Aspasia, își privia soțul cu o nepăsare lipsită de parapon. Dacă se sculă din locu-i, trupul ei veșnic mirosind a iubire se mlădia fără voce, iar ochii ei lăsau să se strecoare, printre genele lor lungi, lânzezeala, nevoia ei de dragoste, nici odată stinsă cu desăvârșire.

Bărbatul se strâmbă de nemulțumire, tot mai încordat. Sufla mereu pe nări, ca să isgoniască mireazma nesuferită, pe care nu voia s'o simtă și s'o înțeleagă, și pe care ajunsese, de când se despărțise trupește de Aspasia, s'o urască. Tușă, așteptă amenințător să i se dea mai repede mâncarea, pierdea răbdarea, dădea cu pumnul în masă, izbia cu

cotul către tavan, o făptură pe care nu cuteza s'o loviască, pe nevastă-sa, și așteptă tot mai mohorât.

Mâncă pe fugă, plecă îndată și toată ziua nu se mai arătă în odăița lui.

Nu trecu mult și câinele se simți în chilie mai acasă la el, decât Gyula. La auzul venirii vizitiului, pe gangul răsunător, Stop tresăria, se ridica și mârâia. Câinele tăcea apoi, îl privia o clipă numai pe noul venit, îl îngăduia parcă cu părere de rău, și-și punea botul pe labe, privind cu ochi triști la femeie. Numai Aspasia era stăpânul lui, numai pe ea o cunoștea de stăpână, și parcă se aștepta câinele să aibă într'o zi de furcă cu el, cu Gyula.

Animalul credincios simția că omul acela, singurul care venia în odăiță, e dușman de moarte al stăpâne-si, nu pricepea de ce îl primește Aspasia, protectoarea lui, mârâia, îi spunea acesteia parcă, uneori, să-l izgonească pe dușman.

Ungurul nu putea suferi lighioana dăruită de boieri nevastă-si, și ura lui pe ea sporia pe

fiecare zi. Când se întâmpla să rămână singur cu ea, rar, foarte rar, își repezia cu putere cisma potcovită în coastele tot mai înșirate, mai slabe, ale animalui ocrotit de Aspasia cu iubire. Ura dintre om și dobitoc era vădită și o înțeleseseră amândoi.

Stop era câine dresat, dacă'i aruncai o bucată de pâine, el o prindea din sbor.

Intr'o zi, Gyula veni să mănânce în cămăruța lui. Iși trimesese nevasta la bucătărie, să-i aducă untdelemn. Avea pe masă o salată de ardei, la care nu se pusese decât oțet.

Când Aspasia dădu să iasă, animalul se ridică de jos să plece cu ea, nepricepând să fie lăsat singur cu dușmanul său. Femeia întoarse capul, lăsă mâna depe clanță, se aplecă și sărută câinele pe gât.

— Stai aici! îi spuse ea, și plecă repede.

Vizitiul mâncă ardei iuți, cu o plăcere de om care se răzbună. Stop, resemnat, ciulia urechile, ca să audă pasul femeii. Aspasia întârzia. Gyula, rânjind, bătu cu talpa în pământ, ca să tragă luarea aminte a câinelui către el. Toc-

mai mușcase dintr'un ardei peste măsură de iute. Ungurul rânji până peste urechi, drăcește, de ideia ce-i venise: îi aruncă animalului jumătate din ardeiul iute. Câinele prinse în gură ardeiul iute, din sbor, simți că i se bășică gura, dar înghiți, la repezeală.

Mirat, ungurul puse înaintea dulăului strachina cu ardei în oțet, să vadă dacă-i plac. Bănuiala că animalul e și mai mult om, decât își închipuise, scânteia în ochii omului. Dar Stop nu-și apropie botul. Asemenea lucruri nu-i plăceau. El înghițise numai din supunere, ca să n'aibă de ce se supără vrășmașul lui de totdeauna.

Mintea lui Gyula nu putea tălmăci înțelesul purtării câinelui, dar sufletul lui îl dibui. „Tot i-e lui frică de mine!“ își zise el. La întoarcerea Aspasiei, Stop își privi lung protectoarea, cu ochii plini de lacrimi. Parcă voia să spună: «am suferit pentru tine!». Câinele dobândise ceva omenesc, lângă femeia care-l ocrotia.

Nevasta simți că s'a petrecut ceva, căută să-i vorbiască dulce bărbatului, cu fereală. Ea

era mai slabă, mai subțire, mai șubredă acuma decât oricând. Negru de mânie stăpânită, neînțeleasă nici de el, ungurul fierbea. El lăsă mâncarea neisprăvită pe masă și, așa, ca din senin, se apropie de dulău și-și rezezi piciorul în coastele lui. Până să chelălăiască animalul, Aspasia, numai spaimă și milă, se aruncă între bărbatu-său și Stop, cu brațele în vânt, cu degetele mânilor reschirate.

— Nu da! de ce dai, tâlharule? țipă ea. Câinelui i se aprinseră ochii asupra dușmanului, dar, totuș, își întoarse capul la glasul stăpânei, hotărât să rabde și de astădată, dacă așa voia femeia cu tot dinadinsul.

— Dacă'l mai bați, să știi că te spun domnișoarei Claudia! amenință Aspasia.

— Domnișoara! Ce-mi spui mie prostii! răspunse ungurul. Nu mi-e teamă, că mă dă afară!

De multă vreme își căuta Gyula alți stăpâni, dar, până să-și găsiască, rămânea pe loc. Femeia nu voia să plece. Gyula vorbi și de astădată de plecare.

— Pe ăsta ai să-l lași aici! arătă Gyula spre câine.

— Nu, nu! Ce ai cu el? îl împresură femeia cu fustele pe cel persecutat.

— Eu îl svârl de-acuma afară! răcni bărbatul și, smucindu-și de braț femeia, ca să o înlăture, se năpusti asupra dulăului. Sprintenă, femeia veni numai decât în calea bărbatului, și-l împiedică să loviască. Ochii lui Gyula, mici, se făcură ca două scânteii mari, ca două stele de foc. Stop pricepu, se feri. Cu urechile ciulite ascultă și așteptă, cu puterile încordate. Gyula își îmbrînci cu putere femeia, o răsturnă și o lovi. Tot mai furios, mai pornit, tăbări cu pumnii asupra-i.

Dar Stop era acolo. Ca dintr'un arc aruncat, câinele sări în ceafa vârtoasă a vechiului dușman și mușcă cu putere. Ungurul urlă și căută să și-l smulgă de pe grumaz. Aspasia scăpă, se sculă de jos.

Se făcu o încăerare cumplită. Bărbatul voia să-i bată dintr'o dată, și pe Stop și pe nevastă-sa. Dar câinele era puternic, dârz și

hotărât să se războiască. Toți trei hârâiau, țipau și urlau, fiecare în limba lui. Chilia era prea mică, pentru încăerarea lor. Se loviau de pereți, nu se puteau trage nici unul din luptă, ca să se odihniască o clipă. Patul se dărâmă, scaunul ajunse pe masă. Sgomotele răbufnite, schiaunul și gemătul se revărsară și afară, nemai putând să se piardă în încăperea strâmtă.

Și iată că ușa înfundată în perete se deschide, și stăpânii, întorși dintr'o plimbare pe jos, văzură priveliștea ciudată: pe vizitiu luptându-se, aproape răpus, cu câinele și cu Aspasia. După ce priviră câtva, surprinși, pe când lupta nu contenia, d-l și d-na Damian își șoptiră ceva. Printre supărarea și mirarea de pe fețele lor, își făcu drum o hotărâre.

În chilie eră primejdie de moarte: Gyula fusese răpus, câinele îi pusese labele pe piept și, ca un leu, își vârâse botul sub bărbia omului. Aspasia îl zări pe boer și, dintr'odată, îngrozită de ceiace se putea petrece: — Stop să-i mănânce beregata lui Gyula, — trase cu des-

nădejde de ceafa câinelui, cu amândouă mâinile
tipând: «Stop! Jos, Stop!»

Câinele se desmetici, uimitor de repede.
Intoarse și el capul spre ușe; văzu pe stăpânii
cei mari, pe cei dela cari și el pricepuse că
vine merindea. Scuturându-se, dând din cap,
se trase într'un colț.

Domnul Damian se apropie câtva, se uită
la vizitiul lui: unгурul nu murise, dar trecuse
printr'o spaimă, care-i luase puterile și 'i a-
prinseseră ochii cumplit. «Asta mă bagă la
ocnă!» rosti el, jumătate în neștire, jumătate
dându-și seama că e auzit.

— Măine să vă duceți cu Dumnezeu! rosti
domnul Damian. Dar câinele vi-l iau și-l
trimit la moșie.

PRILEJUL

Marția, Joia și Sâmbăta, după orele 5, regulat era sindrofie în salonul Mihăileștilor. Chiar în fața casei lor, așezată în colț de răspântie, era piață de trăsuri. Mosafirii puteau deci să întârzieze după plac la petrecere. Unul dintre aceștia, văduva Eugenia Popovici, tânără și frumoasă, mai bucuroasă și-ar fi rărit vizitele, decât să-și murdăriască ghetetele fine și poalele rochiei, de cleiul negru de pe trotuare.

La spartul petrecerii, invitații Mihăileștilor coborâți în stradă, strigau în cor: «birjar» și două, trei, patru birji își zoriau roatele și se aliniau dealungul trotuarului. Văduva da din cap în stânga și în dreapta, fără alegere, aproa-

pe nepăsătoare, se ridica și se afunda în trăsură și pieria pe calea Moșilor, în sus.

Privind în urma'i, Mișu Stănescu, mosafir al aceleiaș case, bărbat de numai douăzeci și opt de ani, suspină dornic și cădea pe gânduri. Și el se îndreptă în susul căiei Moșilor! Mergea singur, când ar fi putut însoți pe ispiti-toarea văduvioară și i-ar fi spus cu patos cea mai banală și mai dulce dintre povești, povestea inimii lui îndrăgostite.

Situația de văduvă tânără e minunată: văduva poate greși, societatea n'o învinovățește, ca pe o fată mare sau ca pe femeia cu bărbat. Pustiul, durerea, în care, până la un timp, o crede lumea cufundată, o fac să fie compătimită. O văduvă frumoasă e ispătită de toți ștregarii și de propriile ei amintiri și obiceiuri, din căsătorie. Pe de-altă parte nimeni nu poate crede cu tărie în virtutea unei văduve tinere. Iar o virtutea care nu-ți folosește nici ție și nu are niciun merit, cine e nebun s'o păstreze?

Toate acestea ajunsese să le știe pe de rost

Mișu Stănescu, și le știa pesemne și Eugenia Popovici.

Totuș, frumoasa văduvă nu îngăduia nimă-nui, să se apropie de ea cu mai multă gingășie și căldură, decât cere politețea.

Plecat într'o noapte dela sindrofià obicinuită, mergând agale singur, trist, Mișu Stănescu tresări, auzindu-și numele. O doamnă coborâ dintr'o trăsură, și-l întâmpină. Birja stătuse din pricină că i se fărâmasese o roată, iar Eugenia, aflată în birja aceea, era mulțumită că vede un om cunoscut.

Frumoasa văduvă simțise de odată că se răstoarnă cu trăsură cu tot, căutase să stea dreaptă, crezând că va fi isbită cu capul de trotuar. Ea tremurà încă și-i povestia, ca unui prieten, lui Stănescu, groaza simțită și bucuria că vede un cunoscut, la ora aceea din noapte.

Condusă până acasă, veselă, Eugenia recunoscu că o plimbare pe jos e sănătoasă, e minunată, mai ales pe lună și când trotuarele sunt uscate.

De-atunci, de câte ori vremea era prielnică, drept recunoștință, văduva se lăsă petrecută până acasă. Dar atât și nimic mai mult.

Intr'o noapte de iarnă, Mișu își întovărășia prietena, posomorât, tăcut ca nici odată. De obicei era spiritual, căută să-și înveseliască prietena, s'o facă să-i prețuiască tovărășia.

— Ce ai, domnule Stănescu? întrebă frumoasa, după destul timp.

— Am o nevralgie groaznică; de cum am ieșit la aer, m'am simțit săgetat.

Pentru că Mișu tăcea, posac, Eugenia căută ea să-l distreze. Dar, pentru că nu era deprinsă, după puțină vreme întrebă:

— Ce-ai să faci acum? Stai departe de aici?

— De două săptămâni m'am mutat în cealaltă parte a orașului. Dacă aș avea un strop de apă de Colonia, mi-ar trece ca prin farmec.

Se apropiau de casa ei. Eugenia zise:

— Tot te mai doare?

— Și mai cumplit! Ca nici odată!

Văduva nu avea încotro. Nu-l putea lăsa să plece, după ce o petrecuse pe ea, fără apa de Colonia, care i-ar fi potolit suferința. Era noaptea târziu, farmaciile erau închise.

Să-i aducă flaconul ei în stradă, i se părea necuvincios. Atâta lipsă de încredere! Trebuia să-l cheme în locuința ei.

Mișu Stănescu, ca și cum n'ar fi bănuît ce se petrecea în mintea femeii, o urma tăcut, ca un sacrificat resemnat în durerea lui.

— Te rog, așteaptă numai un moment în sală, ca să aprind lampa, șopti gazda.

Eugenia deschise o ușe, pe o sală nesfârșită, plină de multe alte uși, ale altor apartamente, ale altor chiriași. Vorbiau încet, numai în șoaptă, ca doi complici.

Eugenia se gândise să n'o deștepte nici pe servitoarea ei, dela care ar fi putut afla toți vecinii, că stăpână-sa vine noaptea, însoțită de un bărbat.

Când pătrunse în salon, Mișu privi de jur împrejur. Eugenia trecuse în iatac, ca să-i aducă apă de Colonia. Ea, cu sticluta în de-

gete, el cu mâna pe falcă, se priviră întrebători. Bărbatul zâmbi, văduva se înroși, ridică sprâncenele și întrebă:

— Te mai doare?

Mișu îi apucă repede o mână, o duse la buze, o sărută lung și n'o lăsă un minut întreg din palma lui încăpătoare.

— Cred că are să-mi treacă de tot, zise el.

Se priviră mult. Ochii lor schimbară mai multe și hotărâtoare cuvinte, decât ar fi fost în stare să rostiască gurile lor.

Apoi Mișu vorbi:

— M'a turburat și m'a durut destul! Sunt doi ani decând n'am liniște, doi ani de dragoste, de friguri primejdioase. Îți jur că n'are să știe nimeni; că îți voi fi credincios, ca un câine. Nu pun preț în lumea asta, decât pe taină, patimă și iubire.

Eugenia plecase capul, purpurie.

— Nu se poate, îngână ea. Lumea află dela slugă, dela pereți; totdeauna se află!

— Înainte de zorii zilei, la patru dimineața

voi pleca. N'am să trec niciodată peste ora asta.

Tânăra văduvă aprofundă propunerea. După câteva minute de chibzuială cu ea însăși, rosti:

-- Atunci.... pleacă la zece. Până la ora asta servitoarea nu intră în casă. Grija mea e să nu vadă nimeni pe sală, pe care uşe eşi. Cine te-o vedea eşind din casa asta, să nu ştie la care chiriaş ai fost. De ce te-ai purtat așa? De ce m'ai înşelat cu apă de Colonia? Ce oameni răi sunteţi voi bărbaţii!

Mulţumit, fericit, Mişu Stănescu, avocat de meserie, cugetă: «La unsprezece şi jumătate, la douăsprezece, sunt la tribunal... Nu îmi pierd interesele! E foarte bine!».

DIN DOUĂ FIRI

Auzia plânsete, vedea lacrimi pe chipurile întristate din jurul ei; își ștergea ea însăși lacrimi pe obraji; văzuse groapa, văzuse sicriul de ștejar coborât pe frânghii, știa că în mobila aceia lungă și lucie e tatăl ei, — și tot nu putea să se deprindă, să-i înțeleagă moartea.

Acum se sfârșise îngroparea, lumea trebuia să plece. Ea se 'ndrumă în neștire după pâlcuri. Mulțimea hainelor negre se îndrepta spre poarta cimitirului. «S'a isprăvit?» se întreba ea. «L-a îngropat!».

In fapta asta vedea atâta cruzime! Nu

pricepea cum se poate ca rudele, ai tăi, de cum ai murit, să se grăbiască mai întâi să te strâmtoreze între scândurile unei lăzi, să te ducă departe de ei, într'o biserică rece, plină de umbre. Apoi, ca pe un urgisit, să te porniască afară din oraș, într'un loc de uitare, și acolo să te închidă ca într'un cufăr, să te vîre în pereții de pămînt ai unei gropi adânci și, ce ciudățenie! ei, copiii și prietenii tăi! să svârle peste tine și să te striviască cu pămînt! Ar putea dușmanii să facă mai mult și mai rău?

Ea nu-și simția părintele mort. Urcase treptele catafalcului ciudat, să-l vadă. Un om, al cărui trup era acoperit tot de flori, slab la chip, cărunt la păr, cu fruntea înaltă și lucie, cu ochii închiși, semănând cumplit de tare cu tată-său. L-a sărutat pe obraji, pe frunte, pe mâni. Simțise un fel de mulțumire, că a putut să-l sărute fără desgust,— pentru că nu mirosea a stîrv. Dar dacă ar fi fost tatăl ei acela, ar fi trebuit să-și înțeleagă dintr'o dată toată nenorocirea, toată

singurătatea; să-și rupă fața cu unghiile, să țipe nebunește, sau să cadă ca trăsniță.

Fiu-său, plângând ca un copil, în dreapta, în stânga ei un unchi, o duceau de subțioară spre cupeu. În fața lăzii negre a cupeului, spre care era adusă să urce, se dădu înapoi cu frică:

— E 'ngrozitoare!... Uite ce funebră e!...

Ajutoarele ei nu pricepeau despre ce vorbește.

— Ce vrei, mamă? o întrebă fiu-său.

Ea 'și aduse iar aminte de ce lăsase în urmă, printre arbori și monumente, și isbucni într'un hohot de plâns, care o zguduia toată.

— Alecule, numai pe mine mă mai ai! spunea ea printre suspine lui fiu-său, care încerca în zadar să se stăpâniască, șiși ascundea ochii cu batista, susținându-și mereu muma.

— O trăsură deschisă, reuși ea să doriască și să spună.

Pe drum, durerea Margaretei se mai potoli. Indurerata fiică se uită la case; le cunoștea,

ca pe niște gravuri dintr'o carte răsfoită ordinioară.

Oare va mai trece vre-odată pe aici? Când? se întrebă ea. «După cine?» Iși privi băiatul. El era un flăcău de douăzeci și doi de ani, abia începea să trăiască și alte gânduri își făcură loc. Avusese noroc cu el, era o fire cinstită și bună, fără nici o aplecare vițioasă; nu 'i semănase lui tată-său.

Pe unde o mai fi Petrescu, începu ea să se gândiască, la fostul ei bărbat. Socoti anii, în care trăise singură, despărțită de el prin divorț: cincisprezece ani!

În orașul hăuind de larmă răvășită, lângă fiu-său, în sgomotul tropăitului cailor și 'n clătinatul trăsुरii, la lumina felinarelor aprinse din vreme, durerea fiicei ațipise, ca să învieze alta mai veche, de soție.

Dormită, ghemuită într'un fotoliu dintr'o cameră de hotel, luminată de două becuri electrice. Iși așteptă bărbatul să vie dela jocul de cărți. Hotelul, plin ca un stup, își admise toate sgomotele, își închisese toate ușile,

își culcase toți pasagerii. Aleele, luminate până la miezul nopții, își stinseseră luminile. De mai multe ori, trezită din așteptare de un fior de frig, se uitase prin ferestrele cu storurile ridicate în întunericul de afară.

Intr'un rând crezuse că se făcea ziua,—în-tunericul pălea; dar se întunecase iar. Își înveli copilul, care dormia cu nepăsarea vârstei lui, stătù lângă ușe, ca să asculte sosirea vreunei mișcări. Apoi, încredințată că va aștepta până la ziua albă, se culcă.

Trăsura coti; își isbi, hârșiind piatra, o roată de colțul trotuarului și era să calce pe un lăeș aplecat sub povara unei alpii mari de rufe. Dar Margareta își urmă cu încăpăținare vedenia trecutului.

Mihail, bărbatu-său, dormia horcăind cu fața în sus.

— Ne râde lumea, Mihai; te vede tot la cărți! i-a spus ea.

— Lumea care mă vede, joacă cu mine. Or crezi că joc singur?

— Ea se mai schimbă, pe când tu în fie-

care noapte nu te înduri să lipsești dela joc.

— Mai ai ceva de spus? a întrebat-o el.

Și chiar în aceiaș zi, a venit acasă după miezul nopții, beat ca un hamal. Se opintia în mijlocul casei să stea drept, sub lumina care'i făcea și mai verde obrazul. Să silia să gândiască. Bâlbâia vorbe, din care se înțelegea că'i rămăseseră din ajun câteva sute de lei, pe care le pierduse la pichet și le băuse. Acestea se petreceau într'o Sâmbătă. Duminică el a plecat de dimineață... După prânz, ea a primit nota hotelierului, notă de două-sute de lei. Nu pricepea. A sunat, a venit servitoarea și a trimes-o după hotelier. Acesta, un om gros, cu părul rar, cu cărare la dreapta, aștepta în față'i respectuos.

— De ce mi-ați trimis nota? a întrebat ea.

— Dumneavoastră nu plecați?

— Nu.

— Văzând că domnul inginer pleacă la București, am crezut că plecați și dumneavoastră.

«Scuzați».

— A plecat la București? întrebă ea, fără să se gândiască.

— Nu știati? tresări hotelierul.

— Dormiam, când a plecat... Știam vag, nu eram sigură că... astăzi chiar...

— Dar dumneavoastră mai rămâneți!... Poate că și domnul se întoarce?...

— Cred.

Intr'un hotel, Margareta nu mai locuise de decât cincisprezece zile, la Viena, cu ocazia călătoriei de nuntă. Dar acum era singură, părăsită, lăsată amanet parcă, între sutele de perechi de ochi cari o cunoșteau, o văzuseră cu el. Și poate că toată lumea aflase că e un cartofor și un bețiv. Poate că, beat cum fusese, strigase că și-a pierdut toți banii și că pleacă la București. Ca să se împrumute? Să vie iar, și iar să-și peardă banii la cărți?

Peste cinci zile, de așteptare nedeslușită, a primit trei sute de lei, prin mandat poștal, de la el, și nici un cuvânt. Ea își plăti hotelul, în nota căruia erau trecute și mesele, și plecă. Abia îi mai rămăsese cu ce să-și

plătiască trăsura, care o duse dela gară acasă la ea, în București.

Dar Mihai tot nu se cumințise. El râdea, ca de-o întâmplare cu haz, de fuga lui după bani, după gir, pe care o socotia drept vrednicie, -- pe când ea, Margareta, plângea de câte ori și-o amintia. Află, după câteva zile, că el împrumutase mai întâi dela o bancă, cinci sute de lei; dar că, n'apucase să-i trimeată ei nimic și le jucase la maca. Apoi, ne mai având la cine să se împrumute, se dusesse la tatăl ei, luase tot cinci sute de lei, și numai așa putuse să-i trimeată ei trei sute.

Bătrânul, care urmărise pas cu pas viața nefericită a fiică-și și nesăbuitele decăderi ale ginerelui lui, veni într'o zi hotărât să-și povățuiască fata, să se despartă de bărbat. Venise la timp; Margareta pricepuse și ea, că altceva nu'i mai rămăsese. Inginerul hotarnic nu se împotrivi, -- din mândrie zicea el.

De la despărțirea lor, în fața tribunalului, nu-l mai văzuse decât de vre-o șase ori, în cincisprezece ani.

Câte odată, așteptându-și băiatul să vină dela universitate, Margareta avea impresia că ar fi fost cu putință să răsară pe pragul ușei altcineva, și se întreba dacă i-ar face plăcere sau frică, ivirea omului care 'i stricase viața. Iși răspundea atunci, că singura ființă care pe drept ar putea veni, să-și amestece viața cu a lor, și mai ales s'o întrebe de viitorul lui Alecu, era fostul ei bărbat.

Cine, se întrebă ea, ar putea să fie, după moartea tatălui ei, sprijinul bărbătesc și, or cum, povățuitorul casei ?

Imbelșugarea și pacea în care trăia Margareta, trebuiau să facă raze în jurul casei, iar razele acestea să fi străbătut până în ungherul muced în care sta pitit, sărac și sfârâmat de viții, și poate și de pocăință, Mihai Petrescu, tatăl lui Alecu. Iar în unghiul lui de întuneric, omul perdut desigur că tresărise, căuta să se întremeze, își tăvălucea cu degetele brazdele de pe față, cele cari se mai puteau netezi, își spăla gura împuțită de som-

nurile de piatră ale beției și se pregătia să-și sărute copilul, devenit bărbat.

Dar, pe pragul așteptării Margaretei, omul îmbătrânit de timpuriu, pocăit și vesel de îndrăzneala lui, nu se ivi.

El nu plecase cu ură de lângă ea, pentru că nu avea de ce s'o urască. Ea renunțase la toți banii primiți de el ca zestre, și pe care el îi tocuse cu netrebnițiile lui.

— Pe cine-ai văzut astăzi, întrebă zilnic mama pe fiul său.

Din povestirile lui, ea cunoștea pe toți profesorii de litere și de filozofie. Le cunoștea gesturile, tusea, unele întorsături caracteristice de voce; îi erau nesuferiți sau dragi, ca și lui. Mamă și fiu erau ca doi prieteni, cu atât mai mult, cu cât caracterul și chipul de-a simți și prețui viața le erau asemănate.

Margareta era econoamă, dar, după sfatul tatălui ei, punea totdeauna bani, ori câți, la îndemâna studentului.

Bătrânul spusese:

— «Dacă va duce dorul banilor, își va

face o prea mare idee de puterea lor, și când va da de ei, are să se lăcomiască. Are să mănânce ca un cerșetor la pomană. Dă'i totdeauna bani, dă'i de mic, când n'are ce viții să deprindă, ca să le cunoască întrebuintărea și să nu'i doriască».

Studentul avea în sânge apucăturile maică-si; nu era mână spartă, nu era nici calic și nu se părea că visează, — la vârsta visului! — de cât un drum drept prin viață, lipsă de piedici și plăceri tihnite.

Intr'o zi veni acasă, de la un joc de cărți studentesc, revoltat că e cu puțință, negustând nici o mulțumire, stând pe scaun, să pierzi douăzeci și patru de lei.

— La teatru, zisese el, ți se dă pentru cinci lei stalul întâi, ca să asști o seară întreagă, la o dramă sau la o comedie. Pentru cinci lei, vezi desfășurându-se înaintea ta: străduința, talentul și inteligența a atâtor oameni sau suflete mari, începând cu autorul piesei. E revoltător jocul de cărți!

— Pentru cine pierde! spusese maică-sa.

— Eu m'am simțit furat, nu de cei cu care jucasem, ci de jongleria norocului. Dacă aș fi câștigat, mi se pare că mi-ar fi fost rușine de ușurința cu care banii din altă pungă trec într'a mea.

Pierderea, care pe el îl supără atâta, pe maică-sa o fericì. Ea văzu limpede, că el nu va apuca nici odată pe drumul mocirlos, urmat de tată-său. Mai avea încă ceva de aflat, dacă i-ar plăcea băutura.

De ziua nașterii lui, ea dorì să dea un ospăț, la care să nu ia parte, dar la care el să'și poftiască prietenii, și să petreacă la largul lui. Făcuse pregătiri mari, comandase vinuri faimoase și șampanie.

Ospățul fu și vesel și trist. După desert, tinerii începură să țină cuvântări. Intâi vorbiră în cinstea colegului lor, apoi în a profesorilor. Către sfârșit ținură cuvântări naționaliste înflăcărâte. Petrecerea ajunse sgomoasă, câți-va studenți se îmbătaseră, strigau, răcniau, beau mereu, până li se făcu rău.

Alecu, după ce băuse două pahare cu vin

și unul cu șampanie, rămăsese mut pe scaun, privindu'și oaspeții, silindu-se să'și ascundă nelămurirea din mintea lui încețată. Iși simția pleoapele grele, ca muiate în glicerină, și căuta, clipind des, să le despovăreze. Surâdea silit și cu teamă spre toate locurile în care isbucnia câte-o discuție, ca să aibă aerul că înțelege. Dar cuvintele îi sosiau goale la ureche, și despărțite între ele ca sunetele telegrafului. Câte una, din vorbele rostite în juru'i mai tare și mai sigur, îi lumină în minte ca un felinar în pâclă; atunci simția nevoe s'o rostiască, o rostogolia nevoiaș cu limba în cerul gurii, până reușia s'o svârle afară ca pe-o nucă. Se acăța astfel de discuția prietenilor câte-va minute — și'și uită vorba. Totuș, când cheful semănă a scandal, el se desmeticise bine, și își potoli prietenii cu sfatul și rugămintea.

După zaiafet, tânărul și-a petrecut o bucată de drum prietenii și s'a întors acasă. Când maică-sa l'a văzut palid și mâhnit, aproape

că'i păru rău, că 'i-a dat ideia unei asemenea petreceri.

— Nu mi-e bine, mamă.

— Te doare capul?

— E^m învățătură bună, răspunse tinerelul.

Alții beau...

Ea își aduse iarăș aminte de tatăl lui, și i se umplu inima de nădejde, privindu'și feciorul scârbit de o petrecere nevinovată și simplă ca aceia.

— N'are să mai bea! Cum seamănă cu mine! Parcă ar fi numai al meu! gândia ea, fericită.

Răposatul tată al Margaretei lăsase bunuri și bani, cari, la olaltă, îi aduceau fiicei lui un venit de șaisprezece mii de lei anual. Femeia, cumpătată în toate, nu cheltuia tot venitul; deși în casa ei nu se simția nici un fel de lipsă și viața curgea limpede și domoală spre limanurile ei hotărâte.

De când intrase în anul întâi de facultate, mai întâi bunicul și apoi muma, dădeau regulat lui Alecu două sute lei pe lună. Tânărul

rare ori cheltuia peste cincizeci de lei din leafa lui. În anul în care trebuia să-și dea licența, avea peste cinci mii de lei strânși.

Margareta se miră une ori cum de n'o întrebă Alecu nimic, niciodată, despre tatăl lui. Portretul lui Mihail, mare, în ulei, era pus în fruntea odăii ei, în care băiatul venea des și negreșit că știa al cui este. Fiul își cunoștea din copilărie părintele, îl văzuse în toată destrăbălarea lui de bețiv, asistase la certuri, aflase din gura mășii, pe-atunci, risipa nebună ce o făcea. Dar toate relele acestea, privite de el cu ochi de copil, și care nu îl atinseseră, nu era firesc ca el, cel dintîi, să le uite? Alecu nu suferise din pricina lui tată-său!

Și chiar dacă îndurase ceva, prin maică-sa, trecutul, mai ales al unui copil, nu suferise oare legea înfrumusețării lucrului depărtat pe totdeauna? De și nu întreba de el, tînărul îi avea în chip firesc inima în fundul ochilor.

Frigurile dragostei trecuseră peste el de două ori, ca o boală ușoară. Se lecuia de

grabă Alecu de dureroasa surprindere, care îmbolnăvește inima, a schimbării de căldură a iubitei. Poate că, de două ori amăgit, își făurise în suflet o ramă de aur, care așteptă goală: portretul desăvârșit al unei femei. La vârsta lui, bănuiala crește ca un foc de pae, dar, în acelaș timp, se îndoește de ea însăși; inima se uimește și plînge chinuită de-o înșelare vădită, dar găsește repede puterea să se înseni-neze și să-și facă un nou idol. S'ar părea că natura, prevăzătoare, a sorocit ca să avem jeric în inimă, în aceeaș epocă în care putem avea un isvor de lacrimi în ochi. Alecu însă, în lipsă de patimi, — teatrul, muzica și citirea îi erau statornicele lui plăceri.

* * *

Intr'o noapte, Margareta se deșteptă tresărind. Auzise răsturnarea unui scaun. Sgomotul venia din odaia vecină cu a ei și despărțită printr'o ușe, a lui Alecu. Ea ascultă fără teamă. Dar scaunul, ridicat pe semne cu neîndemnare, căzu iar. Margareta ascultă cu încordare: scaunul se răsturnă încă de două ori.

O borboroseală de om beat, care vorbește singur, se strecură prin scândurile ușii, până la patul mamei. Margareta pricepu că fiu-său era beat. La vârsta lui, socoti ea, trebuia să i se întâmple barem odată. Ea se gândi cu grije, că putea să se îmbolnăvească, nedeprins cum era cu băutura. Dar nu se duse la el, ca să nu'i fie rușine lui, mai apoi, că a fost văzut beat.

Alecu bâjbăi mult prin întunericul beției, vorbi tare, și adormi îmbrăcat. A doua-zi, la prânz, prânz întârziat anume pentru el cu o oră, maică-sa se feri să-l întrebe ca de obicei:

— Pe cine ai mai văzut ?

Intrebarea zilnică ar fi părut o aluzie și-o dojană. El îi observă lipsa și, ne mai putându-și stăpâni taina, pe care încercase s'o ascundă, ținti ochii în farfuria lui și picură una câte una, ca pe niște mătănii, vorbele neașteptate: — Aseară, m'am întâlnit cu tata.

Margareta încremeni brusc, cu cuțitul și cu furculița în mâni, privind în creștetul băiatului. Un zăbranic i se întinse pe jumătate

din privire, lăsat parcă din frunte. I se păru că nu înțelesese și n'avea tăria să-l întrebe, dacă a auzit bine. Ca să curme tăcerea și să'și întregiască spovedania, tot el adăogă:

— E sănătos și vesel.

— Tatăl tău? L'ai cunoscut?...

— După portret și după cum mi-l închipuiam.

— Tu nu-i semeni! rosti cu tărie ea, cu un necaz de care îi păru îndată rău, că i-a dat glas. Era lămurit ca ziua, că mulțumită lui, tatălui pierdut și regăsit, și bucuriei amândora că s'au cunoscut, venise Alecu beat acasă, ca nealțadată. Numai el putea să aibă trecerea asta la băiat, ca să-l facă să bea peste puterile lui. Dela petrecerile studentești, din deosebite împrejurări, în care băutura înviorase și amețise pe toată lumea, Alecu, stăpîn pe el, venise acasă treaz. Margaretei nu-i părea rău, că fiul își văzuse părintele. Dar începutul cunoștinței lor era desgustător, și arăta că bătrînul nu se cumițise și că nu se sfia de fiu-său, devenit bărbat, ca să'și arate slăbiciunea.

Muma ar fi voit să-l întrebe pe flăcău,

dacă tată-său l'a dus și la jocul de cărți. Dar se păzi să capete aerul că învinovățește pe acela care ar fi trebuit să fie în capul mesei, ca un stăpân al casei și al ei. Se gândi că averea și casa pe care le cârmuia, se cuveniau, oare-cum, și omului stricat, întru cât copilul asupra căruia se revărsau bunurile astea, era fără tăgadă al lui.

Copilul, trăind în belșug, iar tatăl în strîmtoare, e un lucru care strînge inima unei mame. Dar Mihai era atît de vinovat! și n'ar fi fost în stare să se îndrepteze. Crâmpete de gânduri îi aiuriau mintea și o făceau să tacă, cu teamă, ca în fața unor întâmplări viitoare nebănuite. Fără voe, dând mereu în lături vorbele pe cari le tot alegea, ca mai potrivite, grăi cu teamă :

— Ați vorbit mult, Alecule?...

— Da, mult, m'a petrecut până la poartă.

Știuse, și nu avea timp să se uimiască de pătrunderea ei; știuse că Mihai îl întârziase, dar avea nevoie grabnică de precizare.

— La ce ore v'ați întâlnit? întrebă ea tare, cu toți nervii încordați de emoție.

— De cu seara, am luat masa amândoi... răspunse el, nebănuind ce face, cu mintea încă turbure de fumul băuturii.

În ziua aceea, Alecu dormi tot după prânzul.

— Mi-a stat ceasul, mamă; cât e la tine? o întrebă el, deschizînd ușa odăii lui, îmbrăcat ca de plecare. Ea privi ceasornicul din perete.

— Șapte. Te duci unde-va?

— Da, la șapte și jumătate.

Seara aceea, pentru Margareta, fu tristă, plină de gânduri și de imagini vechi. În sufrageria pustie, în care numai ea singură ședea la masă, avu senzația că o largă părăsire își întindea tăcerea neagră în jurul său. Avusese bărbat, plecase fără părere de rău. Dar și certurile pot lăsa un gol... Tatăl ei umpluse casa cu dragostea lui adevărată, cu sfatul lui înțelept, cu glumele-i bătrânești. Și pentru că o mumă se mulțumește cu iubirea unui fiu, ea își uitase aproape părintele, precum uitase

lumea, viața de dincolo de pereții casei. Și la ceasul în care ea, în sufrageria pustie, nu putea să mănânce, i se păreau bucatele de iască, fiu-său, vesel, plin de fericire, își ciocnia paharul cu tatăl lui, care nu mai era bărbatul ei, care o dușmănia, știind-o bogată. De sigur că ei nu vorbesc de ea, și, dacă o pomenesc din întâmplare, ca din greșeală, trec repede la altceva, ca să nu-și strice veselia. Ii vedea într'un restaurant stând față în față și ascultându-se lacomi și cu dragoste.

«Ce ar fi, se gândia ea, dacă ași răsări de odată alături de masa lor, la altă masă? Alecu ar trece grăbit la masa mea... Dar ce moment amețitor și neplăcut!»

Și gânduri peste gânduri își așezau sloiurile de ghiață peste tristeța ei, ca mânate de un zăpor de ape. În aceeași noapte, Alecu veni spre ziuă. Maică-sa nu știa la ce oră venise, nimic n'o mai înștiințase. Dar găsi dimineața, în bucătărie, cafeaua lui cu lapte, scăzută pe mașină. Servitoarea, care deretica dimineața în odaia lui, se încurcă prin coridor cu mătura

și cu fărașul în mâni, privindu-și stăpâna cu coada ochiului. Prânzul întârzie cu două ceasuri. Alecu petrecuse iar. Deși lucrul era neobișnuit, Margareta nu l'ar fi privit ca extraordinar, dacă n'ar fi aflat de întâlnirea bărbatului ei cu Alecu.

«Oare tot amîndoi au chefuit?» se întreba ea.

* * *

Drumul drept și curat al lui Alecu, se coti dintr'o dată într'o hudiță strâmtă, plină de cârciume, mocirloasă și duhnind de gunoae, ca un mai-dan. In cel mai luxos local de băuturi spirtoase, bețivul, fie cât de parfumat, e tot desgustător.

Tânărul, altoit din două firi deosebite, certyate între ele, trăise până la douăzeci și cinci de ani cu caracterul moștenit dela mumă, iar acum era nevoit, subjugat, să trăiască firea moștenită dela părintele lui. Era bețiv și cartofor, fără stăpânire și cu nesațiu, aidoma ca tată-său. Tânărul, care fusese scârbit și indignat de beție și cartoforie, a cărui fire nu le primia și nu le pricepea, a cărui îngăduire

era închisă pentru 'vițiile acestea, le găsi în sine însuși și, ca sub puterea unei fatalități, le îmbrățișe fără greață.

În primele două nopți, perdute până la ziuă, se îmbătase și jucase cărți, dus de tată-său. Apoi își găsi prieteni de vârsta și de teapa lui, cu care să colinde tripourile, pe scaunele cărora, odată jocul început, își înțepenia trupul și 'și strivia mintea, cu un singur gând, cu două fețe: câștig sau pagubă.

Emoțiile jocului de cărți într'o seară sau în două, cu destinderea nervilor și cu înăbușirea senzațiilor, erau urmate, ca de un repaus, de o potolire, de un chef, o tăvăleală în inconstiență. Mereu așa. Când se întâmplă să nu joace două zile, spunea că simte un fel de prostire a simțurilor, așa ca o lăbărțare. Spunea, râzând, că i s'au deprins degetele pe cărți, încât simte un neastâmpăr în ele, când nu le dă de lucru.

Banii strânși de el, pe fundul cufărului, în vreme de cinci ani, se spulberaseră în două luni. I s'ar fi risipit mai repede, dacă nu i

se întâmplă să mai câștige și el câte odată. Să ceară măsii, nu se încumetă câtăva vreme; ea știa de economiile lui și s'ar fi crucit de mirare și spaimă. Trebuia să se împrumute. Făcù legături cu câțiva cămătari, iscăli polițe, — primia numai jumătate din suma scrisă pe ele.

— Mama dumitale e sănătoasă și e încă tânără! îi spuneau ei. Eu rise mult; poate mor eu înaintea dumneaei...

— Rămâne copiilor dumitale! răspundea Alecu.

— Poate mori dumneata! Să nu te superi!

— Am iscălit! încheia el, grăbit să pună mâna pe bani.

Margareta se ofilise în câteva luni, ca în zece ani. Părea trecută de cincizeci de ani. Ea se deprinsese să-l iubească pe Alecu, cu admirația pe care o avusese pentru tatăl ei. Ii rămăsese numai dragostea de mumă, jalnică acum, plină de milă; admirația se vestejise. Dacă dela început i-ar fi fost copilul stricat, ar fi suferit mai puțin, — nu l'ar fi

stimat ca pe tatăl ei, și s'ar fi deprins întru câțva. Vițiile băiatului ei, cunoscute acum de toată lumea, ca și de ea, o spăimântau și pentru greutatea zdrobitoare cu care căzuseră brusc din tată în fiu, după ce fiul fusese numai al ei. La el nu era un început de stricăciune, ci era o isbucnire. Fără ucenicie, ajunsese maestru. Tânărul avusese prilejuri destule să debuteze în trecutul lui de student și de militar. Două firi moștenite de un om, și care nu se amestecă între ele, dând loc la șovăire, e lucru rar. Una își făcuse vacul, și începuse cealaltă. Mumei abia îi mai licăria nădejdea, că firea ei va isbuti într'o zi să înfrângă vițiile rămase fiului dela tată. Douăzeci și cinci de ani clociseră ele, ca într'un cuib tainic, și acum își luaseră sborul, puternice, și îi ciocăniau fiul, ca pe un stârv un stol de corbi hrăpăreți.

Alecu își părăsise studiile cu desăvârșire și nimic nu-l mai interesa. Deși felul petrecerilor lui era în totdeauna acelaș, nu se plictisea.

Maică-sa, care îi spiona fața necurmat, se

miră de atâta statornicie. Ea se mai mira și de nepăsarea lui de părerea lumii, atât de temută de femei. Dar, ca toate fapăturile bune, mai mult decât învinovăția pe alții, își chinuia sufletul învinuindu-se pe sine.

N'ar fi trebuit, se convingea ea, să-și crească singură băiatul, fără nici un bărbat împrejură, bărbat a cărui viață cuviincioasă să fie o pildă de urmat pentru el. Niciodată, un bărbat, n'are să-și facă educația după o femeie, fie ea muma lui, ori cât l'ar-cocoloși, ori cât de destoinică ar fi ea. Mai curând sau mai târziu, feciorul vede în maică-sa o femeie, o stăpână neputincioasă, o simplă gospodină, pe când bărbații sunt atât de feluriți. Dela cerșetor și tâlhar până la rege și poet, sunt atâtea feluri de gândire, năzuințe, caractere, patimi, încât tânărul, crescut femeiește, când își face intrarea în lumea bărbaților, hotărât că trebuie să-și piardă capul. Ce poate el lua în grabă, ca să nu i se cunoască și să nu-i rămână de poreclă sfiala, stângăcia, ignoranța, dacă nu tocmai partea cea mai rea, ea fiind

cea mai izbitoare și cea mai ușoară de obișnuit? Și-apoi, din educația unui bărbat trebuie să facă parte și viciile, măcar atât cât să-i dea dreptul, ca să vorbiască de ele; să le fi gustat deci, ca să fi aflat cum și de ce trebuie să le ocotiască. Alecu fusese un înger! Pe semne că un înger când cade, ajunge deadreptul demon, și fără scăpare. Putuse Margareta să-și trimeată băiatul în locuri pe cari ea le crezuse vătămătoare și josnice? Nici nu se gândise la existența și nevoia lor!

Dacă însă, după divorțarea ei de Mihail, s'ar fi măritat cu un om de ispravă, ce altă față ar fi luat lucrurile! S'ar fi schimbat oare? Poate că Alecu și-ar fi iubit părintele vitreg și s'ar fi lăsat călăuzit de el... Dar ea tot din dragoste nu voise să-i dea copilului ei un tată vitreg, socotind că acesta ar fi gelos de dragostea ce i o purtă, și că ar vedea în ea o legătură cu fostul ei bărbat. Pentru că n'avea nici o putere asupra fiului ei, asupra desfășurării prezentului, Margareta își sleia mintea clădind și dărămându-le apoi, zeci de exis-

tente imaginare, în trecut. Ostenită tot acuzându-se pe sine și tot ferindu-și cu dibăcie copilul de învinuiri, îi trebuia un alt vinovat. Astfel, ea aruncă toată vina pe întâmplări, sau pe ceva ce nu se petrecuse.

De pildă, se gândia că dacă tatăl ei n'ar fi murit, l'ar fi putut el călăuzi pe Alecu. Dacă ea s'ar fi măritat, din vreme, cât încă îi era mic copilul, o sumă de alte întâmplări ar fi înlăturat aprinderea nebună și supunerea nejudecată, bănuite de ea că 'i silesc fiul să petreacă cu tatăl lui. Dintre toate clădirile în trecut, aceia pe care ea o doborâ mai ușor și cu dușmănie, ca să treacă repede la ori și ce altceva, era gândul că n'ar fi trebuit să se divorțeze de bărbat.

Pentru Mihail Petrescu, pe care-l uitase în parte, la care uneori se gândise cu milă, dobândise o ură înverșunată.

Ea se gândia cu naivitate câte odată, în ultimul timp, dacă nu-s datoare: poliția, regele, înaltele curți judecătorești, să intervină între ea și bărbatu-său. Cu ce drept venise să-i

răpiască fiul, un bețiv, un cartofor, un tată care nu dase în atâția ani nici un semn de dragoste fiului lui? Cu ce drept îl răpia acum mumei sale, care își sacrificase cu plăcere și fără să regrete vre-o dată, or care altă bucurie pentru creșterea lui, și a cărei dragoste veghiase asupra-i ca o candelă neadormită? Vremea îi dovedia mereu că tovărășia fiului cu tatăl nu se desface, și totuș, muma îmbrățișa disperată nădejdea că Alecu ei tot se va îndrepta.

Adesea, ostenit de destinderea nervilor neîntremați în de-ajuns cu somnul de ziua, Alecu părea gânditor și posac. Crezându-l plictisit, crezându-l că visează la alte apucături, muma spera. Dar dacă îndrăznia să-l întrebe, cât de pe departe, el găsia prilejul nimerit ca să-i ceară câte-va sute de lei. Muma ar fi fost bucuroasă să-i dea oricât, pentrucă, lipsită precum se credea ea că este, de influență asupra-i, față de celălalt, de tatăl lui, ea voia să-și dovedească mereu dragostea, nădăjduind că va găsi astfel un prilej, pentru ca să capete

o făgăduință cât de palidă din partea-i, sau măcar destăinuri asupra mulțumirilor sau nemulțumirilor lui. Pentru ele, i-ar fi iertat, trecător, și beția și jocul de cărți. Căci ceea-ce o durea mai mult de cât or și ce, în căderea lui, și în trecerea lui de partea lui tată-său, văditul ei dușman, era ruperea legăturilor dintre ea și el, lipsa de cale de comunicație între sufletele lor. Margareta nu se putea deprinde cu singurătatea în care rămăsese, cu înstrăinarea fiului de ea.

Dintre multele gânduri ce-i trecuseră prin minte, nici unul nu fusese bun de pus la încercare; nici unul, transformat în faptă, nu-l putuse nici ea socoti destoinic să schimbe mersul lucrurilor. Se gândise să-și otrăvească fostul bărbat... Sânt minți care se găsesc mai la larg în imperiul imposibilului, imposibil moral aci, decât în altele. Margareta, fără să-și adânciască gândul, și-l isgonise din minte, ca pe-o nebunie.

Ea deschise de câte-va ori gura, ca să facă loc pașnic și fără ceartă unei muștrări prie-

tenești. Dar cuvântul ei se isbise, sau de nepăsarea veselă a unui om vârstnic, stăpân pe el, pe faptele lui și pe locul ce-l ocupa în casă, sau de hotărârea unui om supărat că i se pun întrebări, la care ar fi prea bun ca să răspundă.

Muma avea o veche spaimă de gălăgia certurilor, care i se dovediseră nefolositoare.

Intr'o zi, ea îl întreabă deadreptul:

— Tot cu Mihai petreci tu noaptele?

— Aș! răspunse el nepăsător. E o secătură, trișează la cărți și tot împușcă francu'! Il împrumut câte odată...

Margareta rămase îngrozită de răceala și de răspunsul lui. Ea îl osândise pe bătrân și văzuse în Alecu aproape numai slăbiciunea unui fiu pentru tată-său, pe care îl dorise, de care ea îl despărțise. În închipuirea ei, îi văzuse nedespărțiți ca doi frați, neîndurându-se să se părăsiască, și numai așa îmbiindu-se la joc și la beție. Copilul pe care ea îl pierduse, i se păruse că l-a câștigat el, fostul ei bărbat. Nu era așa. Copilul nu mai era al nimănui,

nu mai iubia pe nimeni; era al patimilor trezite în sângele său.

— Să vezi ce mi s'a întâmplat aseară... începu Alecu să povestiască la masă. Eram la «Tinerimea aleasă», aruncasem pe un tablou ultima hârtie de douăzeci de lei ce-mi mai rămăsese... îndoită.

— Ce însemnează: îndoită? întrebă măsa.

— Insemnează că pui numai jumătate, adică zece lei. Câștig. Pierdusem mult. Văd că un servitor vine drept la mine și-mi spune că vrea cine-va să-mi vorbească, afară în coridor. Era tata. Venise anume să mă ciu-piască. «Pentru ce n'ai intrat înăuntru?» îl întreb eu. «Mi-era rușine, sunt fără ghete», îmi răspunde el. Adevărat că parcă avea niște papuci în picioare, niște rupturi! — Mi-a cerut să-i împrumut patruzeci de lei, douăzeci măcar.

— Trebuia să-i dai! zise Margareta îndurerată.

— Aș! I-ar fi dus la cărți de-a călare, la un tripou de-a șaptea mână, bine înțeles.

«N'am», i-am spus. «Mofturi! Tu ești om bogat! Tu nu ești un prost, să-ți dea măta bani, câte-o linguriță pe zi, ca doctoriile».

Ingrozită de cele ce auzia, muma simți că i se face rău, își privi fiul, înțelese că el n'o pricepe și, ca să nu izbucniască în hohote de plâns, se sculă de pe scaun, alergă și se închise în odaia sa.

Doi ani de tăvăleli cu cartoforii bețivi și de precupețiri cu cămătarii trecură peste Alecu, ca un fum.

Dar sufletul mumei îl pustiiseră miile lor de ceasuri. Casa plină mai nainte de râvnă odihnită și de pace zâmbitoare și cu fața către viitor, nu'și mai vedea stăpânii veseli și liniștiți, niciodată.

Turburată la început, cu timpul durerea Margaretei se limpezi. Muma începu să vadă adâncimea și izvoarele durerii ei, și să vadă dacă avea sau nu de ce suferi. Ea visase pentru fiu-său ranguri sociale mari. Crezuse că pe fostul ei bărbat, Mihail Petrescu, îl împiedicase vițiile sale, fiind condamnat de

păreră lumii. Alecu, virtuos, cum se arătase la început, n'ar fi fost oprit în calea-i, ci ar fi putut să înainteze și să se înalțe. Muma vru să știe, pe de-o parte, dacă lumea cunoșcuților și-a rudelor a aflat despre fiu-său ceva, dacă-l vorbește de rău, iar pe de altă parte vroi să afle cum e trăită și de ce e călăuzită viața oamenilor cu nume mare, a miniștrilor, a politicianilor.

Ea află că beția mai ales și mai apoi jocul de cărți, pot fi piedici serioase pentru ridicarea unui om la ranguri sociale însemnate dar că există o cale mijlocie. Oameni vrednici de crezare i-au spus că văzuseră cu ochii lor miniștri beți și înșelând la cărți, treji. Din zeci de guri auzi spunându-se fără șovăire, că patimile astea cășunează mult mai mult rău, celui ce le are, decât șarlatania și escrocheria, în care un om politic trebuie să fie tare meșter, dacă ține să înlătore tot ce i se pune 'n cale, să se impună și să ajungă departe.

Gândindu-se la fiu-său, ale cărui patimi numai lui îi dăunau, muma începu să-l ierte

și să-l respecte. Muma dobândia cunoașterea lumii și a calităților, pe care ea le prețuiește. Părăsită cum era, trădată de singura ei afecție și pe de altă parte atrasă de curiozitate în societatea pe care n'o cunoscuse bine, ca de un spectacol nou și instructiv, nu mai sta acasă.

Noile ei cunoștințe despre lume alinau și secau izvoarele morale ale durerii sale. Ca să se apropie iar de fiu-său, trebuia să-i cunoască preocupările. În câteva case, vizitate de ea, văzu jocul de cărți instalat ca la club. Ei îi păru bine că-l vede încordând toate privirile. Dar tot avea și de ce să se uimiască în tainițile inimii: femeile, pe cari nu le pricepuse, decât ca pe niște gospodine și sfetnice ale bărbaților, erau tot atât de dârje la câștig, ba la nevoie se folosiau cu plăcere de cochetărie și de limbajul ochilor. În câteva rânduri, de pe scaunul ei depărtat de masa verde, femeia cinstită zări pe sub masă picioare cari se călcau, genuchi care se depărtau, așa ca să se atingă de-ai vecinilor.

După prima indignare, rumegată în tăcere, Margareta se întrebă în chip firesc, ce ar fi făcut ea însăși dacă, de copilă, ar fi fost obișnuită cu tainele astea, pe care le vedea urâte, poate pentrucă nu era deprinsă cu ele.

Ideia că omul cinstit e o victimă a celorlalți, i se statornici în minte, cu toată nevoia ce o avea ca să sugă din ea milă și reabilitare pentru fiu-său. Ea alunecă mai târziu tocmai la părerea crudă, că omul cinstit nu e numai victima, dar e și batjocura celorlalți.

— Cunoști tu bine jocul de cărți? îl întrebă Margareta pe Alecu, într'o zi la masă.

«Hm! se gândi el, curioasă întrebare îmi pune mama. I-o fi spus cine-va, pe semne, e'am înghițit chiuluri multe la început. Cu cine să vorbiască ea despre cărți?..»

— De aproape trei ani, de când joc, cred că-l cunosc! răspunse Alecu.

Ea achitase poliți iscălite de el, de peste douăzeci de mii de lei, dar, de vre-o trei săptămâni, fiu-său nu-i cerea bani și nici un creditor nu se mai prezentase.

— O fi găsit și el mijlocul să câștige! gândia muma.

Intr'o zi, Margareta, care se afla în sufragerie, așteptându'și fiul să vină la masă, din camera lui, fu vestită că nu poate veni, pentru că se simte foarte rău.

Muma alergă speriată în odaia lui, uitându-și cu desăvârșire prânzul neatins, gata să se devoteze. Chemă fără răgaz un doctor faimos și nu se mai clinti de la căpătâiul bolnavului. Doctorul era și el îngrijorat. Alecu avea tifos.

— Iată, se gândia muma, care era partea cea mai rea a patimei lui, — îi ciocănia sănătatea. Vițiul nu e nici urât, nici prost, e nesănătos.

Dar bolnavul, în orele lui limpezi, nu regreta nimic. El se convinsese adânc că singura viață care merită să fie trăită, era a jocului și a petrecerilor, — a emoțiilor imediate zicea el. Iși considera boala un accident, nu o urmare neapărată a nopților nedormite și a prea marei încordări a nervilor, la joc.

Margareta, care în tot timpul boalei lui, îi ascultase aiurările, îi ștergea nădușala de pe frunte, îi da medicamentele, se simțea nepuțincoasă, singură fiind, în fața boalei. Ea cugeta cu durere, de ce ajutor și câtă îmbărbătare i-ar fi adus și ei un bărbat, bărbatul ei, tatăl lui Alecu. Câte-odată se hotărâ să roage pe doctor, ca să stea un ceas la căpătâiul bolnavului, iar ea să colinde în ceasul acela orașul, ca să'l găsiască pe Mihail, fostul ei bărbat.

De când aflase că Mihail nu fusese decât la început tovarășul de petreceri al lui Alecu, dușmănia'i pe el, din aprigă și ucigătoare cum ajunsese într'o vreme, scăzuse treptat, până se stinsese.

«L'aș putea oare înturna din vechea lui deprindere, se întreba ea, năucită de primejdie, și amândouă, uniți ca niște soți, ca părinți ai lui Alecu, să facem opera asta bună de tămăduire morală? Aș reuși să-l fac pe Mihail să spună ce gândesc eu? În asemenea caz, cuvântul lui de pățimaș pocăit, ar cădea cu

folos în mintea lui fiu-său, și-am fi doi care să-l îngrijim pe bolnav, și poate că împăcarea noastră l-ar înviora... Iar Mihail ar rămâne aici».

După ce se sbuciuma mult cu gândurile, cu înjghebarea a ceea ce nu era, Margareta își aducea aminte că e divorțată și că, fostul ei bărbat, chemat în casa ei, ar fi fost privit de lume ca și un amant. Iar Mihail nu s'ar fi îndreptat și, cu vremea, și-ar fi îndemnat fiul la deprinderile lui!

Vechile neînțelegeri, suferințele de odinioară, îndurate de ea, îi reînviau și ele în minte, în ceasurile lungi, zădufoase și năbușitoare din odaia bolnavului.

Alecu scăpă de pericol și începu să se întremeze. Era slab, sfârșit, îi căzuse părul de rămăsese pleșuv. Intr'o zi, o rugă pe măică-sa să cumpere o pereche de cărți și să trimeată pe servitoare la un prieten al lui să-l cheme, ca să se mai distreze.

— Până mi-o veni prietenul, spuse el, măși,

am să te învăț jocul, Mausul, ca să-l jucăm în trei.

După ce se însănătoși, Alecu se feri câtă-va vreme să întârzie prea mult noaptea și să bea. Muma sta trează în odaia ei, până când îi auzia pașii. Se lipia cu urechea de ușe, să-i asculte respirația, să-i înțeleagă starea.

Ea știa că el, de câte ori era beat, vorbea tare, de cum se afla singur. Muma era aproape fericită de paza pe care o punea fiul său pentru sănătatea lui, și-i era recunoscătoare că nu mai întârzie și nu se mai îmbată. Pentru că văzuse limpede că viața lui nu se mai poate schimba, că numai jocul poate să-i hrăniască mulțumirile, se bucură să-l știe în afară de primejdia morții.

Intr'adevăr, el se înzdrevenise cumsecade și urmele boalei, până și chelia, i se vindecaseră.

Muma îl privia fericită, lacomă și însetată de lăcomia și de setea cu care mânca și bea el.

Când Alecu se așeza la masă trist, din cauza unei pierderi la cărți, ea, care-i citia în

chip și în ochii, mai adânc ca într'o carte, căută să pară veselă, îi turnă mereu vin în pahar, că doar l'o învioră, l'o sili să-și uite mâhnirea, și era bucuroasă să-i dea bani cât de mulți.

Dar acum îndeobște Alecu venia vesel acasă, căci aflate taina câștigului la cărți și nici nu-și mai perdea toată noaptea în așteptarea norocului.

Ziua sta mai multă vreme acasă și de vorbă cu maică-sa, pe care reîncepuse s'o iubiască, de când ea se arăta veselă. El nu mai simția în fie-care privire a ei muștrătoarea durere de odinioară, căci ea nu-l mai dojenia în cugetu-i.

Muma pricepuse că nu are ce dori pe lume și nu are ce s'o bucure, decât fericirea fiului ei, or de unde și-ar dobândi-o el. Iar viața nu-i mai făgăduia nici o schimbare, de venirea căreia să se îndoiască sau să se teamă.

Toată viața lor, așa era sortit să li se scurgă, iar Alecu nu se arăta plictisit, ci vesel și iubitor. Și muma, prin casele în care se

ducea, începuse și ea să joace cărți, ca să n'aibă dreptul să-și mustre fiul, și să i se creadă superioară.

BĂTRÂNII CĂLUGĂRI

Mă găsiam la o monastire de călugări. Din pridvorul unei case, clădite pe deal, priviam ore întregi balta plumburie și fără de cută, trestia neliniștită și dealul împădurit de peste baltă. Cucul accentua cu monotonia glasului său: pustiul, lenea și poezia locurilor acelora.

Deși monastirea era plină ca un stup, căci fiecare chilie își avea locuitorul, ceasuri întregi treceau limpezi și grele de zăduful zilei, fără să văd un om.

În clipele de tăcere neclintită, mă întrebam dacă mai trăesc. Cimitirul era la un pas, îl vedeam mereu. Crucile își aruncau în mine

însemnarea lor funebră, și-o amestecau cu gândurile mele.

Când nervii mei de bucureștean sbuciumat se potoliau cu totul, când căldura încărcată cu aburii lacului intra în mine ca apa într'un burete, când mintea nu-și mai urmăria gândul ce și'l alesese la întâmplare: ceiace gândiam se destrămă, ce vedeam se ștergea, se împăenjinia. Pleoapele îmi cădeau ca niște cortine de mătase pe ochi, peste toată priveliștea bălții, a pădurii, a cerului senin și-a cimitirului megieș.

Neobișnuit cu larma clopotelor și cu toaca, răsunătoare ca 'ntr'o încăpere largă de sticlă, lăsam somnul să mă aștepte în chilia mea și mă duceam și eu la slujba bisericească de după miezul nopții, la nu știu care oră.

Câte odată, atât de neagră era noaptea afară, încât îmi treceam palmele peste obraji, să mi-i șterg, ca de cerneală.

Nu rămânea nimeni în așternut la ceasul acela din noapte. Starițul trecea posomorât și drept ca un stâlp de abanos prin mijlocul bisericii, privindu-și turma de credincioși. Numai ochii

străluciau în fețele bărboase, umbriți și ei de camilafcă.

Dar într'o noapte, când am eșit din biserică, cu urechile pline de cântece târăgănite, cu ochii aiuriți de vedeniile învesmântate 'n rase, mi-a venit să țip, speriat de puternica revărsare de lumină a lunii, și n'am crâcnit, pentrucă îmi amuțise și sufletul și glasul de uimire.

Atât de sărbătorească, atât de vrednică de o minune era noaptea aceia, încât aș fi crezut ușor atunci în deschiderea cerurilor. În mijlocul albastrului, luna bubuia de lumină și revărsarea ei îmbelșugată schimba lumea, iar locurile acelea mi se pătură feerice și sfinte.

Călcam încet cu toții, cu ochii ridicați spre cer, sorbind lacom și pe tăcute văzduhul cerească din prejuru-ne. Călugării bătrâni o luaseră înainte. Pășiau coprinși de evlavia frumuseții pământului; mergeau încet, ca să-și mai depărteze chiliile.

Eu mă strecurasem printre cei tineri, printre frați, și priviam la lună cu toții, ca la întru-

parea așteptărilor noastre cele mai tainice, mai nebune, cele mai himerice.

Și iată că bătrânii se opresc în preajma nukului uriaș din răspântia potecilor, care duc de-a dreapta și de-a stânga spre chilii.

Nucul uriaș, singur și mândru în mijlocul cărărilor, primia bătaia lunii pe ramurile lui bogate în frunze, din plin, în zeci de chipuri. Verdele frunzelor, negrul umbrelor, argintul și mătasea razelor, se amestecau, se învârstau și se înfrumusețau, alăturându-se și amestecându-se.

Bătrânii, care se opriseră ei cei dintâi, priviau țintă într-o anume parte a pomului, pe când nouă ne jucă privirea peste tot buchetul enorm și scânteetor.

De-odată ni s'a deslușit și nouă priveliștea văzută de ei. Ne-am pironit ochii în adâncul întunecat al ramurilor, spre patru puncte de foc. Străluciau, printre frunze, ochii ca de fosfor a două pisici.

Unul din ceata noastră, un frate, se repezi blestemând să ridice o piatră de la pământ,

cu gând să dea jos dobitoacele nerușinate, care pângăriau sfințenia locului și a ceasului acela de cucernicie.

Dar trei bătrâni, dintre cei cu bărbile albe și lungi până 'n brâu și care abia aveau putere să-și țină capul pe spate, ca să priviască dragostea din nuc, prinseseră de veste la vreme și'l dezarmară pe tânăr.

— E cu voia Domnului, nechibzuitule! i-a strigat mânios unul dintre ei.

Fratele rămăsese prostit, nepricepând de ce 'l oprește moșnegii să alunge făpturile spurcate și să împiedice săvârșirea iubirii.

Dar uncheșii nu aveau timp atunci să-l lămuriască mai mult, și toată tagma călugărească își înfundă privirea în frunzișul scânteetor de lumini.

Nimeni nu râdea și nici nu era nepăsător. Sfințenia cu care bătrânii asceți ai monastirii priveau în pom, trecuse și în cugetele noastre.

— Doamne, făpturile tale! Mari sânt tainele tale! murmură moșneagul Ezechia, de peste șaptezeci de ani.

Bărbile albe fremătau sub mângâerile mânilor nervoase; degete neștiutoare învârtiau repede metaniile călugărești.

Părintele Visarion își sprijinia trupul cu un braț înfipt într'un genunchi, și așa, cu capul răsturnat pe spate, suflând greu, stăpânindu-și asma care îl înecă, privia în nucul fermecat.

Țipete sfâșietoare plecau dintre frunzele pomului, iar trupurile mlădioase, cu blănuri scăpăratoare, se urmăreau printre ramuri, printre frunze, cu ochi aprinși.

Teofil, tânăr de curând hirotonisit monah, după ce privise nedumerit, când la moșnegi, când la pom, încremeni ca o stană de piatră, cu fața palidă, cu buzele vinete.

Teamă și uimire se citiau pe cele mai multe chipuri tinere. Iar întreaga frumusețe a nopții, luna și pământul, păreau făcute pentru dragostea din nuc.

«L A U R M A L U I»

Ceasuri întregi stă cu cotul înfipt în masă, cu capul pe-o palmă, pe lavița lungă din fundul cârciumei. Iși sorbia încet săcărica, o uită câteodată, iar când își aducea aminte, dacă litra era goală, cerea alta. Nu era bețiv Stoian, dar, neavând unde să se adăpostiască, stă la cârciumă, și, se înțelege, se simțea dator să bea, de rușine, ca să nu'i cadă povară cârciumarului.

Cârciuma era aproape de penitenciar și nu avea alți mușterii decât pe funcționarii lui și pe cei întemnițați, cărora le strecură, prin gardian, băutura, din când în când.

Stoian făcuse doisprezece ani «în deal», în închisoarea Stoleni. Odată liberat, umblase raz-

na prin țară, trecuse prin satul lui, și-acum, pentru că fusese pretutindeni primit de sprâncene încrutate și cu fălci încheștate, se hotărâse să șeadă în Stoleni, adică în acelaș sat în care se afla și închisoarea, fostul lui adăpost.

În Stoleni crezuse el că lumea e deprinsă cu osândiții, că i-a văzut trecând cu fiarele de picioare și-a văzut destui oameni care făptuiseră câte un omor, liberați din temniță, și stând de vorbă ca tot omul cu alt om. Toți Stolenii trecuseră în zilele de sărbătoare prin bazarul penitenciarului. Poate că unii din ei îl țineau minte pe Stoian, căci multora le vorbise, căutând să'și desfacă marfa. Omul învățase, dintr'al doilea an de temniță, cizmăria, vânduse multe perechi de ghete oamenilor din sat și de pe aiurea și-acum socotia să deschidă în Stoleni o cizmărie.

Nimic mai ușor, crezuse Stoian la început. Avea de gând să închirieze o căsuță pe drumul mare al satului, să anine o firmuliță în bătaia vântului: «Cizmar Român», să ție ușa deschisă către drum, -și mușterii aveau să vie!

Negreșit că nimeni nu'l așteptase, satul avea cizmarul lui. Dar doi cizmari într'o comună mare ca Stolenii, puteau să trăiască bine, mai ales că el, Stoian, lucrà ghetete ca la oraș. Frunțașii satului aveau să'și comande la el încălțăminte, să nu mai bată străzile orașului depărtat. Ca să nu lase vremea să se piardă, întrebuse pe Busuioc, stăpânul hanului cel mare, de peste drum de primărie, ce crede despre planurile sale. Busuioc se încheiase și se descheiase de două ori la surtuc, ascultând, își mușcase vârfulurile mustăților și se holbase la Stoian să-l înghită.

-- Dacă 'ți dă voe consiliul comunal! Nu poți să deschizi prăvălie, fără voia consiliului! Ne ajunge nouă cizmarul pe care îl avem!

— Am s'o cer, a rostit Stoian, cu un nod în gât, simțind că el nu e pe placul negustorului.

Din clipa aceea i s'a părut lui Stoian înverșunat de potrivnic or care om liber, pentru un fost pușcăriaș. Nu numai că lumea nu avea încredere în el, că vorbele lui erau luate anapoda, dar oamenii îl urau ca pe un dobitoc pră-

dalnic și ucigaș. Un dor adânc de semenii lui, pușcăriașii, îl îndemnă să urce dealul pe care sta cocotat penitenciarul, legat și ferecat de jur împrejur cu ziduri groase și înalte, cu porți de fier.

Ghiță Popa, nalt și spătos, cu glasul de tunet, spaima gardienilor și a domnului director chiar, cât de frățește îi vorbia lui, în unele seri, când se căiau proteste că se află în zidurile temniței. De Stan Dobre Icusar își aducea aminte Stoian cu o slăbiciune, cu o înmuere leșinoasă a inimii, care'i aducea lacrimi în ochi. Câini răi, care nici nu latră, nici nu mârâe, ci mușcă într'ascuns, i s'au părut lui Stoian toți oamenii slobozi, când a aflat că trei consilieri comunali, care auziseră de planurile lui de stabilire în Stoleni, erau în potrivă'i.

Este în firea omenească înăscută nevoia de a căută să dovedești — măcar ție — că lipsurile, cusururile ce ți se impută, le au tocmai dușmanii tăi. Ca la un dulău hămesit și turbat, simția Stoian că se uită lumea la el, fiare i

se păreau și lui oamenii. De ar i eșit de odată cu Popa din *castel*, și-ar fi bătut joc nemilostiv de secăturile astea omenești, bune să sugrume sufletul din om, dar netrebnice să ridice pumnii la necaz. Ar fi voit să se întoarcă la castel, să lucreze, să doarmă și să mănânce după regulament. După un an, după doi, când s'ar fi liberat Ieugar, Popa, Topor, unul măcar din prietenii lui, cu total altfel ar fi înfruntat oamenii.

Cismarul Stolenilor era Moise Haimovici. Se stabilise în comună de șapte ani, avea cinci copii, care de care mai mititel, nu avea niciun beteșug, nici un vițiu, lucra pe datorie lucră eftin, mulțumia pe toată lumea. Șeful de jandarmi, căruia îi tălpuise în două rânduri cismele, nu'i plătise nici un ban, percepătorul îl răbdă cu birul, pentru ghetetele nevesti-si, neplătite; ovreiu sta cu chirie în casa unui consilier comunal,— avea deci destule legături cu cei mari și tari în Stoleni, dar avea și vrăjmași.

Șeful geandarmilor, domnul Popescu, venia

uneori ostenit, plin de praf sau de noroi pe cizme, în casa lui Moise Haimovici. Intra în atelier prin față, fără să se opriască, și da buzna în fund, în salonul ovreiului.

— Fă'mi o cafea, Moise! poruncia șeful, întins în pat.

Rebeca Haimovici auzia îndată și punea ibricul la foc. Urmă o vreme de tăcere în odăiță. Ovreeii vorbeau în șoaptă în casa lor, ca să nu mânîie pe jandarm. În sfârșit, porunca era îndeplinită. Un copil al lui Moise venia încet, cu teamă, ca să nu verse cafeaua și să nu-l supere cu zgomotul pe domnul șef, care poate că-a adormit. În salonul lui Haimovici, era un pat totdeauna floare de curat, era umbră și liniște. Șeful se înfundă cu o mulțumire drăcească în chilota și 'n prostirile curate ale jidanului și le murdăria cu hainele și cu cizmele lui prăfuite pe șosea.

— Domnule Șef, v'am rugat să puneți un jurnal sub cisme, când vă urcați în patul din odaia...; îndrăznea Moise să'i spună șefului, când acesta pleca în sfârșit din casa lui.

Popescu, șeful jandarmilor, nu aștepta să-și isprăviască ovreiuul vorba lui lungă, îi știa cântecul, își lăsa grea palma pe capul lui și pleca. Oftând, Moise își trosnia gâtul, se ridica repede de pe scăunelul cu trei picioare, da o palmă băiatului lui, care cârpăcia, și se uită după jandarm. «Când se duce la han e necăjit», murmură Moise. «Hangiul nu vrea să-și dea fata după el».

Dela Moise, Popescu intră la han. Lumea spunea de el că vrea să se căpătuiască, luând de nevastă pe fata lui Busuioc. Fata îl plăcea, hangiul însă nici nu voia să audă de Popescu. Tinerii se întâlneau pe după case, prin porumburile țăranilor, pe șosea, numai lângă teigheaua lui Busuioc nu se cunoșteau.

Moise știa toate lucrurile astea, precum auzise și de Stoian. Se credea îndreptățit să rămână el cismar al Stolenilor, deși nu avea nici o patalama la mână. N'o avea, pentrucă n'o ceruse nici odată și la ce ar fi cerut-o, când stase nesupărat de nimeni șapte ani în comună, îndatorind pe toți mai marii satului?

El nu se temea decât tocmai de Popescu, căruia îi făcea cafea și care'i terfilia cearceafurile de pe pat.

Haimovici avusese dreptate să se teamă de jandarmul Popescu. Stoian, simțindu-se din toate părțile încolțit, printr'o întorsătură ciudată a sufletului lui de fost întemnițat, nu se înfățișe nici primarului, nici preotului, nici vreunui consilier comunal, ci jandarmului, ca să ceară îndepărtarea lui Moise din comună, pe de-o parte, iar pe de alta voia, ca el, Stoian, să se stabilească în Stoleni.

De câtăva vreme, fostul pușcăriaș, suspinând după *castelul* cu văzduhul căruia se deprinsese, ca țiganul cu scânteia, deși bea necurmat în cărciuma lui Vâlnic, de lângă penitenciar, se simțea și de acolo isgonit.

Cârciumăreasa îl găsisese într'o zi la deschisul prăvăliei pe prispă. Acolo dormia el de două săptămâni, cu cojocul în spate, cu mâinile căpătâi. Femeia lăsase drugii de fier ai obloanelor să cadă, țipase înfricoșată văzând capul lui Stoian ivindu-se din umbră, și fugise în

casă. Fostul pușcăriaș nici nu crâcnise din colțul lui întunecat. Vâlnic, îmbufnat, înjurând printre dinți pe cine l-a adus prin partea locului, n'a spus nimic, dar Stoian a înțeles că nici acolo mutra lui nu e plăcută.

Acum umblă razna și sta mai ales pe malul Bistriții, privind în neștire apele, pieptănate parcă în neîntreruptul lor mers de-o mână nevăzută, și plutele călătorind pe pieptul râului, devale, sub scânteerea soarelui verii. Dorul de călătorie îi prindea sufletul numai o clipă, căci Stoian se simțea străin și dușmănit de toți oamenii slobozi. Ar fi vrut poate să fie o salcie pe malul Bistriței și să mângâie undele drumețe, iar pe oameni să'i înghimpe, ca salcâmul, când s'or atinge de el.

Avusese peste cinci sute de lei în chimir, când se liberase. Crezuse că, cu atâția bani, lumea îi va face loc în ea, că va fi cu el îngăduitoare, prietenoasă. Și-acum nu avea de partea lui decât pe șeful jandarmilor, căruia îi făgăduise o sută de lei și o pereche de cizme de lac.

Dar Moise era mai tare decât el. Povăţuit de Busuioc şi de proprietarul casei în care locuia, Haimovici făcu o petiţie către primărie, în care arată drepturile sale: şapte ani de stabilitate în Stoleni, nici o turburare adusă comunei. Consiliul comunal hotărâ ca Moise Haimovici să rămână în sat, în potriva şefului de jandarmi, care'i pregătia isgonirea.

Până când să aprobe şi prefectul hotărârea primăriei Stoleni, şeful de jandarmi nu'l lăsa liniştit pe Moise.

Haimovici, care nu mai dormia tihnit noaptea, mai încercă ceva. Se duse în ascuns la domnişoara Busuioc, fata hangiului, ca să pună ea o vorbă bună pentru el, la domnul şef de jandarmi.

Atunci, fie pentrucă Popescu înţelesese că nu se poate împotrivi hotărârii consiliului comunal, fie pentruca să-i dovediască fetei dragoste, Stoian fu dintr'odată sacrificat.

Fostul puşcăriaş fu arestat pe malul Bistriţii, legat cot la cot, ca să nu fugă, să se împo-

triviască sau să încerce vre-o răzbunare, fu bătut sângeros, și apoi trimis «la urma lui».

Nici părinții comunei, nici jandarmul, nu se gândiseră că pot să-și câștige pâinea, doi meseriași săraci, în acelaș sat.

G Ă I N A

Gheboșindu-se și cumpănindu-se, femeile, oprite din mers, își scoaseră capetele de sub cobilițe, se dădură pe spate, își trosniră gâturile încordate de sub greutatea purtată mult pe grumaji, și își urmară vorba. Stana, cea mai bătrână, zicea:

— Iți cârpești traiul cum poți, în gospodăria ta. Iaca eu, Dumnezeu știe cu ce țin casa. Am trei fete și un băiat și nu'mi sânt de nici un ajutor. Doar fata cea mare face ceva: stă la căldură să îngrijiască de ceilalți trei. Ce mănânc, cât rabd, nu se știe! O vorbă însă ași rosti-o și în ceasul morții: să feriască Dumnezeu de mai rău! că mai rău, maică, e

totdeauna cu putință, iar decât în pământ, mai bine pe pământ.

Cele două tovarășe de drum ale Stanei, precupețe, una de ouă, alta de poame, femei mai tinere, o ascultau. Stana se bătu cu mâna peste gură, își ridică ochii prin ceață în căutarea cerului și făcu repede două cruci mari. Se înjugară, ca înțelese toate trei, sub cobilițe, și porniră către piață alergând rățește. Stanca sporia mereu printre răsufări adânci:

— Ce crezi d-ta, că Petcu e bucuros să-mi dea zarzavat și cu bani și pe datorie, când are destui bulgari de-ai lui, ca să i-l desfacă în piață? Numai lacrămile mele! că mă duc și mă rog și mă milogesc! Ce alta vreți să facă o femeie, trudită ca mine, cu patru guri de hrănit, și cu a ei cinci! Când îmi trăia soția, de! altfel e cu un bărbat în casă! muncia el: vara pietrar, iarna ridica zăpada pe drumuri, îl știa toți Bucureștii de vrednic ce era! Doi lei pe zi aducea ori când! Intr'o iarnă a luat capra de-a umere, să aducă pâine la copii!

— Hai, mamă Stano, hai! îndrăzni vânzătoreea de poame, că ne ajung toate suratele. Tare-i departe hala.

Inapoiia lor, pe trotuarul negru, cleios, al căii Dudeștilor, un șir de femei zorite se bălăbănea între coșuri cu capetele înainte. Pe cheiul gârlei, Stana gемеа sub povară la fiecare pas.

— Blestematele de sfecle mă doboară. Prea sânt grele! Le-a poruncit de eri o cucoană, aminteri...

— De ce te-i fi canonind atâta, mamă Stano? întrebă ouăreasa.

— De, maică, răspunse întrebata, nu e nici o pricopseală de viața mea. Poate că și eu mi-aș face seama ca pițigoi, dar am patru copii și n'au ce crăpa!

Stana începu săși aducă aminte de cei cu cari neguțatoria. Incepând cu Petcu, grădinarul care'i da zarzavatul cel mai prost, căci pe cel bun îl da bulgarilor lui, și cu slugile cari se tocmiau până la para, numai ca să pună în buzunarul lor câțiva gologani, până la

cucoanele înmănușate care'i zvârliau în obraz și 'i băgau în ochi boleşnița ei de marfă, toți o amărau și o înjosiau.

Gurile rele spuneau că Stana ar fi pus ceva deoparte la ciorap sau la casa de economie, «De! fetelor le trebuie zestre, cine să le ia fără zec poli, măcar să ridice nunta?».

*

Se apropia Crăciunul. Fața Stanei, argăsită de suferință și de lăcomia banului greu de câștigat, brăzdată și pe gât de bicele Crivățului, surâdea de departe zilelor de odihnă și de mâncare de dulce.

Câtă lihnire îndură săracul în șase săptămâni de post, pentru sărbătorile astea, în care mulțumirea lui e haina nouă și carnea de porc!

La casa văduvei, ciorba de fasole și fasolea sleită cu cruci, e aproape zilnica mâncare. Arar zeama de linte, cu linteă găurită de gânganii, își arată serbezia în castroanele de lut. Fetele se clatină pe picioare de atâta răbdare, lungi, slabe ca ogarii. Și barem dacă ar ști și ele că au, ca tot creștinul, porc de tăiat

la Ignat! De unde? Stana a pus gând rău unei găini care nu mai ouă, și cu vreun chil de carne de porc dela măcelărie, au să mântuie Crăciunul așteptat. Vorba ei o știe toată mahalaua și o spune în pofida ei: «Nu știe omul ce-ai mâncat, după haine te cunoaște!».

Și într'adevăr, la Crăciun și la Paști, fetele și mai ales băiatul Stanei, au haine și ghete noi nouțe,—când nu s'au mai putut peteci din nou. La nevoie, Stana știe și altă vorbă: «Ce folos de haine bune și cu buzunări goale?».

Gândul la haine noi le mai ține și fetelor firea. Dar parcă'i un făcut! toată vecinătatea grohăe de porci și vecinele n'au altă vorbă decât despre cartaboși, slănină și cârnați.

Cel care o duce mai rău în casa Stanei, în vremea postului, e bietul Turcu, câinele. Tot mai aveă noroc în dulce de câte o falcă de bou, ori de câte un ciolănaș.

Stana își pusese în gând să îngrașe găina. În fiecare zi, cu vre-o douăzeci de zile înainte de Crăciun, precupeața aducea din piață pe fundul coșurilor ei, ca la un chilogram de

boabe de porumb. Câte o jumătate de ceas se munciau bieteles fete, până să bage găina în coteț — aceia care nu mai oua — ca să n'aibă parte de îngrășare și cealalte.

În sfârșit veni și ajunul Crăciunului! Fetele văduvei: cea mică, cea mare și băiatul sunt în târg cu mama lor, ca să'i ajute la vânzare, și apoi să le târguiască și lor câte ceva. De fata mijlocie nu era nevoie: avea trupul aidoma cu al celei mari. Stana îi avea deci măsura. Mijlocia deretica gospodăria de zor, ca în ajunul Crăciunului.

Și era mult de lucru! Noroc însă că isprava cea mai scumpă tuturor era ca și făcută. De cu noapte Stana se sculase, tăiasse și curățise găina, și cu asta umpluse casa de bucurie!

Așa găină grasă, curată și mare, nu mai pomenise el nici Mitropolitul, la ziua lui! Carnea ei era toată albă și pofticioasă, iar grăsimea sta pe pieptul găinii acesteia gustoase, de două degete de groasă! Osciior la picioare, la piept, nici că se bănuia! Ciopârțită bucăți, umpluse tingirea de aramă, cea cât un căzanel,

până în vârf! ba încă săltă puțin castronul pus capac pe tingire.

A isprăvit Stana și de vândut și de târguit. Cu coșurile încărcate de târgueli venia în urmă băiatul, deșelat, dar vesel de sta să zburde. Gândul tuturor le era la găină. Grasă! frumoasă! mare găină!

Vremea era luminoasă și veselă, gata să sărbătorească nașterea Mântuitorului, să înviioreze și ea prânzurile unsuroase de a doua zi,—pentru care postise mahalaua șese săptămâni, de se schimonosise!

În sfârșit au ajuns acasă. Toți dau buzna să deslege cârpele cu târgueli; toți, afară de fata mijlocie. Caut'o în casă, strig'o peste uluci la vecini: fata nicăeri! Și de ea era mai mare nevoie, să'și încerce rochia, ghetele, și apoi o lăsaseră să păziască gospodăria, găina!

La toți le vine în minte pasărea tăiată pentru sărbători!

Tingirea fără capac, capacul alături, găina

nicăeri! Hoțul de Turcu, câinele, mâncasê găina!

Fetele începură să bociască, parcă pentru mort. Țipete, plânsete și blesteme. În casa văduvei, pierderea asta, de doi trei lei, revărsă tristețea unei adevărate nenorociri. Pe fata mijlocie abia au adus-o din vecini, galbenă de spaimă, plânsă și flămândă. Toată vremea sărbătorilor Crăciunului, a fost o zăcere ca de boală în casa Stanei, văduva care muncia de până nu se iviau zorile, singură, pentru patru guri și cu a ei cinci.

ULTIMA DRAGOSTE

Când coborâ din trăsură prințul Razim, doi servitori în livrea, cu capetele descoperite, îl luau de subțiori și-l săltau treaptă cu treaptă, până în catul întâi. Cu pași muți și moi ca de cauciuc, bătrânul prinț înaintă în salonul cu patru policandre, cu divanuri, dulci la toate colțurile. Soneria înviă marele palat, alți servitori veniau să'i scoată de pe brațe pardesiul, să'l pòarte pe prinț după voe, în sufragerie, în odaia turcească, în camera albastră, în salonul mosafirilor, sau în odaia de dormit. Infundat în perini, moșneagul răsufală ca un copil în somn, în așteptarea slujitorilor, pe când soarele, pătrunzând prin marile ferestre,

dădeà strălucire tînerească mobilelor lustruite, policandrelor cu câte patruzeci și opt de lumânări, bronzurilor, marmorelor și porțelanurilor scumpe și frumoase.

Doamna Masinca, singura lui fiică, măritată cu Radu Muncel, coborât din vechea familie a Muncelenilor, venià uneori înconjurată de copilele ei, patru fete smeade, cu părul numai cârlionți pe umeri, cu ochii mari și galeși ca de ciută.

Uneori prințul Razim nu voià să primiască pe nimeni. Insăși fiică-sa erà nevoită să întoarcă spatele repede repede, dela scară.

— E tot aici țăranca? întrebà ea pe portar.

— Da, Măria Ta! răspundeà sluga veche, fără să zâmbiască, fără să tresară.

Doamna Masinca Muncel își urcă fetele în landoul larg, se suià și ea, înorată, încrețită la față dintr'odată, din pricina vestii rele date de portar. Mai aruncà dela poartă, când cotià trăsura, o privire pătrunzătoare și cruntă către ferestrele palatului.

«Țăranca» erà o fată, tînără numai de

optsprezece ani, înaltă, mlădioasă, desăvârșită în truchipare a frumuseții rustice, cu șolduri în undă, cu sâni împungaci. Ochii ei mari te opriau din mers și tăiau firele gândurilor. Eră o adevărată țărancă, fata lui Jinga din Albești — sat pe domeniul princiar, — cu toată frumusețea ei. Avea o căpiță de aur revărsată din cap la cingătoare și ochii verzi, picați cu scânteii din soare.

Rucsandra Jinga avea să fie ultima patimă a unchiașului, a prințului Razim. De o lună de zile își avea iatacul în palat. Părinții ei nu pricepeau de ce o ceruse Măria Sa prințul și o sfătuiseră să-l asculte orbește. Ei nu știau alta, decât că Rucsandra, dacă va fi cuminte, va dobândi o zestre mare! mare cum nu se mai poate, ca să se poată mărita cu un subprefect!

Razim eră văduv dela treizeci de ani. Își crescuse copila, pe Masinca, prin pensioane și prin neamuri. O măritase cu un om de seamă, dar nenorocit. Radu Muncel jucă și pierdeă la cărți, pierdeă în agricultură, pierdeă în politică. Vecinic Masinca eră pe drumuri, la

tată-său, după împrumut. Banii dați nu se mai întorceau în mâinile moșului. Pe de altă parte și el, prințul Razim, avea beteșuguri mari, dar firești. Totdeauna i se prindea inima, gata să se sfâșie. Se treziă cu lacrimi pe obraz și cu mai multe zeci de mii de lei, iscăliți pe polițe de el, pe când n'avea grija banilor, pe când tremura după un da, după un zâmbet.

Prin multe lingori trecuse inima prințului Razim. Moștenitoarea lui se temeă cumplit la fiecare nouă patimă a tatălui ei. Se știă că unchiașul luase obicei să'si facă testamentul, de câte ori i se pareă că înima lui s'a adăpostit pe deplin în altă inimă. Masinca avea patru fete, și avutul ei eră pe drojdii.

— Să-l mângâiați, să-l sărutați dacă ne-o primì! își învâță ea fetele, pe care le iubiă desnădăjduit.

Singur sub plafonurile înalte, printre colonele amenințătoare și printre umbrele lor, Razim stă ceasuri întregi încurcând și des-

curcând acelaș gând îndărătnic: s'o cheme, sau să n'o cheme?»

Obosit de frământarea aceluiaș gând, ca și de ședere în scaun, se ridică, se târă până la o fereastră, ca să treacă apoi la alta. Capul lui cărunt se iviă pe rând la toate geamurile.

— Cheam'o pe Rucsandra!

În totdeauna pregetă s'o cheme. Luptă cu el, nu voiă să-și turbure mintea cu vederea frumuseții. Se știă bătrân, își blestema dragostea și patima, dar, în cele din urmă, pentru că tot o vedeă înaintea ochilor și fără să fie, o chemă.

— Vine, Măria Ta!

— Spune'i să plece! Nu! spune-i să intre!

Ca un crin uriaș cu polen galben pe creștet, dreaptă, gata să joace sau să sboare, așă înaintă fata, până la zece pași de prinț. Sluga eșiă afară. Rămâneau în odaia largă și înaltă, cu covoare persiene, numai bătrânul și fecioara.

— Da, da! mormăia unchiașul înfricoșat, cu un umăr înfundat în speteaza divanului.

Rucsandra îl privià, cu arcurile sprâncenelor ridicate, cu pieptul în mișcare ușoară.

— Da, repetà Razim mai tare, ești frumoasă! Cu adevărat!...

Se frământà în locu-i, bărbia i se întindeà, ochii i se închideau pe jumătate.

— Haina... spuneà el.

Brâul fetii cădeà la pământ, șarpe mort, catrința se despicà din față și cădeà. Rucsandra șovăià. Rămâneà așa un răstimp nehotărâtă. Ca de două palme puternice i se învăpăeau obrazii. Lacrămi pipărate îi usturau ochii. Iia ei, largă acum, se lipià pe alocuri, destăinuind forma corpului.

De pe divanul lui, nerăbdător, tremurând viu din cap, prințul întindeà dreapta și o flutură nemulțumit. Nu te sfii! nu te jucà! mai repede! voia să spună el, și de pe pieptul fetii svâcnind, cădeà și iia.

Ca niște cărbuni aprinși, ochii fecioarii uscau lacrămile în gene și stăteau strâns închiși. Trupul fetii, ca de ivoriu, se făceà rece ca o marmoră și țeapăn. Prințul Razim

gemeà pe divanul său, ca îndurerat de atâta frumusețe. Incercà să se scoale și nu reușià. Cu mare anevoință venià, sprijinindu-se de scaune, se înălțà pe picioarele șovăelnice. Gâtul parcă i se mai lúngià.

— Frumoasă... cu adevărat! bolborosià moșneagul.

Jucat în toate încheeturile, reușià să se apropie până la cel mai alăturat scaun. Se prindeà cu o mână de speteaza scaunului înalt, întindeà gâtul, întindeà o mână tremurătoare, și atingeà pieptul rece și trufaș, ca un potir răsturnat de floare uriașe.

— Toate astea sunt adevărate! îngăimà unchiașul în nebunia lui și se trăgeà spăimântat galben la față, de data asta până la divan pe care 'l ajungeà repede, pe brânci.

Cădeà acolo, ca un maldăr de haine. Ruc-sandra își dà repede iia peste cap, strângeà cu o mână toate bulendrele ei și fugeà pe ușe.

Câte un sfert de ceas bătrânul prinț Razim, plângeà cu sughițuri, cu lacrimi adevărate,

mari ca picăturile de ploae vara, tinerețea lui
dusă pentru totdeauna și patima rămasă în
inima 'i nepotolită.

IN SINGURĂTATE

Stația Troianu răsăria pe nesfârșitul bărăgan al șesului, ca un popândeț. Apele vântului curgeau pe aci, fără contenire. Intinderea câmpiei de nimic stăvilită, era prielnică plimbării vântului și, când acesta se făcea vijelie, avea unde să-și repeedă hergheliile de armăsari, de ducipali sburători pe câte douăzeci și patru de aripi. Vuetul furtunii se umfla în preajma singuraticii stații Troianu, cu atâta putere, cu atâta repetată stăruință, că șefulețul, localnic în stație, nu se deprinsese în opt ani de ședere și, la culcare, nu uita să se închine, trăgând cu urechea afară.

Casa era tare, acoperișul de olane nu se

lăsa și vijelia plângea și mugia de turbare, în jurul gării singuratice. Nici o altă casă nu se afla prin apropiere. Un sat de colibe pitice dăinuia din vreme, la vr'o zece kilometri depărtare.

Era iarnă. Gerul Bobotezei, venit la vremea lui, înghețase câmpul, cu un deget de zăpadă pe el, îl făcuse ca fierul, ca gheața de pe Dunăre. Cerul nu se mai însenina. Ninsoare nu cădea. Lumina strecurată prin cortul gros și negru-cenușiu al norilor, era searbădă, mâhnită, potrivnică. Dacă albastrului nesfârșit i se potrivesc zigzagurile rândunelelor și săgetarea spre înalturi a ciocârliei, căștii de plumb, înfundate pe fruntea lumii, i se șade corbii și liliicii lugubri. Scurtă, ziua trecea cât ai fuma o pipă.

Domnul Cornel, șeful stației, aprinsese lampa de mult. În gară, de și ziua, era întunecime. Șeful cercetase mai adineaură condicele și văzuse că, în adevăr, avea de încredințat poștei douăzeci și opt de mii de lei, pentru administrația financiară a județului. Trenul cu poșta venia la ora două și treizeci și șase de mi-

nute, noaptea. Șefulețul se vedea predând gropul cu bani; se simția o persoană însemnată și era îngrijorat oleacă.

Nu era mult de lucru în gara Troianu. Numai două trenuri se opriau aci și chiar numai ele două treceau, unul ziua, altul noaptea și, îndată după plecarea lor, o tăcere imensă, pustie, se așternea peste gara părăsită. Până și țacănitul telegrafului, rar se auzia aci. Nu avea nimeni ce să-i comunice domnului Cornel. Servitorul,—acar, hamal, ajutor de cancelarie totdeodată,—era de mai mare ajutor sus, la etaj, la gospodăria șefulesei, sau colinda prin sate, or era plecat cu trenul, după merinde. Acuma chiar, ajutorul prețios era dus la oraș.

Ca să nu fie de tot singur, Cornel îl ținea adesea în cancelarie pe Virgil, băiatul lui, mare de zece ani, ca să-i fie sub ochi, «ca să învețe», zicea tatăl. Virgil da examene la oraș. Șefulesei îi rămâneau în paza și în grija ei ceilalți doi copii, mai mici. Avea ce face femeia, toată ziua. Veșnic o durea capul; veșnic doria, tânjia după viața de oraș, cu lume, cu

petreceri. Nu se putea deprinde cu singurătatea, cu pustiul din ferestre și nu i se ura să-l cicăliască pe Cornel: «să ceară mutarea, la oraș!»

Se înoptase. Gerul pătrunsese în cancelarie. Virgil lăsase cartea și se lipise de soba de zid, nemilostivă. Șeful, ca să aibă lemne din belșug la sălașul familiei sale, nu se îndura să încălziască bine cancelaria, îndelung nefolositoare.

Pași de om boncăniră pe la ferestre. Tată și fiu ridicară capetele și zăriră trecând o fantomă ca de funingine. Cu un fior în inimă, ascultară, așteptară. Se auzi un ciocănit în ușe. Răspunsul întârzia pe buze și ușa se deschise încet, prelung. O femeie îndoliată, înaltă, cu un zăbranic gros și negru pe față, cu o batistă cu margini negre în mână, se ivi, intră, închise ușa, moțai din cap un bună seara, ce nu se auzi.

Și se făcu tăcere. Copilul, în paza tatălui puternic reazăm firesc, cu toată spaima pusă de-o parte, dar nu împrăștiată, cercetă cu ochii holbați făptura femeiască înaltă și cernită.

Și femeia, în sfârșit, grăi:

— Domnule Șef, am adus într'o căruță, e aici afară, pe bărbatu-meu... Un sicriu... L-am adus ca să plece diseară, împreună cu mine, la București.

Și tăcu. Șeful se gândi, înțelese. Se grăbi să-i arate că știe despre ce este vorba, deși simți în spate o strânsoare, de îngheț.

— Ați adus un coșciug, în care e soțul dumneavoastră... Vreți să plece cu trenul la București... Puteați să-l aduceți la noapte... Nu...

— Am crezut că e mai bine să-l aduc de cu ziua, ca să-l cântăriți... Știu eu?... Ca să puneți lucrul la cale...

— Nu,—nu-l cântăresc... Nu știu dacă se cântărește așa ceva... Așa ceva nu mi s'a mai întâmplat. Trebuie să-l întreb pe șeful de tren, —el poate că știe.

Incurcat foarte, părându-i-se că zărește lacrimi sub negrul zăbranic de pe chipul jalnicei văduve, domnul Cornel se înduioșe. Cine știe, poate răposatul avea ca și el trei copilași. Bogat să fi fost: ce-are aface! Copiii fără tată,

se lasă anevoe îndrumați. Și biată cucoana asta avea să aibă de furcă!...

— Acum, dumneavoastră ce faceți? întrebă Cornel, gândindu-se că văduva este nevoită să plece, pe drumuri, departe, prin ger, ca iar să se întoarne la gară, noaptea.

— Eu plec, domnule șef. Mă duc la Motreni, ca să fiu mai aproape de gară,— unde m'aș duce?— și la noapte vin pentru plecarea la București...

Domnul Cornel se gândi că nevastă-sa e curioasă, e supărăcioasă; că în casa lui, cu copiii cei mici, e murdar adesea, e sărăcie. Și grăi, copleșit, cu mare părere de rău:

— V'aș ruga să rămâneți aci; pricep că locuiți foarte departe; dar la mine sus cu copii mici!... Și trenul vine după miezul nopții, la două și treizeci și șase de minute. În tot cazul...

— Nu, mulțumesc. Așa m'am înțeles și cu cărașul: să mă ducă la Motreni; iar la noapte să mă readucă... Dar altceva țin să vă rog. Văd că sunteți foarte bun.

«Mult trebuie să fi plâns, biata femeie, cu-

getă Cornel, a răgușit, bocindu-se! I s'a îngroșat vocea, ca de bărbat». Și se grăbi să răspundă :

— Da, cu plăcere; ce anume?

— E un ger afară, groaznic. Mă doare în suflet, când mă gândesc, că soțul meu va sta afară în îngheț... Gândiți-vă! E mort, dar tot mi-e milă...

— Și ce doriți, doamnă?

— Să punem sicriul chiar aci. Ce strică? Un mort!... Și nici aici nu prea e cald...

— Dar, firește că da! Tocmai că mă gândeam. Așa ceva... Nu mai încape vorbă!

— Să-l aducem... zise văduva și se îndreptă către ușe, urmată și de Virgil.

Șeful, vădana și copilul ocoliră gara, ajunseră în spatele ei. Vântul mugii și tăcu; parcă spusese ceva. Era ger cumplit. Fulgi albi scăpărau prin aer. Ca zeci de bice loviau în obraz, tăiau parcă. Căruțașul își bătea picioarele de pământ, ca să și le desmortească. Cu gulerul ridicat până peste nas, cu căciula înfundată peste urechi, căraușul parcă nu avea chef să stea de vorbă cu nimeni, așa nu se uita la om.

Şeful nu-l putu vedea la faţă şi se gândi că bietul om e necăjit pe meserie şi pe gerul năpraznic.

— Pune mâna, nene Gheorghe, zise femeia.

Şi tot ea, adresându-se şefului:

— Nu mai aveţi pe cineva, să ne ajute? La nevoie însă şi eu...

— Nu, doamnă, aşa ceva... Omul de serviciu e trimes... Dar la asemenea nevoie, cine nu e săritor?

Şi Cornel se repezi să-i ajute lui Gheorghe, care sărise în căruţa la capătul de către cai şi, deşi posomorât, se puse să fluere, a pagubă.

Vântul îngheţat trecu ca o ghiară pe la urechea şefului, prin părul cefei. Şi cum şeful se opintia să ridice, vântul îi intră pe la ceafă, pe şira spinării. Dar omul îndatoritor nu avea răgaz să se îngrijiască. Mila pentru văduva aceia îi ţinea loc de căldură. N'o văzuse bine la faţă, pe văduvă; nu ştia dacă e frumoasă şi cât este de tânără, dar nici că se gândea la «aşa ceva».

Duseră toţi trei coşciugul, cu uşurinţă, de

și era foarte mare, foarte lung. Răposatul fusese pe semne adevărat uriaș. Nu mai ocoliră gara, ca să-l aducă prin față. Grăbit, Cornel deschisese ușa de din dos a gării, ușa unei săli care era : magazie, salon de așteptare, avea cântar, avea ghișeu. Câtă vreme deschisese el ușa, femeia, rămasă singură la un capăt al sicriului, cel mai greu, nu lăsase jos povara. Copilul Virgil, stătuse la oparte, cu temere, zgribulit.

Ajunși în cancelarie, Cornel întrebă :

— Cum să-l punem ?

— Ca să nu ție mult loc, în picioare. Dar nu cu capul în jos. Nu știu cum, deși e mort, parcă nu se cuvine să-l pun cu capul în jos. Nu-i așa ?

Rezemară sicriul de casa de bani, alcătuită din două părți, una pe alta așezate, cea de deasupra de fier, cealaltă de lemn.

Căraușul eși îndată afară, pe unde intrase. Gânditor, copilul cerceta, se uita lung la femeia cernită.

— Să căutați a veni mai de vreme, povățui

șeful. Mă gândesc că ar fi bine să cer la telefon gara București, ca să văd ce se cuvine să fac în asemenea caz rar. Nici odată nu mi s'a mai întâmplat, precum vă spuneam... Morți la mine?...

Doamna oftă; se gătia să plece. Cornel era foarte înduioșat. Ca s'o mângâe, arătându-i spre ușile de către peron, adăogă:

— Aci e bine, e la adăpost... In afară de chee, eu închid și cu zăvoare tari... Nici prea cald nu e...

Văduva se întoarse dela ușe.

— Vezi, la asta nu mă gândisem: cum să stea.. Nici în picioare nu e bine, zise ea și, fără să mai șovăe, puse mâna singură și așeză sicriul de-a lungul peretelui, după casa cu bani.

Virgil se lipise de taică-său, pe când acesta o petrecea spre căruță pe cucoana cernită.

— Tată, șopti copilul, până nu se urcase văduva în căruță, are pantaloni. De ce poartă pantaloni?

Cornel îi dase cu cotul lui fiu-său, ca să tacă. Ce prostie se apuca să spună! Dacă-l au-

zia biata cocoană? Dar, când doamna se urcă, șeful văzu, fără putință de îndoială, deși se înoptase aproape, văzu, sub rochiile ce se scur-tară când femeia se urcă în căruță, pantalonii de care pomenise Virgil, nădragi de postav bărbătești.

«De ce poartă pantaloni? tresări el. Nici o femeie nu obijnuește. Nici când și nici unde! De ce poartă? Ca să-l înșele pe el! Și cu ce-l putea înșela? Cu mortul din sicriu? Cum asta? Se putea, adică, să nu fie un mort acolo? Dar ce putea să fie? Un om viu! Un tâlhar! Și ce să facă tâlharul? Să iasă afară, firește! Ca să?.. Ca să ia casa de fier, în care se aflau, ca nealtădată, douăzeci și opt de mii de lei, banii administrației fi-nanciare. Dar casa de fier, erà grea; trei oa-meni abia ar fi cărat-o la o sută de pași. Dar nu erau oare chiar trei: presupusul mort, fe-meia, care erà bărbat, — și încă un bărbat voinic, căci ținuse bine de tot sicriul, de partea cea mai grea —, și căruțașul? Doamne! Da, așa era! Dar cum era să iasă prefăcutul mort,

din sicriul cu capac bătut în cue? He! parcă se uitase el, șeful, cum este capacul prins? Nu era, de sigur, bătut, ci era prins pe dinăuntru, ca să iasă afară hoțul, când voia, când socotia el.

«Ce pot face? se frământa Cornel, singur, în sala de bilete. Cum pot să-i împedic pe tâlhari? Mi-a fost milă de o văduvă, de un mort, și mi-am luat pe dracu' copil de suflet! Așă ceva!.. Și oare când chitește hoțul să iasă din coșciug? Indată? Nu! Mai la noapte, când dorm eu, liniștit, împăcat în cuget, că am săvârșit o faptă creștinească! Ticăloșii!».

Virgil plecase de lângă taică-său, îl lăsase în sala de bilete, de unde omul nu mai cutezase, plin de gânduri și de teamă, să se urniască. Copilul, care băgase de seamă că văduva poartă pantaloni bărbătești, nu știa însemnătatea descoperirii lui. Amuțit, taică-său nu 'i spusese nimic. I se făcù frică și în sala de așteptare. Vedeă aevea sicriul fățarnic, i se părea că se mărește, că se cascade, se deschide și iese din el un uriaș spăimântător.

Șezu cât-va în spatele gării, cu privirea pierdută pe drumul pustiu, pe care nu se mai vedea căruța plecată cu văduva. De pe călea aceia aveau să vină tâlharii.

Năucit, înfricoșat, se întreba ce să facă. Nu stinsese lampa în cancelarie. Oare cum era mai bine? să fie lumină, sau întuneric acolo? Și el? să nu mai dea de loc prin cancelarie până la venirea trenului, noaptea la două? Hoțul din coșciug avea să-și facă mendrele, să deschidă tovarășilor. Dacă l-ar putea ține acolo, închis, ce-ar mai putea face? Să-l lege. Să lege sicriul. Dar asta s'ar putea! s'ar putea lesne! Sicriul legat bine, hoțul dinăuntru n'ar mai putea să iasă afară, în cancelarie, după plac, ca să le deschidă celorlalți și, împreună, să care casa de fier, cu douăzeci și opt de mii de lei, banii administrației financiare.

Omul peste măsură de îngrijorat, scutură din umeri, simți că mintea i se mai limpește. Se îndrumă către scara suitoare la căminul lui. Nevastă-sa încă nu știa nimic, pentru că nici Virgil nu știa de taina coș-

ciugului, nici el, soțul, nu se dusesese să 'i spună. O scutise un răstimp de spaimă și de sbucium.

Domnul Cornel ceru nevaste-si fringhia de rufe. Nevasta nu voia s'o dea. Soțul, care abia se stăpâna să nu istorisiască, să nu treacă și altuia, cu vârf și îndesat, povara din sufletul lui, nu se mai păstră. Istorisi cele ce se petrecuseră, grabnic, ca și cum sicriul putea să se deschidă din clipă 'n clipă. Speriată, soția împrumută graba soțului, și, amândoi, găsiră funia. Amândoi, cu mânilor pe colacul de funie, șovăiră o vreme în capul scării, apoi, cu pași zoriți și puși cu temere pe trepte, scoborâră. La ușa de către sala de bilete a cancelariei, domnul Cornel își făcu o cruce și, la noroc, intră, urmat de soție. Pe Virgil îl lăsaseră sus, neștiutor, paznic fraților lui mai mici. Era lumină în cancelarie, lampa rămăsese aprinsă.

Când văzu sicriul, jos pe podele, de-alungul peretelui, lângă casa de bani, șefuleasa se pădu pe spate, gura i se încreți, ochii i se

holbară. Crezuse cele spuse de soțul ei, dar nu se dezmetecise din spaima cășunată de istorisire, nu văzuse nimic de cât cu închipuirea, și-acum vedea adeva. Privindu-și nevasta, înțelegând-o, șeful dădu din cap, ca un om care spune cu mândrie oare-cum: «Vezi, n'am mințit, n'am exagerat!» Apoi, pregătindu-și funia în mâni, făcu semn femeii să se apropie, ca să-l ajute.

Se aplecară și, împreună, săltară de la pământ sicriul de trei degete, șefuleasa îl ținu așa un minut singură, iar șeful petrecu funia pe dedesuptul lăzii de lemn și înodă repede. Femeia ostenise. Cornel luă el sicriul de capăt, îl ținu mai sus, și 'i porunci din ochi nevastă-si, să urmeze ea lucrul mai departe. De patru ori legară de jur împrejur coșciugul; cu patru cercuri de funie îl cetlură în încăperea strâmtă, pe bănuitul hoț. Smăcind și încordându-și toate puterile, când unul când altul, aplecați, munciți de groază și de nădejde, nădușiseră, se istoviseră cei doi soți.

Când isprăviră, stătură cât-va să-și îndrepte

șalele, și, cu revenirea puterilor, domnul Cornel, iscoditorul planului, lăsându-și ochii pe sicriul legat buștean, simți o gădilătură în piept, pe trup și izbucni într'un hohot de râs nebunesc.

Dădù cu piciorul în lada fățarnică și cu voce tare și spartă, glăsui:

— A! ticăloșilor! Mă, ăla din sicriu! ai vrut să mă furi? să mă bagi la gherlă, hai?

Dar nevastă-sa îl trase de mână, îi puse mâna la gură. Izbânditorul întoarse spre ea ochii și urmă să vorbiască tare, ca și cum ar fi fost ascultat de o mulțime mare de oameni:

— Dar nu pricepi, femee, că ăsta din coșciug, om viu, un tâlhar, avea să le deschidă altora, care aveau să vină peste noapte aici? E! să poftească! Ce-au să mai facă acum, când ăsta e legat fedeleș și poate să și urle înăuntru, că numai el singur se aude?

— Urlă, mă! să te aud! se răsti el către sicriu.

«Mortul» tăcea. Domnul Cornel aplecă urechea, o lipi de coșciug: nici respirație, nici

bătaia inimii, cea nici odată contenită la un om viu, nu se auzia.

Veselia rămasă pe chipul domnului Cornel, după hohotul lui de râs, după bucuria mântuirii de tâlhari, se stinse. Descurajat, obosit de odată, se uită în juru-i, ca un om care vrea să se odihniască, după o trudă istovitoare. Nu mai gândia de fel. Căzuse ca o pâclă pe mintea lui. Incet, se târî până la un scaun. Nevastă-sa, în vârful picioarelor, se apropie de dânsul. El uitase parcă pe ce lume se află, ce pacoste cerea înlăturare grabnică, uitase cei douăzeci și opt de mii de lei și pe văduva, care 'i adusese un sicriu.

— Cornele, îi șopti nevasta, acum ce vrei să faci cu el? și femeia arătă către lada mincinoasă. Vrei să-l lași aci? lângă bani? Tâlharii, despre care spui tu că au să vină, când or vedea că nu le răspunde, că nu le deschide, crezi tu că n'au să priceapă ce s'a întâmplat și că n'au să intre, spărgând ușa? Ca să-l scape!

Cornel se trezise, asculta încordat, pricepând greu. Soția urmă:

— Or cum, înțelege: banii nu pot fi lăsați aici; îi luăm sus cu noi. Gândește te că răspunzi de ei.

Din frânt ce ședea, în picoteală, șeful se dădu pe spate. La asta nu se gândise. Avea dreptate femeia lui. Câte nu 'i trecuseră lui prin cap! De pildă: să vorbiască la telefon. Aproape însă, la Modreni, nu era post de jandarmi; era unul tocmai la Chetroaia, și se prea putea ca tâlharii să fie uniți cu jandarmii. De la cine știa falșa văduvă de banii din casa lui de fier, dacă nu de la o autoritate? Și apoi aveau să alerge ei de la treizeci de kilometri depărtare, în puterea nopții, pe gerul acela? Aveau poftă să se osteniască, nu la conacul unei moșii bogate, ci la stația pustie și blestemată, Troianu?

În șoaptă acuma, Cornel începu să 'i destăinuiească nevesti-si îndoelile și gândurile care-l frământaseră. Nu mai cuteza să înalțe glasul. O temere nouă, nelămurită, îl copleșise. Prea

se prefăcea bine că e mort, omul viu din coșciug! Pe semne că era fără pereche de hotărât și de isteț. Și tovarășii unui asemenea om, odată ce au pus la cale o faptă, cu primejdia vieții lor, puteau să fie împedicați? De cine? de un biet om, slab, om cinstit, când ei erau trei tâlhari?

Șeful sări din scaun și se așeză la telefon. Chemă pe șeful stației apropiate. I se răspunse. Nu știa cum să înceapă. Cornel, se gândia că hoțul din sicriu va auzi și el, va afla, dacă încă nu era sigur, că e prins și va ști măsurile ce se iau în potrivea lui. Dar ce 'i păsa șefului de la Troianu, de vreme ce 'l legase pe tâlhar în cutia lui? Dădu din umeri, cu ochii la sicriu, și începu să istorisiască. Era acum mai stăpân pe povestea cu văduva, pentrucă o mai spusese odată nevastă-si. Șefululeasa nu 'și lua nici ea ochii de pe coșciug, doar doar va prinde o mișcare, a omului osândit de-acuma.

— Va să zică, nene Tălăngescule, închee Cornel, la telefon, pot fi sigur că-i vestești

dumneata pe jandarmi, și că vin cu trenul de două și treizeci și șase? Să fiu liniștit? Cam greu... Așa ceva!

Incet, șeful deschise casa de fier, luă gropul adresat administrației financiare, îl strecură în sân. O lumină de bucurie îi învioră chipul: îi păcălise pe tâlhari! luase toate măsurile!

Se înnoptase de mult. Sus, copiii erau singuri. Ingrijorați că vor fi surprinși acolo, soții, în cancelarie, unde puteau să fie împușcați pe geam, se întrebă în șoaptă și din mâni, ce mai aveau de făcut. Cornel cercetă ușa de către peron, la care avea să încerce hoții, pe unde socotiseră să pătrundă: era închisă. Spre mai multă siguranță, băgă cheia în buzunar și, cu ajutorul soției, puse masa în dreptul ei, lipită. Ferestrei nu avea ce să-i facă, avea drugi deși și tari, siguri. Lumina trebuia stinsă. Dar să rămână deodată pe întuneric? Cornel deschise ușa de către sala de bilete, aprinse lampa din sală, ținând ușa deschisă, stinse apoi lumina din cancelarie. Eșiră amândoi soții, în sala de

ășteptare și de bilete, și închiseră și ușa; închiseră cu cheia și ușa care despărția sala de cancelarie, și ușa de către peron a sălii, și aceia care da în spatele gării. Stingând lumina și în sală, anevoe, cu bătae de inimă, urcară scara până «acasă».

În capătul de sus al scării, era o ușe ca de pivniță: odată ușa lăsată, cele două rânduri ale casei erau despărțite cu desăvârșire. Ajunși acolo, lăsând capacul dela beci peste scară, și punând lacăt, soții se simțiră ușurați, răsuflară, șezură câtva, uitând de cele trei odrasle ale lor.

În iatacul familiei,—dormiau într'o cameră toți,—copiii se culcaseră, adormiseră. Grija, frica, nu pieriseră cu totul din inimile soților. Se uitau unul la altul, oftau din când în când, vorbeau în șoaptă, crezând că nu vor să deștepte copilașii. Șefuleasa nu se mai putu stăpâni și se uită pe sub paturi. Bărbatul zâmbi, apoi, cu un fior în spate, stătu gânditor în mijlocul iatacului. Aprinse o lumânare și-o trase pe nevastă-sa de mânecă, să vină după

el. Cercetară împreună și odaia cealaltă de locuit și bucătăria, în toate ungherele, pretutindeni, și închiseră toate ușile cu cheia.

Vântul sporise, buhăia de-a lungul și de-a latul câmpiei, se tânguia și chiuia împrejurul casei. Soții nu dormiau; nici gând să poată închide ochii. Așteptau. Nu vorbiau, decât rar; n'aveau ce să-și mai spună. Sgomotele toate, bine cunoscute, glasul vijeliei, troznetele casei, li se păreau acum mai ciudate, amenințătoare, potrivnice.

Ar fi dormit; erau oboșiți deatâta frământare neobijnuită. Dar sbuciumul nu contenise în cugetul lor; primejdia nu li se părea trecută. Hoțul din sicriu știa, căci auzise, când se vorbise la telefon, ce i se pregătise, ce-l aștepta. Iar ceilalți doi tâlhari aveau negreșit să pice, înaintea trenului de două și treizeci și șase de minute. Oare ce-aveau să facă? ce puteau face, când vor pricepe că tovarășul lor e prins, e prizonier?

Soții așteptau, cu privirea pierdută, ca'n noaptea neagră care impresura gara, cu auzul

încordat. Țrenea se târa anevoe. Arătătorul orelor, pe ceasornicul din perete, stătea pe loc vreme îndelungată. Peste puțină să-i prindă vr'odată mișcarea, să se bucure omul că timpul se urnește. Și totuș nu stătea pe loc. Dacă ar fi stat cel puțin, ca să nu mai vină defel hoții!

Mânioasă, vijelia împresură, izbia casa, ai fi zis că se înverșunează să-i smulgă și să-i arunce coperișul de țiglă. Fiare mârâiau, scheunau și lătrau în multele glasuri ale vijeliei. Noaptea sta, nestrămutată, ca lespezi negre de mormânt, în ferestrele lungi ale iatacului. Adăstatul sgomot de roate nu se auzia.

Cornel simți că înțepenește în scaun. Frânt dela mijloc, gheboșat, cu pași mari începu să măsoare încăperea. Prin păru-i sburlit, scânteiau câteva fire albe. N'avea însă loc de plimbare, și el ar fi mers mult, drept, ameția învârtindu-se printre paturi. Și se opri deodată, lângă culcușul copiilor.

Ca pe un încolțit de oameni și de soartă, o duioșie mare îl prididi, privind-și copilașii. Erau ai lui, micuțiiăștia, care dormiau ne-

păsători, neștiutori, pē când el, tatăl lor, se sbuciuma fără somn, tremura, adăsta primejdii. Și Virgil era al lui! A! ce copil! Ce deștept băiat! Cum zărise el pantalonii prefăcutei văduve! Avea să ajungă departe cu judecata lui! Iși mântuise părinții, la zece ani! El, Cărnul, avea să facă toate sacrificiile...

Șefuleasa tresări: auzise un sgomot: parcă umbla cineva la ușa de jos a cancelariei. Șeful ascultă, își încordă auzul. Prin glasul vântului, se auzia ceva, deosebit.

— Umblă la uși, le sgudue, cearcă să deschidă, murmură șeful.

— Dar ei văd că e lumină deasupra la noi... Poate că ni se năzare...

Și amândoi tăcură, ascultară. Se auzi ca un murmur de glasuri omenești. Apoi pași.

Hoții se depărtau; nu se mai îndoiau, după ce sgâlțâiseră ușa, că tovarășul lor e prins. Unul dintre ei aprinsese o întregă cutie de chibrituri, și putuseră hoții vedea în cancelaria stației: sicriul încolăcit în funii. Văzuseră neizbânda cu ochii lor și nu le rămânea acuma

decât să fugă, să se ascundă, ca să nu fie prinși și ei, mai ales dacă tovarășul din coșciug avea să dea pe față, cine și unde sunt.

Între miezul nopții și ora când fuseseră hoții, șeful și nevastă-sa, nemaî auzind sgomote purcese de jos, de pe peron, înțeleseră că hoții au plecat, dar ei tot mai așteptau, neliniștiți, nesiguri.

Dela ora două, Cornel începù să fie turburat de gândul că va trebui în curând să se dea jos, să intre în cancelarie, ca să dea bilete, ca să primiască trenul și să predea banii, cei douăzeci și opt de mii de lei.

Șeful nu mai avea astâmpăr. I se păru că aude o căruță oprindu-se înapoia gării. Iși făcu anevoe curaj și eși pe sălița dedeasupra scării. Acolo era o fereastră, către spatele casei. Șeful auzi voci. Glasul omenesc îl infioră. Doar nu erau tâlharii! Intredeschise fereastra.

— Cine-i acolo? întrebă el.

— Noi, domnule șef, Tache-al Pricopoei și Țipar, care fuse dorobanț la primărie..

— Sărut mâna, domnule șef, și eu sunt aici! glăsui și Țipar.

Domnul șef cunoscuse amândouă glasurile și mai ales nu avu nici o îndoială de-al lui Țipar. O liniște scumpă veni să se alinte în sufletul lui. Voia bună îl gădila în piept. Trupul, încovoiat, i se îndreptă. Apoi omul se plecă pe fereastră, îi zări pe cei doi, prin cenușul întunericului și le vorbi:

— Ia vedeți voi, n'am uitat eu deschisă vr'o ușă din față, de pe peron?

Până să-i aducă răspuns, Cornel o vesti pe nevastă-sa că au venit pasagerii: Tache-al Pricopoei și Țipar, și-are să se dea jos la bilete. Femeia se mai însenină și ea. Potrivi plapuma peste copii, gata și ea să coboare, curioasă de sfârșit, mai liniștită, cu un început de speranță nedeslușită, că lucrurile se vor întoarce în bine, pentru ei.

Cei doi țărani, din Modreni amândoi, aduseră veste că ușa e închisă. Șeful îi ascultă, tot dela fereastră din capătul scării. Apoi, soț și soață, coborâră, el înainte, cu lumânarea'n

mână. Șeful deschise ușa călătorilor. Se uită în fața lor. Când îi văzu bine, bucurat, dădu mâna cu ei, ca nealțdată. Și nu se putu stăpâni:

— Oameni buni, rosti el, au venit astănoapte tâlharii..

Și povestind, deschise ușa cancelariei și trase după el, pe cei doi țărani. Aprinse lampa, se uită la sicriu. Lada fățarnică era acolo, legată, precum o lăsase. Cornel îi făcu semn lui Țipar să se apropie și, deslușindu-l în șoaptă, se apropie de coșciug, îl încercă de un capăt: era greu—hoțul era tot închis. «Nu s'a mișcat!» se miră șeful.

Șeful gării Troianu se înșela. Tâlharul se mișcase în capcana lui; se frământase atâta, încât sicriul își săltase capacul de un deget. Hoțul simțise că este în primejdie, de pe când i se legase sicriul. Printre scândurile închisorii lui, erau spații cât paiul de înguste; prin acestea, prin cele care veniau în dreptul ochiului stâng, se vedea lumina din cancelarie. Hoțul nu se putea îndoi că e legat: șeful dase

cu piciorul în sicriu și spuseze celui închis să urle, ca să-l audă. Așteptase însă, în nemiscare, să se facă întuneric. După socoteala lui, șeful și nevastă-sa aveau să plece și să stingă lampa. Apoi îl auzise pe șef vorbind la telefon. Descurajat, captivul așteptase, cu inima svâcnind, îngrozit. Se căia de îndrăzneala lui. Speranță nu avea în tovarăși. Făcându-se întuneric în cancelarie, auzind ușile una după alta închizându-se, tâlharul desprinsese cheotoarea capacului apropiată de mâna lui. Firește, capacul nu se ridică. Omul împinse, cu brațele întovărășite, proptindu-se cu toată spinarea, dar nu izbuti. Prin cele două găuri, ce se fac anume la fiecare sicriu, pentruca să intre la mort viermele, căruia îi este trupul sortit, pătrundea aer destul, pentru un om liniștit. Captivul însă răsufă des, în silințele ce cheltuia și'n ciocăneala inimii sale spăimântate. De zeci de ori, în ceasurile de lungă așteptare ale șefului, încercă hoțul să ridice, să sdrobiască și capacul și sicriul. Funia era tare, era strâns legată. Incepuse să înăbușe, să nu mai aibă

putere, desnădăjduia și mințea i se împăenjenia.

Ii era și prea cald în încăperea strâmtă, se încinsese rău straiul mișos în care se învălise.

Intr'un târziu, îl deșteptă din starea de amorteală, sgâlțâirea ușii. Se întrebă ce se petrece. Iși aduse aminte. Auzi și recunosc glasurile tovarășilor. Le răspunse, răcni, urlă, precum îi spusese șeful, dar pricepu că vocea lui rămâne în sicriu, e închisă, ca și el. Mai împinse odată, din răspuțeri, în capacul ca o lespede de piatră de greu. Așa însă, cu brațele, încercase mereu de prisos. Se întoarse cu fața la pământ, în straiul mare, șubă ciobănească, strai care-l cruțase de îngheț, în drumul către gara Troianu.

Cu câtă putere avea, se opinti în coate, împingând deastădată cu spatele. Se întrepu câteva clipe, ca să asculte ce fac tovarășii și, cu sleirea forțelor, iar se opintia. Așa, pe brânci, îi auzi pe ceilalți, depărtându-se. Doborât se lăsă, tot cu fața'n jos, pe straiul

înfierbântat de răsuflarea fierbinte și nu mai știu pe ce lume se află.

Domnul Cornel se înviorase. Dădu bilete oamenilor, în neastâmpăr. Deoparte, pe un scaun, șefuleasa ațipia și se deștepta în tresăriri. Un țărâit îl vesti pe șef că trenul a plecat din gara vecină.

În curând se auziră semnalele apropierii trenului. Suflul greu, dar plin de biruință al mâncătoarei de spațiu, al mașinii hrănite cu foc, răzbătu până'n dreptul gării Troianu. Inima șefului, plină de nădejde acum, bătea în ritmul locomotivei. Un șuer lung, departe străbătător, și lanțul de vagoane, cu sute de vieți omenești în ele, stătu înaintea gării pustii.

Șefuleasa, dornică de lume, veșnic jinduită după oraș, eșise pe peron, adulmeca în aer dar nimeni nu pogora. Lumea din tren dormia, neștiutoare.

Și iată că patru jandarmi coborâră dintr'un vagon și se îndreptară către cancelarie. Șeful era acolo, îi aștepta, începuse să se îngrijoreze.

— Ce s'a întâmplat, domnule șef? întrebă un jandarm.

Șefuleasa dădu peste șef; șeful, uluit de vesel, era să îmbrățișeze pe cei patru oameni, și nu îmbrățișă pe nici unul, neștiind cu care să înceapă.

— E adevărat cu sicriul?... întrebă acelaș jandarm.

— Uită-1! ziseră într'un glas, șef și șefuleasă.

Jandarmii dădură din cap, mirați și ei. Doi din ei își scoaseră revolverele; unul, după ce înțelesese că ar trece prea mult timp cu deslegatul, tăie cu un briceag, funia tare.

— Să nu dea dracu să încerci ceva, mă ăla din sicriu! zise unul și trei inși traseră de capac. Capacul, ca de ladă brașovenească, sări într'o parte, în partea cea de către perete.

Omul din sicriu se văzu de îndată. Dar era cu fața în jos, cu picioarele chircite și acoperit ici colo, în neorânduială, cu o sarică mițoasă.

Straiul fu dat la dreapta și la stânga.

— Școală de acolo! strigă cel mai mare dintre jandarmi și-i înfipse mâna în spinare.

Văzând că nu ascultă, ceilalți jandarmi, își înfipseră mâinile în el, și-l întoarseră pe față.

Cornel, nevastă-sa, nu'și luau ochii de pe mortul prefăcut. În cancelarie mai intraseră trei persoane: mecanicul locomotivei și doi amploiați ai trenului. Priviau cu toți: hoțul era galben-vănat, cu ochii închiși. Părea mort.

— Să fi murit? întrebă cineva. N'a avut aer...

— Dați'mi o oglindită! ceru șeful de jandarmi.

Mecanicul avea oglindă. O puseră la gura mortului și-o luară cu un praf de abur pe ea.

— E leșinat, ticălosul! zise un jandarm și— fără șovăială, îl luară pe mort pe sus, și îl târără pe treptele vagonului.

— Zece minute am întârziat! rosti mecanicul. Așa onoare, n'a mai avut Troianu.

Proștiți, surzători, Cornel și nevastă-sa, se uitau la vagonul în care avea să fie dus cel care le pricinuisese atâta zdruncin.

Trenul se puse în mișcare.

— Ascultă! strigă un jandarm. Păstrează
siciul! O să ți'l cerem. E corp delict.

Șefuleasa se apropie de bărbatu-său:

— Ai merita o avansare, măcar acum! Să
ne mute la oraș!

— Ptii! își aduse aminte șeful, am uitat
de banii administrației financiare. Așa ceva!...

SE MĂRITĂ FILOFTEIA

Cu toate că se mutau și de două ori pe an, vechi obicei al Bucureștenilor, prietenii și neamurile îi găsiu, aflau unul dela altul, și zilnic în casa Potopenilor erau mosafiri, — lucru plăcut și măgulitor.

Și fiecare mădular al numeroasei familii Potopeanu putea să-și tragă partea de măgulire. Pentru socrii veneau bătrâni și bătrâne, pentru adevărații șefi ai casei, Cristea Potopeanu și soția lui, veniau, mai ales sărbătoarea, funcționari cu familiile lor; pentru Filofteia: tineret vesel, feciori de-ai prietenilor părinților ei, nepoți de-ai funcționarilor sau cunoscuți te miri de unde și cum; iar pentru copiii lui

Cristea — încaltea eră plină curtea de larmă și de chiotul țâncilor din toată mahalaua.

Rubedeniile aduceau, ca acasă la ei, în casa primitoare, cunoscuți de-ai lor; iar aceștia, cu vremea, nu pregetau să vină însoțiți de alți prieteni.

Se întâmpla ca unii să nu mai vină de fel, iar recomandați de-ai lor să rămână statornici. Casa eră tuturor deschisă și pragul tocit.

Cristea o ducea greu, câștigă puțin; dar când i se înfundă mai rău, găsia câte o rudă care să-l împrumute și împrumutat rămânea. De mult timp socrii trăiau în sarcina lui, iar Filofteia, sora nevesti-si, deasemenea.

Funcționarul nu murmură, deși avea trei copii, în vârstă de școală. Om răbdător, așteptă să se mărite Filofteia, nădăjduind să arunce în cărca ei și a bărbatului ei, acela care avea să fie, pe mama soacră și pe tata socru.

O gospodărie în care atâtea guri macină opt cu ale celor trei copii mărunți, cere și multă muncă, pe lângă bani. Gătitul bucatelor, dereticatul, cârpitul rufelor și al hainelor, aler-

găturile în piață și în târg, atâta străduință: le împărțea soacra lui Cristea cu fetele ei și abia răsbiau, căci nu era puține.

Partea cea mai grea cădea în sarcina Filofteei și ea o lua cu vitejie asuprași.

Cristea băgă de seamă și prețuia osârdia fetei mari. De aceea n'o jicnise niciodată cu un cuvânt cât de ușor, sigur dealtfel, în fața vredniciei și a destoiniciei, că Filofteia se va mărită.

Intr'o iarnă, regulat din două în două zile, sărind însă toate sărbătorile, venia la ea un tânăr foarte sfios. Da mâna cu toată lumea, răspundea zâmbetelor cu zâmbet, iar după ce împlinia tot tipicul purtării, crezute de el poate cea mai desăvârșită bunăcuviință, se așeză lângă sobă, pe un scaun de lemn.

Nu erà cu putință să-l scoți de acolo. Ii plăcea dogoarea și nu-l supăra șederea pe un tare scaun de lemn. Cu ochi mari urmăria prin odaie pe câte cinevă, sau ascultă ce i se istorisia. El vorbea puțin, răspundea în puține cuvinte, cu o propozițiune fără punct, nesfâr-

șită, suspendată în aer parcă, o fâșie din ceia ce cugetă el, sub o frunte foarte lată.

Cu ivirea primăverii însă, tânărul nu se mai văzù. Cristea, nevastă-sa, socrii lui Cristea, fură siguri că bietul băiat, disperat că nu fusese încurajat, tras de limbă, îi ocolia. Cu siguranță că voise s'o ceară pe Filofteia de soție, că fusese îndrăgostit de ea, că de aceia o urmărise cu ochi uimiți și dornici prin casă. Păcat! ar fi fost o partidă bună!

Le părea cu atât mai rău, cu cât fata mare mai scăpase un prilej. După ani de multe vizite, un tânăr chipeș, Dimitriu, numit în orașul Bacău, la administrația financiară și ajuns de grabă administrator el însuși, plecând, îl rugase pe Cristea să-l petreacă până la gară. Luându-și rămas bun, spusese, învingându-și emoția, fâlfâind vesel batista:

«Domnișoarei Filofteia, te rog, spune-i călduroase salutări!»

Cristea dase din cap, nu se pricepuse să glăsuiască pe dată:

«Are să te aștepte! E a dumitale!» și Di-

mitriu se însurase peste două luni, cu fata administratorului financiar de acolo. Filofteia păstra încă invitația de nuntă, peste care plânse două lacrimi târzii.

Umplând casa cu vocea lui răsunătoare, cu hohote de râs la fiecare vorbă de duh ce o rostia, Chițu, procuratorul unei mari case de comerț, voiajor în unele timpuri, o tachină, o supără pe Filofteia, în auzul și în aprobarea tuturor, niciodată între patru ochi, și apoi tot el făcea pe îmbufnatul.

Căsătoria cu Chițu eră sigură. Cristea vorbise cu soacră-sa despre trusou. Filofteia nu-l aveà tot, și trebuia cumpărat. Altă zestre fata nu aveà. Nunta putea s'o ridice. Ca să nu se răsgândiască băiatul, lucrurile trebuiau meremetisite în pripă.

Neprevederea însă strică totul. In casa tuturora deschisă, venea și Moscu, alt tânăr, care începu să facă pe față curte Filofteei. Acesta eră și mai serios și mai bine gătit. Ispita eră mare. Nici Filofteia, nici părinții ei, nici soră-sa, nici Cristea, nu știau ce drum să dea impre-

jurării prea fericite, mai ales că tinerii se împrieteniseră foarte, încât erau nedespărțiți.

Vremea trecând în nehotărâre, în pândă, Chițu vesti gălăgios și răsând, prostește ca totdeauna: că se logodește... cu sora lui Moscu!

Filofteia fu poftită și ea la cununia celui pe care-l crezuse sorocit ei! Nu zise nimic. Ii mai rămânea Moscu. Se îmbracă în alb; își făcuse rochia din ștofa cumpărată anume pentru nunta ei.

«Nu ți-a fost ursit ție!» spunea mamă-sa; iar soră-sa încheia: «Are să-ți vie și ție norocul!»

Fata nu era tristă, nu era îndrăgostită de niciunul dintre crezuții ei pretendenți. Se deprinsese cu așteptarea.

Moscu, după nunta soră-si, nu se mai abătu prin casa Potopenilor.

Mult mai preocupată de măritișul Filofteei eră soră-sa, și decât fata și decât mama fetei. De cum mijia o speranță, ea începea să pună la cale cum să fie îmbrăcată mireasa, mirele, ea, Cristea, unde să se facă balul; dacă avea

să se dea masă și să se desfunde sticle de șampanie. Bunelor ei prietene le spunea, frecându-și mânilor, mulțumită.

«Se mărită Filofteia!»

Și făcea un gest de cărăbăneală pe ușă afară, însoțit de clipirea ochilor și de cuvintele:

«O dăm pe aici încolo. Se duce și asta după bărbatu-său!...»

Un văr, Mache, de a cincea spiță, urmărit de nenoroc, fără slujbă, se aciuiase la casa îngăduitoare a lui Potopeanu.

Cu venirea toamnei, flăcăul începu a lua în spinare un pardesiu vechi al lui Cristea. Tot purtându-l, iarna ivindu-se, haina îi rămase lui. Mache, în vremea asta, petiționă pe la toate ministerele. Mulțumită lui Cristea, care se rugase de director, tânărul fu primit la Finanțe, unde eră și el funcționar.

Când Mache luă prima leafă, aduse Filofteei un buchet de flori scumpe. Hotărât că o cerea de nevastă! Florile erau roșii și albe, arătau iubirea lui aprinsă, și nevinovata, curata lui dorință.

Până atunci, junele nu scăpase o vorbă care să-l trădeze. Dar sora Filoftei erà sigură și mai fericită decât orcând. Ea cunoștea la oameni.

Lipsurile trusoului trebuiau repede împlinite.

Cristea erà mândru, de cât i se datorà lui: fără stăruința lui, pe lângă director, Mache n'ar fi fost numit la minister și, cu siguranță, că avea să mai pună la o nevoie, la o avansare, umărul, întru sprijinirea cumnatului.

Alături de bucătărie, în cămăruța lor, bătrânii părinți ai Filoftei oftau de ușurare și rostiau înțelepțește:

«Bine faci, bine dobândești». Dacă îl luam de umere pe băiatul ăsta, ce făceam? Așà, poftim, se mărită Filofteia!»

Trecură trei luni, apoi încă trei și rând pe rând toți ai casei uitară de Mache, pierit fără bunăziua. Un tânăr Popescu aveà s'o ceară în curând pe Filofteia, care împlinia treizeci de ani.

Prietenelor, buna gazdă, nevasta lui Cristea, le spunea frecându-și mânilor:

«Se mărită Filofteia!...»

Acum trusoul trebuià tot făcut din nou. Cu unii din foștii pretendenți, familia erà în vizită și pe mulți dintre pruncii, care poate ar fi fost ai săi, îi jucà pe genunchi — Filofteia.

DOI FRIZERI

În frizeria lui Alexandru Petrescu, Sâmbăta și Duminica dimineăta, trebuia să aștepți mult, până să-ți vie rândul. Dacă treceai vis-a-vis, la briciul lui Napoleon, erai în pagubă, căci și la Marinică Isop prăvălia era înțesată, iar să te întorci de unde plecaseși, cel puțin încă un mușteriu picase, până să treci de două ori drumul.

Nici unul nici altul, din cei doi frizeri, n'ar fi putut bărbieri singur toată mahalaua, în cele două zile hărăzite curățirii obrazului, pentru că „saloanele“ lor erau strâmpțe, biete odăi în cari n'ar fi încăput mai mult de patru oglinzi pe pereți. Patronii frizeri nu lucrau

singuri, ci, firește, aveau și câte o calfă și câte doi ucenici.

Pricepeau limpede bărbierii, că mahalaua are nevoie de ei amândoi și, totuș, nu se puteau suferi. Din aceeaș breaslă erau, minunat mânuiau briciul și țacăniau foarfeca, amândoi erau bărbați în vârstă, dar nici o altă asemănare nu aveau.

Alexandru Petrescu, zis și Moș Cotoi, era neînsurat, purta favorite scurte, despicate bine, avea nasul subțire și lung, iar ochii lui de prepelicar alergau pe stradă după femei, ca și în tinerețele lui sburdalnice. Era bun de gură, cum îi cerea meseria, juca șaizeci și șase și tabinet cu prietenii — nu la cafenea — în casa lui! pe țuică fiartă, sau pe vin profiriu.

La «Briciul de oțel, «razil, frizil, tunzil», cum scria pe firma lui Alexandru Petrescu, se spilcuia tot tineretul, toți craii suburbiei.

Moș Cotoi se tutuia cu toți, le știa secretele, îi întreba pe unde au mai petrecut, ba chiar le da sfaturi, la făcutul și desfăcutul le-

găturilor amoroase și, când aveau nevoie, le vindea medicamente.

Era poreclit Moș Cotoi, pentru că veșnic avea câte o amantă și veșnic o pierdea, ca motanii pe acoperișurile caselor. Cinsprezece zile, o lună, cel mult două, femeia culeasă cine știe de pe unde, dar totdeauna tânără și drăguță, după cum se împlânta cu nădejde în bărbieria lui Petrescu, cu mâinile în șolduri, sau cu ele sub șorț, ca o stăpână îndrăcită sau sfioasă, pieria, se ducea pesemne de unde venise.

Nu treceau zece zile, și Moș Cotoi aducea alta. Brune, blonde, roșcate, se priviseră în oglinzile dela «Briciul de oțel», ca necurmat să se schimbe.

Ce prietenie putea să facă Marin Isop cu un om stricat și cu un crai hodorogit și înverșunat, ca procopsitul lui de confrate?

Așa i se părea Alexandru, lui Marin. Isop era gospodar cu temei. Pe Marghioala lui o vedea toată lumea cuminte: la biserică, la măcelărie, la marchidan, -- numai în pragul fri-

zeriei, nu ! I-ar fi pleznit Marghioalei obrazul de ruşine, când, ivită sub şervetul fluturat de vânt, stindardul meseriei, ar fi dat ochii cu cine ştie ce lepădătură a Bucureştilor, înţepinită şi aceia în prag, mai abitir ca dumneaei, vis-a-vis, la «Briciul de oţel» !

Isop era gras, gros, înalt şi nu purta decât mustăţi. Era borţos, şi se părea uns, iar bluza lui vărgată de bumbac nu şi-o spăla de cât când se făcea scoarţă. Sta descheiat şi'n papuci, în frizerie. Pe când Cotoi dormia până la nouă dimineaţa, de Isop nu ştia nimeni când se trezeşte. Din zorii zilei aprindea lampa în prăvălie şi da bricele la ascuţit. Burta lui rotundă, ca şi un pepene şi tare ca o tobă, făcuse pe un glumeţ muşteriu al lui Petrescu, să spună că Isop îşi ascute bricele pe pân-tece. Gluma asta îi plăcuse mult lui Cotoi.

— Ia spune, Iancule, ce face Marin Borţosu la cântatul cocoşilor, de cum se scoală ?

— Dă bricele, nene Lisandre. Le dă pe pân-tece.

Şi Iancu mişca în aer, în dreptul pân-te-

celui lui, scos afară, un brici închipuit, ca și cum l'ar ascuți.

În fiecare seară ai fi zis că e petrecere la Alexandru Petrescu. Se auziau din stradă pumni trântiți în masă, când jucătorii aruncau cartea: «valetul, damă, asul!» iar răsul trecea drumul, ca să turbure viața serioasă a patronului frizeriei «La briciul lui Napoleon».

Câte odată, Marin Isop, eșit din fire, trântia ușa prăvăliei și pleca să se plimbe până la colțul străzii, doar n'o mai auzi sgomotul zăiafetului deșănțat dela Moș Cotoi. În alte dăți, noaptea, înjurând și ocărând ticăloșia omească, sufla în lampă, închidea prăvălia cu cheia și se înfunda în casă, lângă nevastă.

Mai ales nu putea pricepe familistul, de unde naiba poate scoate bani confratele lui, ca să chefuiască în fiecare seară, și cum de nu-l doborau atâtea nopți vegheate și atâta vin și țuică date pe gât.

Pesemne că pungașul de Cotoi juca cu cărți măsluite și mai vindea și doctorii pe la băeți... Cât avea, cheltuia; nu punea deoparte. Tari

mai sunt oamenii uscați, se gândea Isop, cu ciudă.

Prăvălia lui Alexandru parcă ar fi fost de cleștar, așa se vedeau de bine seara cei dinăuntru. Bărbații stăteau adunați pe lângă o masă lipită de perete, iar femeia, care rare ori lipsia, sta ceva mai la o parte, vorbind la răstimpuri cu câte unul, care era numai privitor la joc.

* * *

În toamna anului trecut, după o scurtă zăcere, nevasta lui Marin Isop puse mâinile pe piept și închise ochii pe vecie. Bietul văduv își lăsă meseria trei zile, și nici pe el nu se mai rase vreme de două săptămâni. Copii de pe urma cucoanei Marghioala, nu rămăseseră; de cățel nu se pomenise, pisici nu aciuiaseră la gospodăria lor. Numai doi scatii rămăseseră grijii părintești a lui Isop și o pitpalacă limbută, ca să-l deștepte disdedimineată.

Sâmbăta și Duminica își uita de amarul lui, cu mușterii. După obicei, de cum lua bri-ciul în mână, vorbele îi veniau gata, povestea

deasemenea. În țacăneala foarfecelor, Isop uita și pe răposata și urâtul pustietății lui, ca și cum viața era aceiaș de luni, de ani, de zeci de ani, de pe când se deprinsese a reteza părul și a suci capetele oamenilor, după nevoile și voile meșteșugului bărbieresc.

Dar, în zilele nelucrătoare, nu avea ceasuri întregi cu cine să schimbe două vorbe. Pe calfă n'o ținea mult, de cât în zilele de lucru în toi; cu ucenicul, acum avea numai unul, ce să vorbiască cu un copil? Ziua albă trecea mai lesne; omul privia la drum, la fețele trecătorilor, ca în roțile unei mori; privia la trăsură, în cerul cu nouri ori cu senin, ca neoașmenii! De cum venia seara, blestemata de calfă își lua pălăria și pleca. Atâta bine îi făcea doar: trecea pe la cârciuma lui Boboc și da o gură băiatului, să se repeadă cu lista de bucate, la stăpănu-său Marin.

După ce mânca, Isop, vrând nevrând, sta cu ochii căscați peste drum la Moș Cotoi.

Eh! acolo era viață! acolo era veselie!

De vreo două săptămâni venise o femeie

oacheșe, înaltă, în vârstă ca de 30 de ani. Sta și ea serile lângă jucători, depărțișor oleacă și lucra cu undrelele. Ii făcea lui Cotoi ciorapi de lână! Se apropia iarna.

Dela moartea Marghioalei trecuseră șase luni. Isop își plânsese nevasta, îi făcuse pomeni, pusese o cruce de piatră la mormântul ei. De partea asta cugetul îi era împăcat.

Dar avea alt neam de remușcări de o vreme. Se prinsese stând prea mult și prea des cu ochii holbați către frizeria de peste drum. Râvnia la viața sgomotoasă, ori la liniștitul trai pierdut? Ce doria? I-ar fi plăcut să aibă tărăboi în casă, joc de cărți pe băutură, sau jinduia după o femeie cuminte, care să șadă deoparte, făcând la ciorapi, pe când viscolul avea să buhăe pe ulițe?

Cotoi petrecea, îmbătrânia ce-i drept, dar nu-i lipsia nimic. Femeile care-l părăsiseră, cu voia sau fără voia lui, nu-i osândiseră inima la suferințele geloziei sau ale despărțirii.

Intr'o zi însă, Moș Cotoi văzu că și oacheșă, pe care o avea de o lană, plecase. Eși

multă părere de rău, ca un om care flusera de multe ori. Uitase de femeie, urmărind cu ochii un sârb cu zarzavat, care tocmai trecea pe drum, când zări, și apoi văzu limpede, numai decăt, peste drum la «Briciul lui Napoleon», pe oacheșa lui!

— Porcul de Isop! îngână el, și intră, îmbufnat în prăvălie.

De data asta Moș Cotoi a simțit o supărare și o mânie necunoscute lui din pricina unei femei, și multă vreme nu i-a trecut supărarea. De câte ori avea prilej să pomeniască de tovarășul lui de peste drum, zicea indignat: «Porcul de Isop!»

POȘTA, LA ȚARĂ

Lunecă nedestrămată, strălucitoare, ca o lespede ce s'ar mânâ singură, apa străvezie a Bistriței, pe sub podul Pângăraților. Scânteii sbucniau din răsfrângerea razelor soarelui pe steiul de sare călător. Care grele, cu cherestea, gemeau, crâșniau pe prundul bătătorit al șoselei. Pasări mari se desprindeau din piscurile munților, plutiau pe sub nori, își plimbau umbra de cruce pe pământ; câte o plută răsăria în zare, pe pieptul apei netede, lunecând cu ea.

Frida oftă, se uită la soare, ceasornicul ei, și, dacă trecea prea multă lume pe pod, sau i se năzăria, că te miri cine se uită lung la ea și stăruie s'o priviască, — se întorcea acasă,

Așteptase destul; trebuia de-acum să sosiască poșta.

Așa păția Frida mereu, de patru luni încheiate. Venea prea de vreme într-o întâmpinare a curierului poștal și, mai la urmă, nu avea curaj să dea ochii cu el. Intoarsă acasă, intra în dugkiană, tocmai în fund, lăsându-l pe taică-său la tejghea, să vândă sau să stea gânditor, cu pumnii la tâmpole, cum avea obicei, de când îi murise nevasta.

Frida era orfană de mamă dela zece ani, iar frate-său și soră-sa se căsătoriseră rând pe rând, după moartea mamei lor, și ședeau departe, unul la Huși, altul la Darabani.

Ștrul, tatăl Fridei, tot mai posac, tot mai cufundat, pe semne în socoteli, parcă nici nu visă că fata lui are douăzeci de ani, și că e firese să-i tânjiască inima după voce bună, după dans și prietenie, de care nu se putea împărtăși la țară, o adevărată evreică.

Un văr despre mamă al Fridei, un tânăr plăcut, care fusese după afaceri pe la București, venise la ei în primăvară, îl prinseseră

ploile acolo, șezuse ca la două săptămâni, pentru că podul Pângăraților se rupsesse și se prăbușise tot, — și Frida speră să-i vină o scrisoare dela el, dela Aizic.

De trei ori pe săptămână, Lunea, Miercurea și Vinerea, venia cariola poștii la Pângărați și, până a nu se duce, ca să predea la primărie corespondența, se opria la dugheana lui Ștrul, care îi era în drum, aproape de pod.

Tropotul calului șchiop al teleguței poștale îl deosibia Frida, din toate șgomotele ce răzbiau din spre drumul mare.

«Ohohoho, tată!» făcea curierul, lăsând hățul de-oparte, așa, din deprindere, pentru că murgul tot se opria aci, în totdeauna, și se scutura ca de colb și de gânduri plicticoase.

Și vocea poștașului iar se auzia numai decăt :

— Jupâne Ștrul, ce zici? îmi dai o jumătate de oca de pește sărat, ca să-ți dau scrisorile ?

Neguțătorul eșia în pragul dughenei, făcea ochii mici, ca să-l strângă parcă mai bine pe

poștaș cu cal cu tot, cu harabaua lui, în gene; fața i se încreția a desgust dar, fără să vrea și fără să știe, hotărârea lui era de mult luată și întreba și el, nepăsător:

— A mai venit ceva? și de unde?

— O scrisoare dela Huși.

— Nu, bade Gheorghe, du-te cu Dumnezeu.

Și Gheorghe, ca și cum avea să porniască departe departe, lua hățurile în mână, zicea: «Hiii!» căluțului lui, și cariola se urnia, — spre sfâșietoarea mahnire a Fridei, care, în clipa hotărâtoare, ascultă apropiată de taică-său, cu mâna la gură, cu ochii mari deschiși, galbenă la chip.

Ștrul avea socotelile sale. Nu putea să dea o jumătate de kilogram de pește sărat, la fie-care scrisoare, când lui îi sosia mai în fiecare săptămână câte una. Așteptă să se strângă mai multe, și nu-i dădea inima brânci, decât atunci când chitia că are de primit o înștiințare, un cont dela un negustor. De aceia întrebă totdeauna, de unde anume e purceasă epistola.

De Galați însă, Gheorghe poștașul nu pomenia nimic. Și de-acolo nădăjduia Frida să primiască vești, căci acolo spusese Aizic că se duce.

Să se fi supărat Aizic pe ea? Nu-i vorbise frumos la despărțire? Se așteptase el, să-l sărute? să plângă? să-i facă bezele de departe, la plecare? Nu: Fridei nu îi venea să creadă că Aizic e supărat pe ea. Dar poate că-i plăcuse altă fată pe-acolo, mai frumoasă, mai *cultă*, cu mai multă zestre. Ce nenorocire! Dar poate că el îi scrisese și răvașul se pierduse pe drum. De atâtea scrisori pierdute auzise Frida! Poate că ticălosul de badea Gheorghe o fi deschis epistola, sosită tocmai dela Galați! pe unde trece Dunărea, o gărlă și mai mare decât Bistrița și pe care umblă corăbii cât casele și, văzând că este pentru Frida, o fi rupt-o!... Să fi murit Aizic? Dumnezeuule! decât așa veste să sosiască, mai bine să se rupă iar podul Pângăraților și să nu se mai dreagă niciodată!

Ștrul se plânse primarului, că factorul poș-

tal nu-i lasă la primărie corespondența, precum s'ar fi convenit, și că-i cere pentru ea pește sărat.

— N'ai ce-i face, jupâne Ștrul! răspunse părintele satului. Stă bine cu ăi mari dela oraș. Și eu l'am reclamat odată, când eram în opoziție, că-mi duce jurnalul la hangiu, unde-l găsiam, ori nu-l mai găsiam la săptămâna. Și nici nu l-a amendat. Și fostul primar s'a plâns, acum la Sfântul Gheorghe, tot pentru gazete, și ce-a făcut cu asta? E tare; e finul unui boer din Piatra!

Frida auzise și ea conversația dintre primar și taică-său. Fata pricepu că badea Gheorghe nu e om să-l sperii și să-l supui datorii lui.

Indrăgostita se gândise de multe ori să-l opriască pe poștaș, până a nu intra pe podul Pângăraților, ca să'l întrebe dacă nu cumva i-a trecut prin mână o scrisoare dela Galați, — dar nu cutezase.

Multe nopți nu dormise Frida, gândindu-se cum avea să facă la sosirea așteptatului răvaș. Totdeauna ea îi citia lui taică-său orice cores-

pondență, pentru că el silabisia greu, se încurca și se mânia, și pe slove și pe ochii lui bătrâni. Ștrul avusese ochelari, i se spărseseră și nu mai pregetă să citiască, decât după fie-sa, scurte cărți poștale ale negustorilor.

Cum avea să facă la sosirea răvașului acela, se întrebase Frida ziua și noaptea și, încet încet, după multă frământare și chin, tieluiseră o scrisoare a lui Aizic, către tată-său, cu mulțumiri pentru găzduirea ce i se dase, cu salutări, — o scrisoare în care nu era vorba de fel despre ea, Frida.

Epistola această închipuită o învățase pe de rost și avea de gând s'o rostiască rar, ca și cum ar citi cu ochii pe adevărata scrisoare a lui Aizic. Apoi avea să ia răvașul adorat și, singură, să'l citiască de o sută, de o mie de ori.

Aizic o întrebase la plecare:

- Să'ți scriu pe adresa ta, Frida?
- Nu, pe a tatii. Eu îi citesc...
- Și pot să'ți scriu ce mi-o plăcea?

— Dacă-ți spun, Aizic, că eu îi deschid corespondența... Dacă până azi nu i-am citit o sută de scrisori, nu i-am citit nici una!

Patru luni încheiate trecuseră și epistola dorită nu se arătase. Cariola poștală se opri iar și badea Gheorghe lăsă hățurile din mâni și le puse alături de el:

— «Jupâne Ștrul, îmi dai o jumătate de oca de pește sărat, ca să-ți dau scrisorile?»

Negustorul știa că se împlinește un soroc pentru ața și barchetul, luate cu șase luni în urmă:

— Să fie după voia dumitale, bade Gheorghe!

Și ca și cum s'ar fi hotărât abia atunci, șovăitor, Ștrul se urni din pragul dughenei, puse pește sărat în cumpănă și începu să cântăriască.

În acelaș timp, badea Gheorghe, sprinten deodată, sări de pe capră, intră în prăvălie, se opri la cântar și urmări cu luare aminte.

— E cinstit cântărit? întrebă fără răutate ovreiul.

Și adăogă :

— Dar n'am hârtie! Dumneata ai mai multă!

Și factorul poștal, factor al civilizației, scoase din buzunar o gazetă, cine știe cui adresată, și înveli în ea cosacul.

Frida era acolo, cu tremur în inimă, cu ochi sorbitori, așteptând să se isprăviască târgul, veselă oare-cum că măcar nu mai are de ce să le poarte pică, omul așa de însemnat pentru ea. Corespondența, boțită, murdară, soioasă, purtată când la piept, când în haină, când în nădragi, de badea Gheorghe, era toată alcătuită din două plicuri închise și două cărți poștale.

Dar adevăratul răvaș, tot nu sosise!

«Aizic poate că s'a și însurat! Un tânăr frumos ca el, într'un oraș așa de mare ca Galații!... Dar tot ar fi putut să scrie!... »

Frida încă așteptă. Comedia opririi telegruței poștale iar începuse; era de neînălăturat ca crugul lunii, ca statornica sosire a anotimpurilor.

— «Jupâne Ștrul, ce zici? îmi dai o jumătate de oca de pește sărat, ca să-ți dau scrisorile?»

Și negustorul, din pragul prăvăliei, întrebă și el:

— «A mai venit ceva?»

Frida slăbiă, se dehăină de atâta încordată adăstare. Mari cearcăne vinete făceau să se pară ochii ei lăncezi, de orientală, și mai mari, și ca de bolnavă. Dacă nu l-ar fi respectat pe badea Gheorghe, pentru că avea o rudă boer la Piatra, la oraș, și nu ar fi înțeles că tot dela el așteaptă bucuria epistolei lui Aizic, l-ar fi urât de moarte, l-ar fi blestemat să crape odată, când o cere pește sărat. Dar, Frida se temea că mehenghiul moare cu scrisorile lui Aizic în straele lui.

Apele Bistriței nu veniau mereu otova, netede ca lespede. Se împletiau uneori ca gândurile zămislite de o inimă chinuită de speranță și disperare. Turbure, râul murmură, împotriva sortii lui ai fi zis. Nori din toate părțile păștiau fâșia cerului senin, de deasupra

căii muntenești, și se întunecă până și verdele dealurilor, peste cari atârnav neguri, ca vălătuci și otrepe cenușii. Șuere, ca bocetul, porniau dintre văi.

Pe vreme însorită, suferințele tainice se alină în neștire, amestecate cu razele și cu seninul. Sub undrelele stăruitoare ale ploii, sub pâclele norilor, nădejdea scade, se sugrumă. Așteptarea îndelungată, prea din cale afară, nu mai găsește reazim, nu mai găsește noimă.

Cariola trebuia să pice dintr'o clipă în alta. Frida își luase inima în dinți. Era pe pod, dar nu mai privia în susul apei, către Straja, din cotro veniau plutele, ca o prevestire bună, întins pe pieptul apei.

Trapul calului șchiop se auzia. Fata strânse mai tare pachetul ce-l avea la subțioară. Nu se zăria nimeni, nici în dreapta nici în stânga. Teleguța urmă să treacă în calea ei.

— Bade Gheorghe! aproape că strigă, cu vocea sugrumată de emoție, Frida, lângă poștaș, ajuns lângă ea. Oprește, mă rog!

Cariola se opri.

— Spune, pe cinstea dumitale, și uită-te
chiar să vezi, n'a venit o scrisoare dela Galați?

Și fata îi și întinse poștașului pachetul
purtat la subțioară:

— Uită-te, — îți dăruiesc un metru de
catifea!...

Mișcat și el, fără să știe de ce, badea
Gheorghe glăsui:

— Nu, dudue Frida, să mă bată Dumnezeu,
nu! Dar când o veni...

Și Frida rămase mută, se trase de-oparte,
sleită de puteri, lăsând să treacă poșta.

INIMA MAMEI DOBRIȚA

Când încă erau amestecate noaptea cu ziua, în zori, mama Dobrița închidea binișor ușa în urma ei, și eșia în curte. «Turcu» o întâmpina voios, sărind și bălăbănindu-și capul, dar nu lătra. Stăpână-sa avea totdeauna grije să zică «sst», destul de încet, cu degetul pe buze, și câinele înțelegea.

Sgomotul nu avea pe cine să deștepte, decât poate pe vecinii de peste gard, dar așa i se părea Mamei Dobrița că se cuvine dimineața, în taina facerii de ziuă, să fie tăcere. De altfel ea și ziua se mișca cu temere de larmă, punea lucrurile la locurile lor încet, cu grije, și călca cu pași de bumbac pe pământ.

Cu păsările însă nu avea încotro. Nu mai creștea rațe, de urâtul măcăitului. Avusese bibilici și le vânduse amărâtă foarte, «le depărtase de casa ei», pentru că toată ziua nu eșă din pliscurile lor, decât: «păcat! păcat!» Auzi vorbă! Biata mama Dobrița era de opt ani văduvă. Acum nu mai creștea decât găini. Cocoșul cânta noaptea de două ori, de! ca toți cocoșii, ce să-i faci? iar ziua o pornia cu toate găinile după el, peste gardul din fundul curții, adică pe maidan.

Văduva, cu fișul negru până peste vârful urechilor, pe umeri cu scurteica, pe care și vara o purta disdedimineața, scotea din magazia pleoștită ciurul cu boabe de porumb și copăița cu mei.

Scotea hrana la vreme, când auzia că păsările încep să-și miște aripile în coteț și să cârâe. După ce le da drumul, stârcită jos, arunca așa ca să se răvășiască întins pe fața pământului boabele de aur. Găinile, în așteptare, abia aveau vreme să cârâe 'n gușe, culegeau lacome porumbul împrăștiat pe băță-

tura neagră de rouă, jilavă, de mâna dibace și darnică. Cocoșul uită să și poftiască nevestele la masă, și mânca zorit și dumnealui. Apoi aripatele își făceau vânt peste gard, la maidanul plin de bălării, de gunoae și de stârvuri.

Privindu-le silința, sborul de câte două ori încercat și cumpănirea lor pe gard, ca mai apoi să sară dincolo, pe maidan, stăpâna rostia totdeauna, ca mângâindu-le:

— Inima mamei Dobrița!

Gospodina venia apoi să dea drumul pușorilor, pe care îi ținea în tinda casei. In vecini se auzia sgomot, glasuri întăritate întreba, răspundeau; oamenii puneau la cale ziua de azi, abia ivită sub catapeteasma cerului. La răsărit: fâșii, bucăți trandafiri de nouri, vestiau că atot zugrăvitorul soare se deșteaptă și că, negreșit, ca și ieri, va da căldură și lumină, peste făpturi și peste lucruri, deopotrivă.

Rotofee, cu bujori în obraji, mama Dobrița părea veselă că trăiește. În licăririle blânde, din ochii ei tot tineri, ardea pacinic, fără

trufie, priceperea că sufletul ei e neîntinat și blând.

Puii de câteva zile eșiți din ouă, cloșca umflată ca un arici, îngrijată și plină de cloncăte, de cum le da drumul, veniau întins la ea. Printre pumnii făcuți castron, Dobrița lăsa să cadă o puzderie de boabe. Soarele de aur, meiul de aur, puii de aur, parcă numărau, în sufletul femeii, ca pe tejgheaua unui zaraf sgârcit, o întreagă avuție. Dându-le să mănânce puilor, văduva se înduioșa și le spunea cu drag :

— Inima mamei Dobrița!

Ca astăzi, zi de vară, gospodina dereticase în odae, pe prispă, măturase toată ograda, pusese apă în ghiveciuri, se bucurase de mi-reasma busuiocului și a mușcatei și se odihnia acum.

Ședea în cămăruța văruiată de curând, ferestrele erau deschise și răcoarea dimineții se trecea, încet încet. Soarele, urcat sus, năvălia prin ferestre; paturile și zidurile păreau mai

albe, florile din ghiveciuri mai vii, frunzele mai verzi.

Un sgomot dureros, de ramură care se rupe sub povară, o făcu să-și poarte privirea liniștită către vișinul stingher din fundul curții. Vișinul din care pornise sgomotul, se făcuse furcă din trunchi, se despicase cu desăvârșire, o jumătate se rezemă ruptă pe uluci, iar cealaltă jumătate rămăsese la trunchi.

Așa vedea mama Dobrița din casă.

Cu lacrimi în ochi, frecându-și palmele grăسune, gâfâind, a venit stăpâna vișinului, s'a apropiat să vadă ce s'a întâmplat.

După sgomotul ruperii, un copil apucase să sară pe uluci, să le încalece și să fugă la maidan.

Vișinul se despicase până la pământ. Femeia își puse palmele pe ochi, să nu vadă rana bietului pom. Pe tâlharul de copil, apucase să-l vadă și-l cunoscuse. Se gândi să i se plângă lui taică-său, se îndreptă către poartă, când dădu cu ochii de însuși băiatul vinovat. Gavrilă, calfa ferarului, îl ținea strâns de

ceafă, și copilul se smucia zadarnic să scape.

Când dădu cu ochii de el, Dobrița deschise gura să-l blesteme, dar rămase așa, cu gura căscată. Prichindelul se strâmbase de spaimă și lacrămile făcuseră două pârae albe pe fața lui nespălată.

— Ce-ai căutat, diavole? putu să spue păgubita.

— N'am vrut să-l rup! abia își smulse copilul vorbele din piept.

— Așa'i! așa'i! dădu din cap femeia, biruită. Inima mamei Dobrița!

Cu vorbele acestea, ea mângâia dintr'odată, deopotrivă, și vișinul pierdut și pe dezmetecul de băiat.

Peste două zile, noaptea, Dobrița aude un cârâit spăimântat de găini, neobișnuit, venind dinspre cotineăță. Femeia se dădu jos binișor din pat, se apropie de fereastra cu geam. Un om îi fura găinile. Ce erà să facă ea, o femeie! A pândit nainte, măcar să vadă fața hoțului. A văzut-o, a cunoscut-o, hoțul erà Gavrilă, calfa de fierar.

A doua zi, păgubașa se ivește în pragul fierăriei. Gavrilă era singur. Șiroae negre de sudoare curgeau pe trupul lui, pe când lăsa pe nicovală barosul greu. Muncitorul nu auzise pașii, nu vedea, bătând de zor într'un fier înroșit și înfigând în jeratic drugul pe care voia să-l lucreze.

«Ce viață chinuită!» cugetă păgubita. «Parcă e în iad.. E numai o apă, săracul!... apă clocotită!... Ce se potrivește munca lui cu a noastră, cu a mea!»

Și mila ei, nevindecată, neștirbită, o prididi:

«Inima mamei Dobrița!»

Și mama Dobrița a plecat acasă, fără să spună o vorbă cuiva. Gavrilă n'a văzut-o și nu i-a trecut niciodată prin gând, că femeia prădată de el, știe cine e tâlharul.

«La urma urmei, tot mi-a lăsat și mie destule păsări», spuse ea vecinei Marghioala, stând de vorbă pe prispă. Vecina asta venia câte odată să-i țină de urât.

În ziua de Sf. Ilie, întorcându-se dela biserică, mama Dobrița văzu din prag, că om

strein i-a cotrobăit prin casă. Busuiocul căzut de pe geam, ghiveciul spart, floarea ruptă în cădere, erau semne că pe acolo intrase hoțul. Salteaua patului dată peste cap! lada deschisă! Hoțul furase toate albiturile, până și cearșaful întins pe pat. Bani nu fuseseră în casă. Ticălosul nu putea să fie decât om cunoscut, care intrase de multe ori în cămin și pe care câinele nu-l lătra și nu se da la el. «Turcu» era paznic credincios și avan cu streinii.

Cu bani rupți dela gură, și târziu de tot, a putut gospodina să înlocuiască lucrurile furate. «Prea bun ar fi Dumnezeu, dacă l-ar ierta!» spunea ea, cu ochii îndreptați către cer, pe când lucra la cearșafuri, la ciorapi la ștergere, oftând după cele furate.

În ajunul Crăciunului, mama Dobrița se pomenește cu Marghioala, că-i vine'n casă, gata să cadă în genuchi, cu lacrimi cât fasolea de mari.

— Eu te-am furat, mamă Dobrița, lua-mi-ar Dumnezeu zilele! Da, să nu crezi că nu mă pedepsește! se jelui vecina.

Dobrița se turburase de tot la primele vorbe. Dar cine e bun și ertător din fire, nu are apărare în potrivea milei lui. Femeia furată încercase să se scoale, de pe scaunelul pe care ședea, cu un blestem în gură, și căzuse pe dată moale, ascultând.

— Uită-te la mine, rosti hoața, descheindu-se la piept, nici acum n'am cămașe! Mi le sfâșie bărbatu-meu, când e beat. Mă bate, de mă usucă! N'am ciorapi în ghetete... Iartă-mă, mamă Dobrițo, nemernica de mine! Iartă-mă, ca să mă pot spovedi, de Crăciun!

Și femeia se dezgolia la piept, ridica fusta până peste șolduri și arăta urmele bătăilor. Nenorocita era mai mult vânătă decât albă.

Femeia care fusese prădată, nu mai putu suferi asemenea priveliște jalnică și izbucni în lacrimi:

«Inima mamei Dobrița!»

HĂITICUL DE LUPI

Când studentul Haralambie Popescu plecase din București, abia că începuse să coboare din cerul alb, să se legene în văzduh, câțiva fulgi de zăpadă. Mai erau patru zile până'n Crăciun, nu ninsese până atunci de fel, și studentului îi păru bine că n'are să vadă livezile și grădinile satului natal negre, ca arse.

Din trenul fugar, urmărise timp îndelungat ninsoarea, care-și îndesia roiul de bezmetice sburătoare albe și, dornic de cămin, se lăsase însfârșit pe o bancă, sigur că va fi tare frumos de sărbători.

Tânărul se temuse mai ales de impresia de jalnică pustietate, a pădurii pe care trebuia s'o

străbată, în drumul dela gară, acasă. Se întâmplase să vadă codrul, într'o iarnă adâncă, fără fulg de omăt și nu-l mai putea uita: un hău de ramuri negre, întortochiate, încremenite în svârcolire, într'o muțenie de loc blestemat. Stolurile dese de ciori, care cădeau printre arbori sau se ridicau ca un fum de incendiu, mai cu prisos sporiau jelania codrului, cu bătaia aripelor sau cu croncănitul lor ca o sfâșiere de carne. Frunza vie picase toată, scuturată ca de friguri, galbenă, pătată, bolnavă. Printr'unele locuri, ca 'n gropi adânci, ca 'n morminte prăbușite de ploi, tânărul călcase până peste genunchi în foi putrede, în frunzele căzute de ani și ani, straturi peste straturi, și al căror istov nu se mai săvârșia întru nimienicie.

Acum, ninge din belșug. Din profunzimile cerului, milioane de milioane de fulgi veniau, veniau fără contenire, ispitite să 'năbușe lumea neagră a pământului. Stăvilarele norilor, cari dau potoape, se rupseseră în alt chip: ai fi zis că se desfundaseră morile. Pe unde pământul eră jilav, neaua se topia, se 'nvineția, dar, cu

căderea neînteruptă a zăpezii, Haralambie luă aminte că totul se 'nălbește.

Fuga trenului nu-i da răgaz studentului să vadă cum se acopere fața băltoacelor, cum, încet încet, se face albă, una cu câmpia. Cren-gile copacilor se înălbiseră, se îmbrobodiseră. Stâlpii de telegraf făcuseră căciuli de lână, și până și subțirile fire păreau groase funii de vată.

Studentul Popescu își aduse aminte că nu le scrisese părinților lui când sosește și că nu-l aștepta nimeni în gară. Greșală mare! Cu cât se apropia de stația unde trebuia să coboare, Haralamb vedea prin ferestre iarna în toiul ei. Pe-aici ninsoarea începuse mai de mult, poate de câteva zile. Locomotiva se au-zia pufăind din greu, roțile vagoanelor alunecau pe loc, peisagiul alb de afară nu mai sbura pe dinaintea ferestrelor. Se putea să rămână în drum șiragul întins de vagoane, în mijlocul câmpului, printre nămeții de omăt, sporind, văzând cu ochii în jurul lui, gata să fie îngropat ca o biată colibă. Ferestrele începuseră

să se vătuiască: ninsoarea le căptușia pe din afară, de se făcuse întuneric în vagon.

Ce șubred părea acum trenul care spintecă spațiul și furtuna ca o puternică gândire, ca un avânt războinic! Cu pereții lui de trei degete grosime, cu atâta sticlă străvezie, pus copăcel pe șine!

Dar locomotiva nu se da bătută. Bufnia, pufnia, sfâșia văzduhul cu țignale ascuțite, forăia și târa sarcina ei deșirată pe șinele tari și alunecoase.

Când fu la o jumătate de ceas de stația lui Haralambie, ninsoarea stătuse, ori că prin partea locului nu mai ninge de mult.

Ca un chiot de bucurie nebună izbucni din mașina harnică și toată lumea călătoare se însufleți. Studentului i se păru că anume pentru el contenise vremuiala. Fiecare om este ispitit să se creadă privilegiat de soartă.

Haralambie Popescu își văzu visul cu ochii. Dar înapoia stației nu așteptă sosirea trenului decât o sanie cu boi. Avea să se ducă pe jos, ca vara uneori, până acasă?

În sanie dormia cineva. Ațipise adăstând și se cocoloșise de frig.

Cerul se îmbina departe cu câmpia, albă peste tot, otova. Cele câteva case din apropierea gării parcă se pitiseră sub țoluri de nea; pomii, scunzi, abia se deosibiau.

Până să-l deștepte și să-l întrebe Haralambie pe țăranul strâns ghem în sanie, pe cine așteaptă, câteva glasuri femeiești îl făcură să se întoarcă. Cu mâinile încărcate de pachete, lelea Tudora, nevasta cârciumarului din sat, și Tincuța, nepoată-sa, veniră până în dreptul lui. Iși dădură bună ziua bucuroși, ca vechi cunoștințe.

— Ai venit acasă de sărbători! zâmbi lelea Tudora. Bine-ai făcut! Da, văd că n'ai droșcă... Ai veni cu noi! Boii merg, firește, mai domol; o să 'noptăm, dar ce să'i faci? Sue-te lângă Bădici, cu el mergem, nu-l cunoști?

Țăranul se sculase. Haralambie îl cunoscù. Studentul se urcă lângă el, femeile se cuibăriră în fânul din sanie.

— Multe pachete! zise Popescu.

— Târgueli! răspuse Tudora. Mai cu seamă făclii de ceară, ca de sărbători. Tot ce ne trebuia de Crăciun am cumpărat de mult, uitasem lumânările. Și m'am repezit să le iau. Ia te uită: trei pachete: făclii de câte zece bani, de câte douăzeci și de câte cincizeci de bani, pentru boieri.

— De ce-a întârziat atâta trenul, domnule Haralambie? întrebă Tincuța, ca să zică și ea ceva. De n'am înopta de tot...

— Așa e, nu știți. D-voastră veniți numai de ici de aproape, dela prima stație, pe când eu tocmai dela București! Trenul erà să rămână de căruță. Pe-aici văd că a nins mai de mult...

— A nins, a stat, iar a nins! îi luă vorba Tudora. Și dacă am văzut așa...

Și ea tăcu. Haralambie urmă:

— Când a pornit dela București, a început a ninge, potopenie! Erà să stea trenul în câmp, dacă nu se îndura Dumnezeu să ajungem la Frasini, unde nu mai ninge și erà drumul slobod.

Boii se proptiseră'n jug și sania se urnise. Nesfârșirea albă, parcă ea lumina văzduhul, cerul cenușiu. Pâlcuri de ciori, puține, arar, se mistuiau în depărtare. Urme viorii de sanie, arătau că drumul nu stătuse, dar nici umblat mult nu fusese.

Departe, pe unde aveau să treacă, o dungă, neagră tăciune, tăia zarea albă, ca o sprânceană. Liniștita mare de omăt a câmpiei parcă se ridica uneori, când sania se cufunda pe locuri unde omătul erà mai adânc și mai moale.

Incet mergea sania. Boii parcăși numărau pașii, iar din când în când întorcea câte unul capul spre celălalt și-i spunea cu ochii, pe semne, câți pași a făcut și că mai e mult până în staul. Totuș, dunga neagră de departe, către care se îndrepta căruța, se făcea tot mai lată și, dela o vreme, începu să se deslușiască rașiștea din capătul pădurii.

Inapoi, gara, tot mai scundă, intra în pământ, până când coperișu-i alb se făcu una cu zăpada de pe câmpie.

Când intrară sub streășina de ramuri a pă-

durii, călătorii își dădură seama că se înseară cumsecade. Grumajii vitelor se îndesau în juguri cu sârg și sania aluneca fără zgomot pe drumul adâncit ca un sghiab.

— Norocul meu să găsesc oameni dintr'un sat! oameni cunoscuți! zise Haralambie. Ce mă făceam singur? E drept că nu-i departe până la noi, dar singur la drum e tare urât și e greu...

Fără hurducături, fără smuceli, ca pe ghiață, așa de lin se târa sania pe propriile ei dâre de omăt învârtoșat, făcute la venire: Nici înainte, nici înapoi, nu se zăria nici o altă căruță. Singurătatea poruncia tăcere. Șes întins, cu molcomă sclipire, se desfășura de jur împrejur, prin codrul rar.

Boii își înfingeau mereu pașii în ninsoarea rece, abia legănându-și șoldurile linse. La răstimpuri, Bădici îi îndemna: «cea, boaită! hăis, netrebnice!» și-atunci vitele clipiau des peste ochii lor mari, negri și umezi, își îndesau grumajii mai de zor în juguri și'n restee, iar sania,

cu geamăt slab, aluneca mai iute oleacă, o mie de pași.

Marea singurătate, care învăluia, ca întinderea nevăzută a câmpiei, găoacea de sanie, încercaseră călătorii s'o izgoniască la răstimpuri. Dar vorba nu avea spor; contenia repede.

Erau în pădure. Popescu își aprinsese o țigară și-i privia fumul cum se risipește, într'o visare leneșe, de om ghemuit la frig sănătos, aproape plăcut. Ramurile, copleșite de podoaba albă, se arcuiiau spre pământ.

Drumul se strâmta, eră tot mai mult ca un ghiab. Când fură pe la mijlocul codrului, călătorii își dădură seama că se înoptează cumsecade.

Cu o caleașcă bună, cu telegari, într'o jumătate de ceas ar fi eșit din pădure și, cum satul eră în poala ei, ar fi ajuns toți pe la casele lor. Bolta albă de deasupra, de crengi încărcate de nea, amenința să se surpe; printre copaci aproape că nu se mai vedea.

Drumul se tăia așa ca un gang strâmt printre tulpinele negre de pe margini. Se lăsase

ger. Femeile se mai cuibăriseră odată pe locurile lor, bărbații mai dădură din umeri. Bădici, oftă lung și-și făcu o cruce. Sănia acum parcă stătea pe loc: așa, tot aceeași copaci li se părea că văd, călătorilor întârziați. Omătul, vânat, lumină săracăcios amurgul întemeiat.

Tincuța, fată de măritat, în anii sburdălniciei, ar fi vrut să-l facă pe student să vorbiască. Flăcăul nu eră decât cu vre-o trei ani mai vârstnic decât ea și se cunoșteau de mici copii. Dar vorba nu se lega bine. Acum încaltea, fetei îi înghețaseră genunchii, și ea se uita printre arbori, așa, doar va zări ceva.

— Lele Tudoro! tresări ea și se stăpâni, nu sunt colo doi dulăi?...

Tinea vorbise destul de tare, așa că bărbații auziseră și ei. Toți întoarseră capetele în partea arătată.

— Sunt mai mulți! și sunt lupi! îi cunoscu Bădici.

Ai fi zis că sburdă greoi prin omătul adânc, fiarele temute. Cu capetele în sus ridicate, pline de auz, săltau și nu slăbiau din ochi

sania călătorilor. Hăiticol întreg, pândindu-i, țintuindu-i, făcea un ocol, anume ca să le iasă înainte.

Inimile omenești se bătură viu de coaste și svâcniră până'n gâturi, gata să taie respirațiile. Femei, bărbați, făceau cruci întinse, priviau spre lupi, cu gurile întredeschise, se aplecau, doar n'or fi văzuți, și ar fi vrut să se ascundă unul sub altul. «Maica Domnului! Isuse Cris-toase! Ah!» șuerau încercații.

— Ne-or fi văzut? Ce să facem? Să întoarcem?

— Aș! gemu adânc Bădici. Tot una! Vin după noi! Aprindeți ceva... Oare?...

— Făcliile mele! zise Tudora.

Și mânilor ei stângace căutau pachetul cu lumânările cele boerești, groase.

Cele patru făpturi omenești se grămădiră în neștire lângă oiște, cu picioarele cocoloșite sub trupuri. Tudora și Tinca reușiseră să des-facă pachetul cu făclii. Haralambie, cu mâna tremurătoare, aprinse unul după altul trei chi-brituri. Bădici smulse din mânilor jucăușe ale

negustoresei Tudora un pumn de făclii și-l apropie de flacăra unui chibrit. Feștilele lungi, de bumbac, se aprinseră. O vâpae mare se ridică sfârâind în umbra dintre cei patru inși, strânși unul într'altul.

În vremea asta, boii, smucindu-se, dând cu capetele în dreapta și în stânga, hotărâți să întoarcă sania, conteniseră din mers. Știau și ei că nu sunt dulăi, lighioanele ce se apropiu; le mirosise pe semne a fiară.

— Hi! plăvanii tatii! strigă cu plâns în glas căraușul, răpunându-și nodul care i se ridică în beregată.

Lupii săltau mereu pe după tulpinile negre, sub bolta albă-vânăță, prin nămeții de omăt. Jeraticul ochilor lor juca tot mai aproape.

Tinca mai desfăcu un pachet, luă un pumn de lumânări, îi dete și studentului unul și le aprinseră dela cel care ardea acum cu pară mare.

Anevoie, în silă, sania înainta. Coarnele boilor jucau sbătute în dreapta și în stânga,

loviau primejdia ce avea să se apropie, șoldurile vitelor se sbuciumau, sania scrâșnia.

Haita de fiare se opri în loc, mirată. Cu capetele țepene, ridicate, șapte lupi așteptau chiar în pârtia drumului. Blănilor lor scânteiau ca apele vinete ale râurilor, noaptea, pe geruri, când dau să înghețe. Parcă și ei respirau din greu, de multă veselie poate, de așteptare, de uimire. Unul dintre lupi schelălăi, întinse gâtul și toți șapte începură să urle, sfâșietor; pe când sania eră nevoită să se apropie, să se apropie mereu, pentrucă drumul strâmt și ca o albie nu'i îngăduia să cârmiască!

Bădici luă un maldăr de făclii de ceară, îl aprinse la ale celorlalți și îl întinse cu o mână hotărâtă pe deasupra boilor. «Hi, plăvani! Hi, copii!» striga de zor studentul și cărăușul.

Hăitcul se clinti tot, își scoase labele din omăt, cu o săltătură de piept și porni mai departe. Nu fugi însă.

Călătorii îl urmăreau cu gâturile întinse, cu brațele cu făclii întinse, cu ochii holbați. Haita se așeză iarăș în calea sâniei ciudate, cu patru

focuri în vâlvătae. Trează, gata, o aștepta haita, cu gurile întredeschise.

Bădici, Haralambie, strigau la boi, îi îndemneau, îi băteau să tragă mereu. Vitele se frământau în restee, coarnele lor izbiau, ca să nu se apropie fiarele zărite. Boii ar fi vrut să întoarcă. Dar jghiabul drumului se împotrivia. Spatele animalelor domestice erau ude de sudoare, iar ochii lor blajini, dulci, se acoperiseră, sălbătăciți, enormi, cu un păenjenis de sânge.

Când sania ajunse la treizeci de pași de parte de fiare, hăitcul înălță iarăș piepturile și capetele, privi la boi, la oameni, țintui și oglindi în ochii lui sângeroși, mănunchiurile de văpăi și iarăș urlă întins, sbârlitor, a pustiu. Urletul eșa ca un fum gros din gâturile lor încordate, și trecea printre călătorii pândiți, ca o greblă cari ar sfâșia carnea.

Cele patru mănunchiuri de lumini se întinseră desnădăjduit spre fiare, urletul acestora spori în disperare și ură și, hăitcul, se urni iarăș din locu-i.

Săltă prin omăt, hăiticol de lupi, trecu negru, înșirat, printre tulpinile copacilor, făcu ocol, și se opri iarăși în calea drumeților.

Oamenii începeau să se simtă osteniți. Tincuța nu mai erà în stare să țină mâna în sus, cu făclii. Se înmuiase toată și tremura fata, clănțania și suspina fără contenire. Se strânsese nod în spatele lui Popescu, cu genunchii la gură, și mereu i se părea că are să alunece în zăpadă.

— Ah! vai de mine! reușia la răstimpuri să geamă, printre clănțănituri de dinți. De ce nu întoarceți sania? întrebă ea, când văzu că lupii se depărtează.

— Până să întoarcă, pricepuse Tudora, care se îmbărbătase oleacă, ar veni peste noi, pe la șpate. Și e mai aproape satul nostru. Inapoi e mai departe...

— E mai departe! se tângui Tincuța, nepricepând nimic.

Studentului i se ridicaseră umerii până în dreptul urechilor, cari i se aprinseseră ca două ciuperci roșii. Strângea nebunește, în pumnul

mânii drepte, un mănunchi de făclii aprinse. Ceara, în picuri multe, se scurgea peste mâna lui învinețită, cădea pe pulpanele paltonului lui, pe oiște, pe coada și pe dosul bouului din dreapta.

— Vrea să se dea la vitele mele, să mi le mănânce, lighioanele spurcate! bolborosia Bădici. Nu le ajută, Maica Domnului!

Hăiticul alerga regulat două trei sute de metri, izgonit de lumina făcliilor, și iar venia în pârtia drumului, în așteptare. Și sania n'avea încotro. Trebuia să se îndrepte către ei. Bătuți, mânați de zor, împunși sub cozi, boii, după ce se holbau la lupi, cu coarneaule împungace, închideau ochii și înaintau, sbuciumând grumajii în juguri, cu spinările coviltirite de groază, cu tot trupul scurtat, cu pielea creață pe spinare.

Fiarele, și ele, ridicau și mai sus capetele lor de dulăi flămânzi, piepturile puternice li se umflau, blănilor lor străluciau în bătaia luminii făcliilor, multe ca în noaptea învierii,

ochii lor oglindiau sângerii văpăile, și neîn-
cetat păreau gata să sară către boi.

Dar carul ciudat, plin de flacări, înainta în
întâmpinarea lor, iar lupii nu cutezau să se
arunce. Gurile lor năpraznice, cu buze în zimți
negri pe margini, se deschideau roșii, capetele
li se legănav o clipă, și un urlet grozav le
eșa din piepturi.

Nu cutezau.

Și iarăș haita, de pe locu'i pe care se părea
că se înfipsese adânc în zăpadă, ca să se poată
mai cu putere asvârli, se întoarse toată, cu
gâturi întinse și țepene, într'o alergătură greoaie
și săltăreață, iarăș mai departe, ca iarăș să
ațină calea.

Puțină pădure mai erà de trecut; dar lupii
tot nu'i părăsiseră pe drumetu'i. Noaptea erà
neagră și ar fi fost beznă fără lumina omă-
tului și a făcliilor menite sărbătorilor Cră-
ciunului.

De vr'o zece ori întâmpinaseră fiarele pe
încercații oameni. Studentul se uita la boi cu
recunoștință. Ar fi vrut să'i mângâie, tocmai

pentru că cu câteva minute mai înainte îi isbise cu picioarele, ca să nu stea locului, și să se repeadă lupii la ei.

Haralambie începu să se gândiască cum se cade. Taică-său și maică-sa poate că stăteau acum de vorbă, liniștiți la masă, și aruncau din când în când câte un cuvânt despre feciorul lor din București. Se mirau că nu le-a scris. Așteptau pe adouazi poate... În grajd, bălanul erà odihnit, anume ca să poată face cursa până la gară și înapoi. Dar dacă lupii le-ar fi eșit înainte, lui tată-său și lui? Ei n'ar fi avut făclii, atâta ca să poată ține hăititul în respect. Și-ar fi sfâșiat fiarele pe bătrânul lui tată...

Și Haralambie se vedea luptându-se cu mânilor, neputincios, trântit în nămeți; simți colții de lup rupându-l. Dar scăpase oare teafăr?

Doamne! fiarele erau încă aci și, desnă-tăgăduite că prada le scapă, aveau să dea buzna poate, la urma urmei și să'i sfâșie.

Intr'adevăr, ceata lupilor sta proptită în labele

de dinainte, și mai hotărâtă parcă. Sania luneca în spre ea, încet; boii se scuturau, suflau cu răget și le curgeau balele, istoviți, înădușiți de curgeau apa de pe spinările lor, iar șoldurile le luciau. «Cad!» se tânguia Tinca. Sălbătăciunile fioroase umflaseră pieptul, ochii le scânteiau, roșii, neclintiți. Unul mai ales, chior, făcând parcă silințe grozave ca să-și ție ochiul la pândă către călători, îngrijora pe Bădici: acela poate că mai văzuse oameni. Poate că oameni îl însemnaseră.

Chiorul căscase botul. Buza de jos, crestată, neagră, îi tremura nerăbdătoare, ochiul i se făcuse tot ca de sânge și ardea. Ridicase o labă, gata să calce și să se arunce. Bădici oftă sfâșiat în inimă.

— Vrea să se arunce la boul din stânga! șopti el studentului, pe când vitele înțepeniseră pe loc. La botul boilor se reped fiarele... deslușia cărăușul.

Hotărât că lupii se îndârjiseră. Se obișnuiseră cu lumina făcliilor, nu se mai clintiau. Încă una dintre fiare ridicase laba, căscase

botul, dinții îi străluciau, mari, colțați, ochii îi ardeau mistuitor.

— Doamne Dumnezeule! spuse Tudora.

— Cad! gemu Tinca.

Lupii înaintară cu piepturile. Bărbătește, Haralamb, sprijinindu se în șoldul bouului din dreapta, întinse mănunchiul aprins de lumânări către haită, pe de-asupra bouului, cât putu de mult, până în dreptul gâtului vitei, scurtat de frică.

Hăiticul, ca și cum s'ar fi dat pe spate, își trase piepturile. Avea să se repeadă tot, ca la poruncă, ori să plece iarăș? Bădici asvârli-două lumânări aprinse, către lupi. Fiarele oglindiră în ochi, ca pe un fulger, luminările făcliilor, și pe dată săltară în lături. Un urlet străbătător eși din pieptul lor, și iarăș o luară la goană, ca iar să răsară în drum, mai departe.

Călătorii aveau să iasă în curând din gangul feeric al pădurii, alb și trandafiriu de de-asupra lor. Noaptea părea mai neagră, unde nu răsăbătea lumina.

— Eșim în câmp, zise Tudora. Să n'o por-niască boii razna și să ne vie lupii în cârcă.

— Da! gemu Bădici.

— Ar trebui să ne dăm jos din sanie, pricepu Haralamb, iar noi, bărbații, să trecem înaintea boilor, să'i ducem cu sila de funie...

— Să ne dăm jos! se hotărâ Bădici; și bărbații săriră într'un noroc din sanie.

— Vai de noi! țipară înăbușit cele două femei și alunecară, mai mult decât coborâră din sanie.

Indrăzniseră să se dea jos din sanie, dar tremurau. Mergeau toți prin zăpadă, în jurul boilor, cu mănunchiuri de lumânări în mâni. Bădici la cornul bouului din stânga, iar după el, în spatele lui, Tudora. La cornul bouului din dreapta sta Haralamb, iar în spatele lui, suspinând, clănțănind, Tincuța.

Înaintau așa, lupii îi așteptau, strânși ceată. Pe lumină de lună, satul s'ar fi putut vedea, era aproape. Cerul era tot ca leșia, nici o stea nu licăria, fâgăduitoare. Pașii oamenilor se afundau stângaci, parcă n'ar fi fost deprinși

cu mersul. În afară de foșnetul îngropat al frunzelor amestecate cu omătul, călătorii nu auziau nici un sgomot de viață, nici o adiere.

Auziau bătăile inimilor lor, respirațiile grele ale boilor istoviți și-ale lor, stăpânite. Nici o adiere, vântul înghețase. Câte un pom, încă în calea lor, își rumenia chiciura, albă la lumina făcliilor. Intinderea de nea a șesului se arăta vânătă, neagră.

-- Nu mai avem mult! spuse cu glas scăzut țăranul. Poate c'om scăpa!

— Of! cine ne puse să ne dăm jos din sanie! se tângui Tudora.

— Taci, cucoană! porunci Bădici, aspru. Fiarele, iacă-le!

Ochii lupilor străluciau neclintiți ca la o sută de pași.

— Hi, copii! răeni Bădici, și boii, ținuți strâns de călătorii îmbulziți în ei, fură siliți să meargă în întâmpinarea lupilor.

Poate că fiarele nu mai văzuseră om, și aveau să-l țină minte așa precum îl văzuseră în noaptea aceasta la para făcliilor, iar lumina

îi spăimântă. Hăiticul nu cuteză să se repeadă. Călătorii, înghemuiți, dați pe după boi, cu umerii în coastele boilo;, înaintau. Haita lungi gâturile ca pentru oftat și urlă! Săltă din omățul care se afundase și, se întoarse, ca să fugă în noaptea adâncă de pe câmpie.

ICONIȚA

Se plictisise șezând ca berzele, când pe un picior când pe altul, până să-i lustruiască încălțăminteă văcsuitorul. Iși luă ochii de la ghetetele lui, tot mai lucioase sub frecatul periiilor, și privi în vălmășagul răspântiei, după femeile ce se perindau pe trotoarele Bulevardului, în lumea potolită a amurgului. Când ieși pe calea Victoriei, Teodor Popescu se scutură bine, de tot urâtul care-l încenușase până atunci, gata să-l întristeze ca pe un prost. Ridică fruntea, scoase pieptul afară, își ascuți privirea și o zăhări.

Numai când trecu prin fața cofetăriei Capșa, se posomorâ oleacă și ochii i se înfundară

lacomi în faimosul local, în care el nu vedea decât privilegiați, eleganți, oameni ajunși, cum el, Popescu, voia să ajungă sau să pară că este. Calea Victoriei era înțesată de femei și de bărbați, mai ales tineri. Nimeni nu se grăbia și nici că se putea zori. Fiecare era privit și privia. Principala stradă era o vitrină, nu o cale de comunicație a orașului. Aceleași persoane treceau de câteva ori, pe aceeași distanță scurtă, dela Palatul Regal la Bulevard. Pe unde trotuarul era lat, stăteau înșirați pe lângă ziduri și vitrine, ofițeri, funcționari și inși fără meserie cunoscută, ca să priviască puhoiul de oameni trecând pe dinaintea lor, să arunce câte o vorbă cucoanelor și fetelor, să schimbe priviri și să critice în gura mare.

După un ceas de plimbare între Bulevard și Palat, și după ce lumea se rărise, Popescu își desumflă pieptul și, nemulțumit că nu întâlnise nici o cunoștință mai proaspătă, cârmi către birturile mici din jurul Teatrului. De câte ori mânca la restaurantele astea, își învenina sângele pentru două ceasuri. Toate me-

sele erau prinse de băețoi, care de care mai neînțolit, mai nepieptănat, toți cu privirea ostenită, nepudrați, nerași, — studenți! Teodor Popescu nu pricepea de loc ce putea să se aleagă de toți nespălații aceia, chiar în provincia lor păcătoasă, când ei nu erau în stare să șadă măcar cu un pic de ifos în scaun, într'un restaurant vecin cu Calea Victoriei. Ii disprețuia ca pe niște netrebnici, un om care a înțeles viața, căile și bucuriile ei.

Plimbat eră, sătul eră, se făcuse noapte; acum începea îndeletnicirea lui de căpetenie. Acasă nu avea ce căuta, dela ceasurile nouă. In odaia lui strâmtă, aruncată ca o ladă sub acoperișul unei case din strada Cazărmii, Popescu se simția mai străin de cât pe uliță. Răcoarea nopții îl desfăta ca o farsă, întunecimea gangurilor era pentru el amintiri sau făgăduințe de chilipir, de aventuri. La fiecare foșnet de rochie, Teodor întorcea capul, făcut tot pentru a mirosi parfumul adânc al cărnii femeiești sau mireasma trecătoare a stofelor parfumate, ușurința femeii și greutatea pungii

ei. Popescu tocmai rămăsese în zece lei și cu nici o amantă care să'l plătească, nici tânără nici bătrână.

Când plecase de acasă, ca din pământ îi eșise un popă înainte, semn rău! Popescu rămăsese locului, se căutase în buzunare, ca să găsiască o batistă și să i facă un nod, pentru ca piaza rea să-și piardă puterea, dar nu găsisese. Plecase fără batistă. Să se întoarcă?

Cine nu știe că dacă te întorci din drum, nu-ți merge bine? Hotărât lucru, în ziua aceea, Popescu știă că n'are să aibă noroc. Dar putea el să vadă femeii trecând pe dinaintea-i, fără să le arunce o vorbă, *doar s'o lipi acadeaua?*

Stând în colțul bulevardului la pândă, ca o oglindă îndreptată către Calea Victoriei, așteptă. Ținându-se dreaptă, dar obosită de greutatea șoldurilor sale și de stăruitoarea strângere a corsetului, femeia vârstnică, pudrată de altfel, trecea în calea ei. Popescu îi pricepea suferința. Eră încă o babă, care nu avea amant și'l căută, sau care îl avea, dar,

îndoindu-se de fidelitatea lui, doria altul. El erà gata să se deà trup și suflet, să sàrute, să desmierde, să ațâțe și să potoliască simțurile.

După câțiva pași târșiți dinadins în urma cucoanei, venia în rând cu ea. In dreptul felinarului tușià, ca să fie privit. El erà tânăr. După mulți pași de mers alături, Teodor îi vorbià. Printre cuvintele meșteșugite, istețe, ades încercate și cu succes în trecut, lăsà să'i scape oftaturi de iubire stăpânită, suspine care aduceau aminte momente supreme, afurisite. Și privirea lui îndrăcită se înfigea sub fruntea doamnei, pătrunzător, încât cocoana trebuia să priceapă despre ce e vorba, și dacà ar fi fost fecioară, și să se înfioare de plăcere.

In noaptea asta însà, trei vârstnice femei îl respinseseră. Una a chemat pe gardist, ca să'l deà pe mâna poliției. Se înțelege că gardistul a răs, a dat din umeri și-a plecat mai încolo. Popescu a priceput că n'are de ce stărui. Alta s'a suit într'o birje, ca să scape de el. A treia s'a lăsat petrecută până acasă, n'a

scos o vorbă tot drumul, iar acolo l'a scuipat cu mânie între ochi și i-a trântit poarta în nas.

Semnul rău, popa, își făcea mendrele cu Teodor Popescu. Eră aproape de miezul nopții, când o femeiușcă, mișcându-și capul și ochii ca o veveriță, alergă pe trotuar, în căutarea unui client. Popescu îi ieși înainte. O luă la braț, îi șopti „zece lei“, și femeia îl trase după ea, aproape veselă.

Către ziuă, femeia pierdută dormiă cu capul înfundat în pernă, cu bărbia 'n sus. Popescu, treaz, se strecură din pat, mări luminița veghezei. Garderobul, singura masă din odaia mică, patul frământat, chipul femeii, se luminară împărțit, turbure. Punga prostituatei atârână de un cap de scaun. Popescu se îmbracă în pripă și, fără nici un sgomot, luă punga, deschise ușa.

Treptele suite la braț într'un avânt, trosniau acum la coborâre, sub fiecare pas a lui Popescu. Bâjbâind, hoțul ajunse în stradă, abia ținându-și răsul. Iși aducea aminte îmbră-

țișerile femeii și vedea limpede mutra ce avea s'o facă a doua zi, când se va vedea singură și cu geanta șterpelită.

Teodor scutură punga: cei zece lei erau și ei acolo. Nu erà preà curios să vadă numai decât cu ce se pricopsise. Nu se așteptà la mare lucru, și-i erà somn. Când ajunsese în odăița lui, erà ziuă. Deschise geanta. O batistă, cei zece lei, luați dela el, treizeci de bani și o iconiță subțire, ștearsă, a Maichi Domnului cu pruncul în brațe, se aflau în geantă.

O vorbă spurcată erà să-i scape, dar își luă seama: se gândi că iconița, care erà îmbrăcată într'o pojghiță de argint, se prea putea să aibă vre-un preț, tocmai pentru că era așa de veche. Dar nu'și bătu mult capul, se culcă îndată și adormi adânc, numaidecât.

M I N U N E A

— LEGENDĂ EBRAICĂ —

*Or și ce îți dă Dumnezeu
dacă te rogi cu credință,
afară de bani.*

Chior, cu un picior de lemn, încovoiat peste scorbura din pânțele lui, bătrân de șaizeci de ani, văduv, Toivi Samuel cerșia de la un capăt la altul al străzii scurte, fără să întindă mâna, fără să ceară, să murmure.

Clipind din ochiul teafăr, închizându-l câteodată, ca să se simtă și mai singur în furnicarul lumii, mâna aceiaș oae leneșe a gândului lui: «dacă mi-ar da Dumnezeu o pungă cu bani!...»

Toivi nu se gândia că ar fi trebuit s'o

piardă cineva, ca s'o găsiască el. Toivi nici n'o căută. O așteptă, fără s'o caute. Nu era nerăbdător, precum nu dușmănia pe cei avuți, pe bancherii, pe samsarii, pe doctorii care treceau pe lângă el, fără să-i întindă un gologan. Gologanul de cinci parale rar pică în mâna neîntinsă a cerșetorului. Toivi așteptă punga asta deadreptul de la Dumnezeu, numai pentru că trebuia să doriască și el ceva, cât îl mai ținea piciorul lui cel bun, pe picioare.

Bătrânul ovrei habotnic, tipicar, trebuia să'i ceară ceva lui Dumnezeu, în atâtea rugăciuni zilnice.

Se întâmplă uneori ca Toivi Samuel să înțeleagă adânc cât i-ar prinde de bine o mână de bani, fie și de argint. Dacă ar fi găsit o pungă! i s'ar fi părut că vede în jurul lui și pe Malca, răposata lui nevastă, și pe copiii lui, stinși de micuți, cât îngerii de mari, albi ca florile din pomi, cu părul numai cărlionți; i s'ar fi părut că piciorul lui de lemn nu'i sdrelește genunchiul, pentru că ar fi stat în casă, nu pe drumuri, într'o casă mai cumsecade,

— ca pe vremea când îi avea, și pe Malca și pe copiii lui!...

Așa, cerșetor bătrân, se luptă să meargă, își înfigea cu sgomot în trotuar piciorul de lemn, era luat de valul mulțimii și sleit de garduri. Lumea care viermuia pe stradă, pestriță, sgomotoasă, era ovreiască, e drept. El îi înțelegea graiul; dar n'avea urechi pentru ea! Copii, bărbați, femei, parcă n'aveau casă, așa forfotiau toată ziua pe uliță, vorbind, dând din mâni, fără spor la mers, cu opreli și cu întoarceri, cu întrebări dela un capăt la celălalt al drumului.

Vinerea, la sinagogă, Toivi Samuel vedea și auzia aceiaș fierbere și gâlceavă. Numai el se cufundă în rugăciune, ca un înțelept în moarte, și își bătea pieptul cu pumnul până la durere.

Moșneagul Dumnezeu îl cunoștea de singur pe Toivi Samuel. Avea să'i șteargă cu grije părintească amintirile vieții de aici, și să-l facă să creadă că viața celor mai fericiți za-

rafi și rabini e plină de deșertăciune; dar, avea să-l pună la încercare, ca pe cei aleși.

Intr'o noapte, în odăița lui fără ferestre, fostă magazie de lemne, Toivi auzi de pe afară, un scâncet slab. Bătrânul cerșetor își încordă auzul, ca să deslușiască de unde venia văitarea și să priceapă ce fel de dobitoc o scapă de pe buze.

Ferestruia din ușe vestia lumină de lună în noaptea de afară.

Toivi dormia pe jos, pe o mână de pae smăcinate, — de multă vreme își pusese pe foc patul de lemn. Câteva otrepe de haine îmblânziau așternutul cerșetorului.

Omul nu se putea urni îndată. Iși dibui prin întuneric piciorul de lemn, și-l legă în curele de genunchi.

Impiciorogată, se trase pe mâni până în ungherul cel mai apropiat și, sprijinindu-se în palme, opintindu-se cu spinarea de zid, ajutându-se cu piciorul cel teafăr, se ridică de jos... în două picioare.

Un copil pe prag! un copil de țată, în-

fășurat până sub bărbie, scheună neconținut, se luptă parcă cu proprii lui ochi să-i deschidă, sub lumina domoală a lunii.

Un suspin adânc cutreeră și se smulse din trupul îmbucătățit al cerșetorului, și se ridică spre cerul de aur al stelelor nemuritoare, din gura lui înclieată. Singurul ochi al lui Toivi pătrunse printre stele, împerdelat de o lacrimă. Gândul că Dumnezeu își bate joc de ticăloșia lui, străbătu mintea omului, repede, și se stinse, ca șarpele de foc al trăznetului prin norii furtunii.

Cu mâni tremurătoare, dar din inimă coborâte, Toivi ridică pruncul, îl strânse la piept și intră în casă.

Mititelul tăcu. Poate că înțelesese că ceva nou se petrecea cu el.

Sufletul și mintea bătrânului, trecute prin durere, prin bănuiala unei batjocori a sorții, se întoarseră în duiosie și'n dragoste.

Copilul începu iarăși să plângă. «Vrea să sugă. I-e foame!» se îngrozi binefăcătorul. Broșane mari de sudoare săriau de pe fruntea

lui muncită de gânduri. Omul feria copilul, ca de-o pângărire, de picurile nădușelii sale. «Doamne, bolborosia el, adoarme-l o clipă, ca să pot să mă gândesc ce'i de făcut!»

Pruncul ostenise țipând. Adormi, tăcu în cele din urmă. Gazda îl așeză pe așternuțul de paie.

Schilodul căzu la pământ, — își uitase piciorul retezat, — cu fruntea pe pumni. Punga cu bani, pe care o cerșise de atâtea ori lui Iehova, de cât folos i-ar fi fost acum!

«Scoate-mă Doamne din durerea asta! Fă-mă în stare să-l pot crește eu pe copilul lepădat de mama lui, la ușa mea de cerșetor!», se rugă nevoiașul.

Intr'un târziu, micuțul, trezit de foame, scânci iar. Gazda, care se rugase mereu, și încă se rugă, se ridică, mai ușor de cât întotdeauna și luă copilul la pieptul lui sterp. Orfanul căută cu capul, își frământă buzele însetate. În neștire, Toivi se deschise la piept. O! minune! Toivi avea sân de femeie! În loc de-o pungă, milostivul Dumnezeu îl dă-

ruise cu două, pline cu lapte. Toivi Samuel era acelaș cerșetor cu picior de lemn, chior, om trecut de șaizeci de ani, Dumnezeu nu-l dăruise cu bani ei, în nepătrunsa lui înțelepciune, îl înzestrase cu binefacerile doicii.

Copilul sugea lacom.

«Ori și ce îți poate dărui Dumnezeu, numai bani nu vrea să'ți dea!» cugetă Toivi, și plângea, privindu-și pungile pline, de care nu se bucură în nemernicia lui omenească. Deșert, ca toți muritorii, își prețuise pesemne, stârpiciunea și făptura bărbătească.

ȘORICEACHE

La jumătatea scării se opri, ca de obicei, să respire adânc. Nu era obosit și ar fi putut urca treptele dintr'odată, dar se temea de svâcneala, ori de cârceii care prind inima, une-ori după o silință cât de ușoară. Iși plecă urechia, ascultă sgomotele ce puteau veni din curte, și zâmbi mulțumit. Fără să fi fost bolnav, Costin Podeanu își închipuia cât de nesuferită e boala, pregătitoarea morții.

De cum intră în camera lui, deschise ferestrele, le prinse în cârlige și, îngânând un cântec, — de loc nu-l ostenise suitul treptelor! — își alungă departe privirea, peste acoperișul caselor scunde, din fața sălașului său.

În rugina frunzelor unui castan, soarele tomat, încă darnic, aprinsese scântei de bronz. Ca niște ape străluciau pe departe unele învelișuri de tinichea, nevopsite.

Omului de șaizeci de ani i se păru viața dulce, legănată ca cine știe când, în tinerețe, de talazuri blânde, de năzuințe ușor de îndeplinit, fără silințe secătuitoare. Călătorise odată pe Mediterana, pe marea de Marmara și în caic pe Bosfor și pe lagunele Veneției în gondole.

Amintirile și clipa ce-o trăia acum, se amestecau, se contopiau, fără păreri de rău, ca și cum trecutul nu era trecut.

Costin Podeanu era pensionar; fusese profesor de muzică în liceele Statului. Zeci de generații învățaseră dela el gamele și notele, ca și biografiile marilor compozitori muzicali ai lumii. Scrisese câteva cântece războinice și de lume; ar fi putut să aibă faimă, în țară, dacă nu ar fi priceput, în adâncimile dragostei lui de viață, că e mai cuminte să stea departe de treptele gloriei, decât pe scara ei

înclinată, nesfârșită de cum apuci să urci, o-
bositoare.

Prin vâltorile celelalte ale vieții, Podeanu trecuse cu dibăcia înotătorului desăvârșit. Cântase pe la ferestre serenade, în cari poet și compozitor plâneau, iar el, rostitorul lor, ascultă cu plăcere clinchetirea versului și mlădioșia melodiei. Rămăsese holtei și avea un copil, pe care nu-l recunoscuse, o fată ca de paisprezece ani.

Un car venea încet din susul uliței, în hurducături grele, încărcat cu saci peste saci de coacș. Cine-va se pregătia din vreme de iarnă. Costin întoarse capul către ușe, ca să vadă de n'a uitat-o deschisă. La vârsta lui putea mai lesne să răciască. Ușa era închisă; se putea s'o uite!

Pensionarul mângăie cu ochii polițele îmbrăcate în horbotă de foiță: una trandafirie, alta albastră, alta gălbioară. Erau acolo, neclintite de nimeni, merele domnești cumpărate din târg, bune pentru digestie, hrănitoare; fiecare măr, în panerașul lui de hârtie,

de Costin făcut. Erau pe poliță cele două tîngirele curate, una cu compot de caise, alta cu lapte. Stomacul bătrîn e boeros și mof-tangiu, și e cuminte să-i cauți în cinste!

Și nimeni n'avea să strice dichisul gospodăriei sale de burlac, de pensionar al Statului, de fost profesor de muzică! Servitoarea cunoștea orânduelile casei; mătura pe sub pat, ștergea decâte două ori praful, și-și trecea cârpa curată până și pe ivărul ușii, pentrucă microbii se așează pe orice, fără alegere și sfială, ca niște făpturi nevăzute și drăcești ce sunt!

Din cutia mesei, Costin Podeanu scoase un cuțit; îi cercetă curățenia și, mulțumit, se îndreptă către poliță. Așa cum stăteau poamele așezate, i se părea pensionarului că fiecare paneraș îl îmbie, că mărul îl așteaptă și își îndulcește zeama pentru gura lui.

— Uite, pe tine, roșcovanule, am să te hap astăzi! murmură el. Ia să văd, cum te lauzi? Ești rumen...

Mîncînd, și-aduse aminte de Florica lui.

Fostul profesor avea un copil, o fetiță, acu destul de mare, de care însă n'ar fi voit să audă, dacă n'ar fi întâlnit-o la conservator, prietenoasă și surâzătoare.

Copila învăța cântul. Cine știe, poate că avea să-i calce pe urme și, mai ambițioasă, ca femeile, să ajungă vre-o celebritate. Și-apoi, copila își pricepuse omul, -- nu-l întâmpina, decât dacă-l vedea singur. Uneori venia și pe la el pe acasă, și mâncau împreună câte-o pară, compot, așa. Câte odată bătrânul o dăruia cu un leu, cu doi, ca să-și cumpere prăjituri sau note muzicale. Și fata mulțumia, primia și râdea.

Pe când se gândia la fie-sa, ca la o pisică din vecini ce-ți mângâie din când în când picioarele scaunului, tot mai deslușit, se lămuria în tăcerea odăii aceleia dela etajul întâi, un ronțăit de șoarece. Podeanu îl auzi, ascultă, pricepu din care parte venia și, fără necaz, își mută cufărul care adăpostia locul, lângă alt perete, și așteptă.

Șoarecele își întrerupse tainica lucrare. Tă-

cerea destrămată se țesu, se împlini iarăș. Un lung răstimp nu se mai auzi nimic.

Profesorul nu mai putea aștepta. Era ceasul plimbării lui pe stradă! Mica lighioană, speriată pe semne, renunțase la planul ei de străpungere a scândurilor, ca să vină în sălașul omenesc. Și-apoi, singuraticul pensionar, făcea parte dintre puținii oameni cari nu simt nici frică, nici dușmănie, nici scârbă măcar, pentru neamul șoricesc.

— Numai de n'ar fi șoricioaică! cugetase el, în așteptarea ronțăitorului.

Micul animal era de sex bărbătesc. Așa dar, despre înmulțirea neamului, Costin Po-deanu nu mai avu, chiar din prima zi de cunoștință, nici o grije. După ce-l prinsese, îl examinase cu bunătate și cu hotărîre.

Il lăsă să umble în voie, urmărindu-i mișcările cu nesațiu. Vietatea mărunță țâșnia din umbră 'n umbră, undrelind cu ochii cât meiul câmpul de operație. Nici o cursă în juru-i, nici un dușman la pândă, dar nici de-

ale mâncării. Pe polițe nu putea ajunge. Ce avea să mănânce șubreda și hămesita viețuitoare? Negreșit că putea să fie tovarășul cel mai puțin supărător. Avea să se domesticiască cu vremea, pentru că-l adusese întâmplarea într'o casă ospitalieră. Unde nu e loc pentru un copil, pentru un câine, se găsește destul pentru un șoarice.

Din masa de dimineață, din cea de pe la patru, Podeanu se hotărîse să-i pună deoparte, pe lângă vizuina din care se ivise, un dumaticat de pâine, o cojiță de cașcaval, o fărâmă de șuncă.

Dintr'un condamnat la muncă subterană pe viață, Costin avea să facă un leneș, un boer, un frate, un artist, un cugetător, mai ales că până atunci șoricelul dusese, desigur, o viață săracă și amară. Supt odaia lui Costin nu se afla alta decât o mare prăvălie, închisă de ani, și care slujia de magazie pentru maldăre de saci deșerți și de butoaie goale.

Profesorul râdea în sineși. Șoriceache, cum îl poreclise domesticitorul, creștea și se deprindea cu omul, cu casa, cu lumina. Se

plimba în voe, mica rozătoare, spre mulțumirea celui care-i cruța viața și-l ospăta ca pe un trântor de preț, ca pe un visător.

Servitoarea fusese înștiințată la vreme. Podeanu îi vorbise îndelung și stăruitor, cu blândețea care șade atât de bine unei vârste înaintate.

Pe la începutul ernii, îngrijitoarea casei era tot așa de îngăduitoare cu Șoriceache, ca și Costin, deși era nevoită să dea mai des prin odae, în lipsa stăpânului, ca să măture și să șteargă unele mici necurățenii ale animalului. Ar fi putut oare să crâcniască femeea, când s'ar fi putut supăra venerabilul fost profesor?

Din marea cameră, și iarna plină de lumină, Costin Podeanu vedea de pe canapea afară, jocul fulgilor de zăpadă: un norod nenumărat de sburătoare mici și albe, ai fi zis, care sburda, pica, până când, micile gânganii, obosiau și tindeau către pământ, dând pas altora și altora, la nesfârșit.

Să-și facă un ceai? sau să nu-și facă? Cu rom? sau cu lapte?

Pensionarul alintat își mișca buzele, ca și cum ar fi gustat, scotea vârful limbii, fără să știe, și, se hotărâ.

Până și cu sgomotul mașinei de încălzit se obișnuise cu vremea Șoriceache. De cum auzia bâzâitul grăbit, se credea chemat. La un pas depărtare de om, sălbăticiunea mică adăsta bucățica de zahăr, nelipsită în asemenea împrejurare. Atâtea dovezi de deșteptăcinne îl făceau și mai prețuit, cu tot disprețul înăscut al profesorului, care nu se iubia decât pe sine, în tot ce-l distra și-i ajuta viața.

Sorbindu-și ceaiul aromat și fierbinte, care i se părea că-i încălzește până și inima, Costin compătimia pe bietul șoarece.

— Tot Floricel e mai deștept decât tine! rosti el, neprețuind nici sclipirea isteată a ochilor lui Șoriceache.

Mosafirul era într'adevăr numărat la gusturi. Atâtea feluri de mâncări și băuturi, atâtea dulciuri, el nu le-ar fi putut deosebi. In-săși căldura desfătătoare a odăiei, de care Florica, fata lui Podeanu, se minuna și se bu-

cura ca de un măr înflorit în bătătură, pe Șoriceache se părea că-l plictisește. Numai cu cântecul avea aerul să se împace, spre cinstea și spre norocul lui. Poate că aminteri s'ar fi săturat stăpănu-său de el.

Dar și fără să se sature, Costin se supără cumplit într'o zi, nenorocită pentru cel mai fericit dintre șoareci. Albiturile de vară ale pensionarului, puse pe fundul cufărului, erau ici colo ciupite, roase! Iar ca să nu încapă nici o îndoială, un colț al cufărului era găurit, mâncat de dinți șoricești.

Păcătosul de Șoriceache nu pricepuse datoriile ospitalității. Nu se distra 'n deajuns, față de huzurul în care trăia, sau se temea că și-ar pierde vechile îndeletniciri, odinioară folositoare vieții lui, iar acum netrebnice și păgubitoare protectorului? Podeanu era tare mânios și plin de gânduri rele. Bunătatea și îngăduirea lui fuseseră condiționale. Soarta lui Șoriceache se hotărîse.

Pe când pensionarul întârzia cu cercetarea celor mai tainice vestminte ale omului, — ce lor

după care altul nu l'ar cunoaște ca după hainele de deasupra, întinse și apropiate de el însuși, de trupul său, și cari țin mai mult, ne sânt mai statornice,—și pe când cufărul sta încă deschis, și însăși albiturile roase erau de față; șoarecele, neștiutor de răutatea faptei sale, de gândurile celui ce-l primise tovarăș, se apropie fără grije. Când vinovatul fu la o întinsoare de mână, Podeanu își aruncă dreapta tinerește, și-l prinse.

Fără șovăială, ținându-l de coadă cu capul în jos, ca pe un miel căsăpit, protectorul asvârli șoarecele în stradă.

— Ce era să-ți fac? Să te dau pisicii vecinului? întrebă, închizând fereastra, bătrânul profesor, după ce privise stârvul lighioanei rămas lat, în nemișcare, pe pământul înghețat.

*

Câtăva vreme, Podeanu își simți siguranța mai deșartă. Chiar când era vesel și cânta, își aducea cu neplăcere aminte de mosafirul nepoftit, și pe care-l încuviințase oaspe și-l hrănise cu drag.

Servitoarea nu putea să uite pe tovarășul domnului profesor, cât era de cuminte și de curat, iar Florica plânse, ca după un frate, moartea bietului Șoriceache.

— Colo l-ai aruncat? Și ce s'o fi făcut cu el? întreba fata, neîndrăznind să dojeniască.

— Ce să se facă? se prefăcea nepăsător părintele nelegitim al Florichii. L-a luat măturătorul în dumbărău, sau vreo căruță pe roate. Dacă m'a păgubit! Mi-a stricat albiturile, Floricel!

Lui Costin nu-i plăcea să i se vorbiască de fostul lui tovarăș. Ingăduise în odaia lui mersul mărunț de lăbuțe al unei lighioane spurcate, de haz și dintr'un prisos de bună-tate, fără termen și nu ca să înveseliască pe careva.

Nu voia de asemenea să găsiască ci neva prilej, ca să încerce a stârni în el mustrare de cuget. Dela 'nceput reteză Costin căinata vorbă a servitoarei, iar pe Floricel, care se înduioșa prea mult, îl trimise la plimbare. Fe-

lemei astea, așa inimi simțitoare cum se arătau, nu trăiseră cu Șoriceache așa de aproape, în cât să se gândiască cu pătuundere și cu durere, până și la moartea lui, la care el se gândise încă de pe când lighioana era vie și petrecea. Da, el se gândise, de cum prinsese vrej în traiul său de singuratic mica sălbătăciune: la viața de întuneric, la neștiința lui într'ale mâncării și, firește, la ziua când îl va găsi mort, ori el pe Șoricheache, ori Șoriceache pe el! Poate tocmai de aceea nu îi părea rău după fostul musafir și se deprindea cu liniștea casei și a sufletului său, atât de ferit de toate turburările, cu știre și neștiind.

Se căia oare că l-a luat de coadă, l-a legănat o clipă, clipă în care animalul crezuse că prietenul se joacă cu el, și că l-a trântit să se fărâme de pietre? Adică de ce lumea, și chiar el, și-ar descoase inima, de ale cărei bătăi îi păsa mai mult și ca de rufele acelea, chivernisite cu iscusință și așezate în floare de livențică?

Ca pe potirul sfânt al cuminicăturii, în li-

niştea altarului şi cu mare cucernicie, îşi ştergea Podeanu paharul, de aur fireşte! al vieţii lui: de tot colbul, de tot pospaiul neliniştii.

Pentru el se risipise întunericul şi ceaţa umedă a dimineţii, în luna lui Februarie! Iar soarele, primăvăratice de timpuriu, i se uita în odae, parcă'l căută! Cât dormise Costin, nu fusese bine de cât în patul lui. Dormise bine, visase bine, amărăciunea şi hleiul ce-l simţia în gură n'aveau nici o noimă. Avea să se spele cu apă rece, s'o svârle cu pumnii pe obraz; avea să mănânce cu poftă sănătoasă, şi apoi să se plimbe sub soare.

În casă erà cald. Servitoarea venise tiptil, ca de obicei, şi aprinsese focul din zorii zilei. Nu se îndură însă Costin să'şi scoată picioarele din aşternut. Visa, cugeta, în începutul acela de primăvară, simţit din casă, de lângă sobă, sub poala de flori albe şi uşoare aruncate de soare prin ferestre.

În liniştea marei camere, fostul profesor de muzică simţia, mai mult decât auzia desluşit,

prin gândurile sale, un sgomot. Cu trecere de vreme, sgomotul, stăruitor, se impuse.

«E ronțăit de șoarece!» observă Podeanu.

Ce-i drept, se auzia neîndoelnic, într'un unghi al odăiei, un ronțăit grabnic, aproape vesel.

«Ți-a luat-o altul înainte!» cugetă pensionarul, hotărât pe dată să pună o cursă și să se mântue de cutezător.

Ronțăitul se înteți. Șoarecele nu mai avea mult de lucru. Costin nu se mai clintia de pe o parte, aștepta.

Nu trecu mult și, un șoarece lung, slab, se ivi în umbra mesei din fundul casei.

«De n'ar fi așa de jigărit, aş crede că e Șoriceache — și dacă Șoriceache n'ar fi mort!» — își zise Podeanu.

Lighioana, ca după o cugetare, ca după o recunoaștere a locului, se îndreptă către pat. Privia încrezător, ca un animal domestic și sfios; umbla șchiop — erà tot Șoriceache!

Podeanu îi aruncă o fărâmă de zahăr, iar

șoaricele, fără să se sperie, o luă, o duse într'un ungher și o roase înfometat.

Erà Șoriceache!

«Puternică e viața în toate făpturile pământului!» cugetă filozoficește pensionarul. «Te iert, dragă Șoriceache! Incheem pace amândoi, până la moarte! Să ne iertăm deopotrivă. Intâi ai venit din întâmplare la mine, acum m'ai căutat anume, cu dor, cu voință! Ai înviat din morți, ai trecut drumul, ai cunoscut casa, ți-ai dat seama unde mă aflu eu, unde a fost cuibul fericirii tale pierdute; ai făcut în perete, din stradă până aci sus, un gang, o trecătoare, cu dinții rozând, cu ghiarele scurmând, și ai ajuns! Odaia asta e a ta, ca și a mea! Ți-ai câștigat-o cu multă trudă, flăcăule! Săracul Șoriceache! Două luni de zile ai lucrat! Ai ajuns: Fii liniștit! Eu respectez viața care trece prin primejdiile morții. Aș vrea să ți las moștenire pensia mea! Să nu ne gândim la moarte! Șoriceache, să trăiești!»

Costin Podeanu erà tare emoționat. Se turburase adânc! Ideia morții mai ales... Iși as-

cultă inima: bătea mai cu putere. Trebuia să se plimbe. Se dăduse jos din pat, privind după mosafirul, de acuma gazdă.

Iși aminti de cufăr și luă hotărârea să-l dea unui meșter, ca să'i bată pe de margini, de jur împrejur, panglici de tinichea.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
VAGABONDUL	5
NENEA DUMITRACHE DELA MĂRĂȘEȘTI.	16
DUȘMĂNIE.	23
PRILEJUL	37
DIN DOUĂ FIRI	44
BATRÂNII CALUGARI	86
«LA URMA LUI»	92
GĂINA.	103
ULTIMA DRAGOSTE.	111
IN SINGURATATE	119
SE MĂRITĂ FILOFTEIA	152
DOI FRIZERI	161
POȘTA, LA ȚARA	170

	<u>Pag.</u>
INIMA MAMEI DOBRIȚA	182
HĂITICUL DE LUPI.	191
ICONIȚA	214
MINUNEA	221
ȘORICEACHE	228

CARTEA ACEASTA S'A TIPARIT
IN LUNA AUGUST, ANUL UNA MIE
NOUA SUTE DOUAZECI ȘI DOI,
IN ATELIERELE TIPOGRAFIEI
«JOCKEY-CLUB», I. C. VACARESCU,
STRADA UMBREI No. 4, BUCUREȘTI